

A L M A C H

Ž I V O T J E V Š U D E

/č.1./

Uspořádali Josef Hiršal a Jiří Kolář

Ž I V O T   J E   V Š U D E

Faksimile almanachu
vydaného v Praze roku 1956
Josefem Hiršalem a Jiřím Kolářem

Reedice: Jaroslav & Míla Kyncl
Foundation for Czechoslovak Art
U.S.A. 1990

V devatenácti číslovaných výtiscích

S originální muchláží Jiřího Koláře
z cyklu "Po přejítí bouře vichřic hněvu".

Ve vazbě Jana Soboty
s použitím mramorového papíru Jarmily Sobotové

Tento výtisk má číslo

BOHUMIL HRABAL

/Nar.28.března 1914/

UMĚLÉ OSUDY.

Povídka

-Kde, že jste dostal tu ránu sklenicí? U Fiskra?

-Ano, u Fiskra ...

-To je Malá Štupartská, že ?

-Tak. Víte, já, jak jsem neměl na něco vztek, tak jsem nenapsal ani řádky ... A někdy opravdu nebylo o čem psát do novin. Vymyslit to nešlo ... a tak jsem musel dělat incidenty sám. Co se mi stalo v Baby Pigalo, co jsem vytrpěl v Orientu, jen abych napsal článek. Tragedie s ženou alkoholičkou .. Jak jsem dostal kapavku jednou v Bal Negre a pak zase u Zlatého Hřebene jen pro článek Pražské nevěstince, nebo ~~řid, který vhánil do ulic...~~ to vám ani nebudu popisovat. Ale takhle vejdu do Tunelu...

-Že ruším, nebyl ten Tunel v Týnu !

-Ano ...

-Ach, tam jsem měl ohromný úspěch, zpíval jsem tam dostaveníčko u Johanne Strause, ohromný úspěch..

-No vidíte a já jsem neměl článek do novin, tak už v Tunelu zavírali, seděl tam jenom takový fousáč, jdu k němu, byl opilý a já mu řekl... Vypadáte jako Jezuskind .. A než jsem se nadál, dostal jsem facku a ten vousáč na mně křičel.. Vy usráně ! Víte kdo já jsem? Já jsem předseda českých anarchistů! Kdybyste aspoň řekl, že vypadám jako Bakušin! A jmenují se Vrba! V... jako vermuť, R... jako rum... B... jako borovička, A ... jako slaš... A já zavolał policii a už jsem měl článek ... Anarchista ztloukl novináře ve známém podniku ..
Jaká byla ^{ale} vaše nejmilejší role ?

-To se dá těžko říct .. gale představení byla Růže ze Stambulu .. tenrkonec bych vám přál vidět... stojím v modré uniformě v harému, rozhazuji růže a zpívám .. Ty jsi má nejkrásnější růže ze Stambulu .. Ale vypravujte mi raději, jak jste neměl do novin článek..

- Když vás to baví .. ? Dostal jsem jednou aviso, abych se přestavil, že se udělá razie na Krejčárku, že je tam hazard.
- To bylo tam pod Balkánem, že .. ?
- Tam.. hrálo se na vozejku a za soumraku. Tam sázeli žebráci boty co vyžebrali přes den, lupiči skvosty ... To bankéř napřed to odhadl a vyplatil peníze. Já abych nebyl nápadný, tak jsem vytáhl z pytle svpje boty, vsadil to na žaludskou devítku a prohrál..
- Na mrtvého ptáka ... že ?
- Pak jsem vsadil kabát a kalhoty, pak jsem si stáhnul i ty svoje perka a vsadil a prohrál je taky .. a když jsem to chtěl dostat zpátky, vsadil jsem hodinky na zelenou devítku ...
- Na kozu s motejlem .. a vyhrál jste ?
- Kdepak, prohrál.. pak začalo hvízdání, bankéř směl svíčky a když to policie zatahla a vybrala ... tak pochytila jen samé žebráky a zlodějíčky ... bankéř byl pryč .. Detektivové mi říkali .. Tak co, to bude článeček! Ale já jel v ponožkách elektrickou domů a hned jsem napsal .. Monte Carlo pražského podsvětí...Vám ale musel na jevišti slušet frak .. co? Učiněný frakman ..
- To ano .... ó, já byl vždycky dobře ekvipován.. to dřív, u operety, první co se ptal ředitel ... Jak jste ekvipován? Já míval dva fraky, trojí uniformu. Careviče, Bola, Vilju ... Ale loni jsem všecky ty uniformy vyměnil za uhlí ..
- Příteli, nemám zazvonit na sestřičku ?
- Ne,.. ne, jen to ne .. teď ale vím, že Čardášová princezna, to že byla moje úloha !Taky podle Boniho z Kančianů jsem se sám oženil ... když bylo maso ještě na lístky, nabídla mi jedna dáma třicet deka.. pak padesát deka lístků ... a já pod dojmem těch lístků na osmdesát deka masa, zrovna tak, jako Boni z Kančianů, napsal jsem před spo-

-Kde, že jste dostal tu ránu sklenicí? U Fiekra?

-Ano, u Fiekra ...

-To je Malá Štupartská, že ?

-Tak. Víte, já, jak jsem neměl na něco vztek, tak jsem nenapsal ani řádky ... A někdy opravdu nebylo o čem psát do novin. Vymyslit to nešlo ... a tak jsem musel dělat incidenty sám. Co se mi stalo v Baby Pigalo, co jsem vytrpěl v Orientu, jen abych napsal článek. Tragedie s ženou alkoholičkou .. Jak jsem dostal kapavku jednou v Bel Negre a pak zase u Zlatého Hřebene jen pro článek Pražské nevěstince, nebo Ríad, který ~~vhání do ulic~~... to vám ani nebudu popisovat. Ale takhle vejdu do Tunelu...

-Že ruším, nebyl ten Tunel v Týnu !

-Ano ...

-Ach, tam jsem měl ohromný úspěch, zpíval jsem tam dostaveníčko u Johanne Strause, ohromný úspěch..

-No vidíte a já jsem neměl článek do novin, tak už v Tunelu zavírali, seděl tam jenom takový fousáč, jdu k němu, byl opilý a já mu řekl... Vypadáte jako Jezuskind .. A než jsem se nadál, dostal jsem facku a ten vousáč na mě křičel.. Vy usráně ! Víte kdo já jsem? Já jsem předseda českých anarchistů! Kdybyste aspoň řekl, že vypadám jako Bakušini A jmenují se Vrba! V... jako vermuť, R... jako rum... B... jako borovička, A ... jako alaš... A já zavolał policii a už jsem měl článek ... Anarchista ztloukl novináře ve známém podniku .. Jaká byla ^{ale} vaše nejmilejší role ?

-To se dá těžko říct .. gala představení byla Růže ze Stambulu .. tenkonec bych vám přál vidět... stojím v modré uniformě v harému, rozhezují růže a zpívám .. Ty jsi má nejkrásnější růže ze Stambulu .. Ale vypravujte mi raději, jak jste neměl do novin článek..

lečností, že si tu dámu vezmu... Tisíc sivých andělíčků ... mám
tě rád...

- Ne nezpívejte ... zazpíváte mi to, až budete zdrav..

- Ano... to mi jen tak zaskočilo .... vypravujte mi něco o karbanu.

- To jsem byl u toho, když vybírali hernu u Picků ... Napsal jsem
článek... Herna prokletých milionů ... Vypočítal jsem tam, že za
těch dvacet let, co se u Picků hrálo, že se tam obrátily dvě
a čtvrt miliardy a že za tu sumu bysme měli druhou Maginotovu
linii .. teď si uvědomuji, že jsem to svoje novinářství bral jako
umění .. že jsem na ně vlastně doplácel ... Jednou jdu kolem Ze-
leného Stromu a tam v průjezdu, nový patent... Skládací stoleček,
na desce přilepený boží požehnání. Článek do novin jsem měl, ale
povídám si, udělám si něco dopředu.. Tak tam vejdu, vsadil jsem pěti-
korunu a vyhrál jsem hlavní tu výhru ...

- Hauptrefu se říká..

- Dobře .. jste poznamenal, hauptrefu ... a pak jsem ještě vyhrál..
ale potom jsem všechno prohrál . Osud nađe mnou ohrnul nos ...

- To bylo krásné, že ?

- Ani bych neřekl, hrál jsem i o lidskou důstojnost, povídám tomu
bankéři .. Pane; dejte mi aspon na tramvaj .. a on odpověděl jako
pravý Osud ... jo dneska se štígro nedává ... Doma jsem napsal
článek ... Úpíři veľkoměta rozhodují o osudu poctivých lidí ..
Že jste ale mohl být tak mstivý? .. To já kolikrát taky tak šel ,
v hrůze .. Taky jsem vyzýval osud .. ale neměl jsem ani pak na
elektriku, ale šel jsem a nikomu ani muk ..|-To že jste asi žil víc
než já. Já se života spíš bál ... ale příteli, Vám se chce asi spát.

- Ne, to já si jen tak hovím,, já mám rád lidský hlas.

- Nechcete se napát ?

- Ne, jen žádnou sestřičku, myslila by si Bůh ví co ... raději mi

vypravujte něco, co jste psal o prostituci...

- A to je smutné ... v Brně jsem byl na jedné razii, policie zatáhla ty hospody v Lužánkách, na Kolišti a psk sehnala ty prostitutky do takovýho pajzlu v Nový Ulici ...

- Neříkalo se tam... Na Flédynce ?

- Tak .. a i to vy znáte ?

- Jak bych neznal .. začínal jsem přeci v Brně .. Víte, co to bylo, když jsem přišel na jeviště ve fraku a v pláštence s bílou hedvábnou vložkou ... ukážte tamhle rukou a zpívám ... Pojď se mnou v ten modrý pavilon ? ..

- To muselo být krásné ... ale policejní inspektor kontroloval knížky a povídá té jedné ... Tak Mařo, co je s tebou? .. A ona řekla... Co je se mnou? Dnes?

Jaký fédry; z čeho ... A ona řekla ... Podíváte se, pořád mně posílají šupem do Sokolnic .. tak jsem si uvázala na krk jednoho imgrýna a on mně furt šmétroval, že je z Brna a zatím je z Boskovic .. jestli mně dneska zhaftno, šupčím si to do Boskovic a tam mně nikdo nezná .. Tak jí inspektor vrátil knížku a povídá .. tak pro dnešek ti nezhaftno ... byl to dobrák ten ispektor ... seděl jsem u něj do rána ... a ten inspektor četl si v bibli a když jsem šel na vlak, nakreslil do vzduchu prstem veliký kříž ...

- To je smutný příběh ... ale víte, co já jsem nejraději zpíval ... Poslední valčík od Johanna Straše ... ale mohl jsem za to, že se dala mně, gardového důstojníka zamilovala princezna ..... že jen jí jsem zpíval na plese ... Láska je pouhý sen? Já vím, měl s ní tančit velitel pluku, ale když ona si vyvolila jen mně ... a potom, před celým plukem mi velitel strhal epolety a šnůry, zlomil mi šavli ... a já se musel rozloučit s princeznou, hudba hrála

poslední valčík .. krajina a vláček mizí, pak melinky se objevuje na kopci .. a já, pro ten valčík musel prchnout do ciziny ... to jsem taky naposledy zpíval . A co vy jste napsal naposledy do novin? - Já ... já už jsem pak neměl na nic vztek, na nic zlost .. a tak už jsem nedovedl psát .. Poslední jsem napsal tak nějak omylem... Koupal jsem se u Brandejsa a tam se slunila mladá dívka. Jel kolem nás dragoun a ta dívka povídá ... naučil byste mě jezdit na koni ? Pomohl jí do sedla, ale kůň se splášíl, letěl s dívkou a té praskly a svezly se s těla plavky .. V pravé poledne lítal s ní kůň na náměstí v Brandejsu ... a potom s dívkou zajel do kasáren .. tam mužstvo právě čekalo na mináž .. nadepsal jsem to hezky ... Lady Godiva bez plevek na ulici .. ale zakončil jsem to divně ... a tak je třeba zakročit proti slunícím se dívkám, proti splášeným koním a proti málo držícím plavkám .. A večer jsem byl v biografu, hráli s Annou May Westovou .. Já nejsem anděl ... když byl konec filmu, viděl jsem, že já taky nejsem anděl, nikdo na světě, že není anděl .. A tedy na co psát? A udělal jsem nade vším velký kříž ... už spíte příteli ?

- Ne... já poslo^uchám ... já mám hrozně rád lidský hlas ... já miluju lidský hlas. ..

Na několik dní, když holič oholil do rakve oba ty pacienty z pokoje číslo tři, posteskl si zřízenci:

-Dali mi ti kluci práci. Jemná pleť a tvrdý vousy. Ale že v tý trojce to tak rychle za sebou kape ?

Zřízenec umrlčí komory si utřel nos :

-No dyk taky ten pokoj je vod toho. Ve dvou se to přeci jenom líp zhebne. Ale oba dva, Pánbů jim dej věčný nebe, voba dva byli maličko cásnutý.

-Jak tenhle...

Zaťukal na jedno víko.

-Tak tenhle...

Zaťukal na druhé víko rakve.

-Tenhle, se zapsal, že prej je to sólista operety ... A když správce telefonoval na svaz, jestli někdo přijde na pohřeb, řekli .. u nás žádněj takovej sólistu nezpíval ... Že zpíval, ale ve sboru ... A přeci po něm zvostalo album plný fotografií, samý hlavní úlohy, ale nikdy ne z divadla, nýbrž odněkud od fotografa .. Ovšem; můžete mu to mít za zlý ?

-A to já zase anol

Posunul si brejličky holič.

-Na to já jsem háklivej a prevít. Kam pak by lidstvo došlo ?

Rovnal si do kufříku břitvy sandžky.

-A děte !

Pověděl zřízenec.

-To já v životě viděl jinačí bajadéry !

A díval se pozorně na holiče, který rychle řekl :

-To je možný, ale společnost se musí bránit proti takovýmhle ...

-A .... a co ten druhý páma?

-Ten to samý, ale v modrým. Ze svazu novinářů řekli .. že člověk

takovýho jména před léty psal do novin .. ale jenom samý zlámaný nohy a hmátky ... Ovšem album, který měl pod hlavou, v tom byly vystřižený jen samý velký věci...

-Tak vlastně já jsem dneska holil dva podvodníky !

Nesupal se holič a vzal kufříček.

Když pak chodbou vyšel do přízemí, rozepjal si ten svůj bílý, dlouhý plášť a tak vlající, zadumaný kráčel chodbou.

Když uviděl na lavici u okna starou ženskou rozhlídnul se, nikdo nešel a tak se holič optal, rovnaje si brýličky :

-Tak máte ... co je ?

-Ó, pane doktore, tady mi bolí, tady ...

-Tam? Tak to bude typický ústřel, lumbago. Anebo ....nevystřeluje vám ta bolest z kříže ke kolenům?

~~kládl~~ kládl důraz na otázku holič .

-To ne, sedí mi to tadyhle v kříži!

A stará žena se šklebila a sahla si tam, jak říkala, že jí to bolí.

-Tak to buďte matka ráda !

Zaplesal holič.

Není to ischias, ale obyčejný houser!

Liboval si.

Lumbago! To se vyronila kapička krve do svalů. A to není nic.

Doktoři vám dají mast, nebo injekci a za pět dní budete zase chlapáci! Tak hodně zdravíčka !

Ďěkuju vám, pane doktore ..

hnala se stará žena holiči po ruce.

to nic ... to nic.

ránil se a učeně, s hlavičkou na stranu, kráčel ve vlajícím, bílém plášti dál. A před východem z nemocnice, v takovém ochoze,

seděl mladík s nataženou nohou a holí vedle.

Holič se znařecky požíval a dotkl se nataženého kolena.

-Fotbal' .. nebo motorka ?

-Motorka, pane doktore ...

Chtěl se zdvihnout mladík.

-Jen seďte ... a zrovna koleno ... fraktura patelae, že ? Už se to lepší ?

-Snad .. jdu k převezu..

-Hlavně, jestli jsou v pořádku šlachy .. Máte oteklou nohu ?

-Už ne, pane doktore ...

-Kdy naposledy ?

-Před deseti dny...

-Ale to je výborné ! Zaradoval se holič a upřímně si tleskl do dlaní.

-To je výborné! Zase budete běhat ... Jako dřív na to vemte jed.
Řekl holič a pak ... jakoby dorasovaný, kráčel do vrátnice, kde visel jeho svrchník a klobouk..

8a

L Á S K A .

povídka

Koukal se do výkladu Pramene na kořalky, otevřely se skleněné dveře a na ulici vyšla cikánka. V jedné ruce nesla půl bochníku chleba, ale Gaston měl zájem o její šaty. Byly to dvě proti sobě sešpendlené zástěry, takže když tak stála na chodníku a rozhlížela se jestli něco nejede, Gaston ani nevěděl, kde má záda a kde hubená prsa.

Řekl si:

-No, nezdar, hodiny!

A ona se na něj podívala.

Kývnul očima a usmál se, protože takovou originál robu ještě v životě neviděl, to tedy neviděl. Chtěla něco říct, ale hlas jí selhal, tak jenom pohybovala rtoma, odkašlala ... a vlnivým nomádkským krokem přešla elegantně ulici. Tak šla po druhé straně živé třídy, prodírala se červencovým soumrakem, už večerem, docela jí nebylo vidět tam na druhém chodníku, jen ten půl bochníku chleba který nesla těsně u hlavy, črtal bílou střídou cestu.

Pak Gaston přešel a když jí viděl stát ve vykloubené póze před výkladní skříní Tepu, zamnul si ruce a řekl si:

-Je to dobrý, maj to četníci ...

A stoupl si za ni .

Otočila se a zachroptala :

-Chují, dej mi pokouřit ..

A vyplázla na Gastona bělmo svých očí .

Napídl jí cigaretu, která ve fialových prstech cikánky se zabělala, jak cukr.

Když zapaloval, sklonila hlavu a Gaston přivoněl k příjemně páchnoucím vlasům.

-Máte těch vlasů, jak asparagus ..

Řekl.

Ona se ušklíbala a ohrnula nebarvené rty:-.... športka! Takhle kdyby byla partyzánka !

- Ale, chuji ... kolik stojí tamhle ... svetr ? Zachrčela.

Gaston se naklonil a řekl, že pětatřicet korun.

- Tak, hele, chuji ... kup mi ten svetr, já dám k segře chleba a půdeme pak ven, nebo k tobě ... a uvidíš ...

- Co uvidím?

- Kup a uvidíš ...

- Ale co uvidím? ..

- Heja, heja, sverige .. máš hlavu v pytli ? Budeš si se mnou moct dělat, co chceš. Ano, přísámbohu, sť jsem tady hned mrtvá .. co se mnou chceš!

- No, nazdar, hodiny .. řekl Gaston.

- A je zavřino...

Ukázal na Tep.

- Dneska... ale zítra bude vtevřino. Tak mi dáš ty peníze a já to ráno koupím. Tak co, dáš mi těch pětatřicet korun ?

- Dám ...

- Tvý čestný slovo ?

- Mý čestný slovo...

- Přísámbohu, panenka Maria tě bude v noci strašit, jestli lžeš ...

- A teď pojď! Řekla a zase tak půvabně vykročila, tu půlku chleba zase u hlavy, Gaston si dobře všiml, že i když má ta cikánka rozdrbané střevíce, přeci si to vykračuje jak dáma ... tak šla a ladnými pohyby při každém šluku kreslila do tmavého vzduchu ... houslový řežavý klíč.

- Je to dobrý, maj to četníci ..

Řekl si Gaston a překvapen, unášel se znovu tou jistou vznešeností.

dvou proti sobě oblečených zástěr, držených pohromadě jen čtyřmi zavíracími špendlíky ... Zahrnula k řece, do židů .. jen ten chleba přilepený střídou k černé dlaní, jen ten se bělěl bílou kůrkou.

Pod plynovou lucernou vyprskla špačka a řekla :

-Pudeš se mnou...

-A co sestra .. ne?

-Ale ta je v Dukle ... má manžela taky, Čecha.

Vyběhla po schodech, kopla do dveří a rozsvítila. Gaston, když vešel, polekal se a řekl :-No nazdar, hodiny ..

Místnost byla plná modrého vzduchu z cigaret .. od stropu visel benátský lustr, ale jen jedna žárovka svítila .. na stěně bylo ohromné zrcadlo, skoro přes celou zeď, zrovna skoro tak jako ten lustr byl po celým stropě... celý křišťálový strom. V zrcadle stála cikánka, byla tam vidět celá ... a hnala si pod prsty vlasy hřebenem. V koutě byla vojenská postel .. a u oken s vyraženými tabulkami, židle s tou půlkou chleba.

-Kde jste to ... to? - zašeptal.

-Jak ... to?

Zůstala stát s vlasema nataženými vzhůru.-Čechu... tys myslel ukredli, co?

-Ne..

-Přiznal ses ... já tě slyšela uvnitř, chujš ?

Tak to přivezli naši z pohraničí, ze zámku.. dostali to. Tak ty myslíš, že jsme hmatáci?

-Ne ... to ne ... jen je mi divný, že jste tam nezůstali ...

-A copak? A na copak? Přisámbohu, ať jsou mý děti mrtvý, že cikán má taky čest ! Prej jsme jim podřízli stromy...My jsme podřízli,

hrušky.. že byly ale zralý. Copak cikán poleze na strom a ještě spadne! Ze země se to lepší trhá ...

Gaston došel až k ní a zašeptal jí :-Ty voníš ... máš krásný vlasy, krásnou beranicí vlasů, která ale tak voní! Ty... že jsi tak nastydlá ?

- To my pořád jsme tak nastydlý .. i když nastydlý nejsme... pořád takový hlas, to už je v krku...

- Aha.. teďka už vím.. Ona je taková cikánská opera, jmenuje se to Carmen .. a ta Carmen, cikánka zpívá altem ..

Pochlubil se Gaston, ale cikánka řekla:

- Co to je .. ?

- Nic .. ty .. ale kde děláš ?

- Já? Já nikdy nic .. Jen tam nahoře v cihelně, kde bydlím, tak trochu vyperu, ráno vařím našim kafe ... já bych ráda dělala v cihelně, jen kdyby tam nebyly ty cihly. Ale chujíčku ... chujíčku, dej čtyřicet korun, nebudeš litovat !Cikánky jsou taky čistý !

Odstoupila, vytáhla ty dvě proti sobě sešpendlené zástěry a zasmála se a její bílé zuby zazářily zrovna tak, jako metr pod nimi ... bílé kalhotky.

Přitiskla se k němu.

- Tak, že dáš čtyřicet, vidě.. ?

Gaston jí objal, po hubených zádech sjel dlaněmi až na pevný zadek, jaký ale nosejí chlapci.

- Kdepak ... řekl.

- Tak tedy pětatřicet. Ale chují ... dej mi je teď!

- Ne ... ne ... až potom ! Až po produkci !

- Chujíčku ... teď ... ?

- Už jsem řekl ... až uvidím, jaká budeš...

- Já vím,.. to jste vy, kluci. Slíbíte a pak mi ^{nic} ~~nic~~ nedáte ...

- Já ale dám ... slibuju ti to!

Napřáhl dlaň a tak si s cikánkou pláclí.

Ale ona pořád nevěřila.

- Aspoň mi ukaž, jestli je máš ...

Gaston sáhl do náprsní kapsy, tam opatrně oddělil stokorunu od padesátikoruny a tu vytáhl.

- Ty máš padesátku .. ? zajásala.

- Tak kam půjdem ... ? Chceš hned tady? Já mám deku na zem .. Nebo chceš na židli ? Nebo já zhasnu a budu se držet vokna, ano .. ?

- Ne .. řekl Gaston.

- Půjdeme ke mně, uvaříme si kafe a zapneme radio...

- Ó .. chujíčku, to bude nóbli! Ale jestli jsem taky čistej ?

A jseš doma sám? Nepřijde tvoje paní a nerozfláká nám držky ?

- Jsem sám ...

Pověděl Gaston a když se podíval na lustr a potom do zrcadla na sebe, řekl:

- No nazdar, hodiny ... !

Zachraplala z bílé povlečených peřin:

- Ty, chujíčku, dej mi pokouřit ...

- Jsou na židli a sirky taky.. řekl tiše Gaston a seděl dál u radia, které jediné ozařovalo jeho pokojík. Seděl a poslouchal, tam někde na začátku se kormoutil jazzový orchestr, trochu blíž než ostatní, chrčel Louis Armstrong, spíš něco nestydlým hlasem vypravoval, než zpíval, spíš se zpovídal, spíš žaloval, než zpíval ... a Gaston věděl, že když Amrstrong zpívá, že to je samý, jakoby ho někdo bral za srdce ...

- Nezapal mi postel !

Řekl Gaston a dobře věděl, že teď, když Louis přestal zpívat, že bere do černých pazourů zlatý kornet .. ano. a teď drássl trubkou melodií dál, tu melodií, kterou před chvílí zpíval .. tal stoupal, unikal všem ostatním nástrojům, které zmíraly, jen aby vynikla bolest zlatého kornetu.

- A popel klepej za postel ! řekl Gaston.

- Já vím co se patří ... ale pocem!

- Mám rozsvítit ?

- Ne, ne, ne, nech to tak, mám to tak ráda, lidi jsou potmě hezčí, ale ...

- Jákýpak ale ! zvolal Gaston.

- Ani jsi nechtěla, sbych ti rozepl ty tvoje zástěry, ani jsi nesundala ty tvoje čínský kalhotky ... jen tak s jedný nohy .. tak jaký pak .. ale ?

- Chujíčku pocem .. víš ty, co? Nech mne tady u tebe spát ... já stejně nebudu dnes v noci spát .. budu myslet..

Ropotala v peřinách a držela uhlík cigarety vysoko nad sebou.

- My, cikánky, když se s někým vyspíme, tak se zamilujem ... budu myslet na tebe..

- Ale kdepak, já ráno jdu na šichtu!
- Tak ty myslíš, že bych tě vykradla ... ?
- To jsem neřekl ...
- Tak ty si myslíš, že bych tě vykradla ? Ach, vy kurevníci, kurevníci! Jestli sem ale za tebou budou chodit holky !
- Co je ti do toho ... ?
Posadila se na posteli.
- A teď je mi do toho! Chodila sem za tebou Marie ?
- To není pravda!
- Je to pravda, říkaly to holky ... a že se ti tady někde podřízla !
- Elbost, blbost ! Podřízla, ale ne mně tady !
- To vedle, tomu volovi Tobiášskovi, sbys věděla ... Takhle odpoledne si nadávali, pak zase zpívali. pak někdo vyběhl na chodbu a zaječel. Otevřu a na chodbě leží cikánka .. Ale prořízla si jenom zápěstí..
Hola ! Teď poslouchej ... To je Ó Johnny...
- Řekl Gaston, posadil se obkročmo na židli a upřesnil ty tři hlasy dunivých černošek, které hned vedle sebe, hned za sebou stály v jakési hluboké, prázdné studni a každá zpívala to samé neštěstí lásky .. O Johnny.. ó Johnny, me derling ..
- Tomu Gaston naslouchal a cikánka křičela na posteli :-Kurevníci, kurevníci jste všichni... všichni jste vinni. Ale počkejte !
Cikáni se pomstí! Ti si ho najdou a pomstí přísámbohu, že pomstí!
Gaston se polekal:
- Kam jsi dala tu cigaretu ?
- Neboj se .. řekla.
- Kde je Marie teďka?
- Nevím, na Bulovce jí sešili tu ruku, ale pak ji poslali do Bohnic!

ale kam jsi dala tu cigaretu?

- Uhasila ... co si vlastně myslíš, kdo já jsem? ... A víš, stejně, chujíčku. víš, že to máš tady hezký .. a čistý. To si uklízíš sám? Ty si stejně myslíš, že jsem chudá kurva. Ale já nejsem chudá ... aby jsi věděl, mám dvoje peřiny a záclony na dvoje okna, abys to jenom věděl ....

- No, nazdar, hodiny !

Zašeptal si Gaston a cítil, že se v něm cosi zdrcllo. Vždycky si myslel, kdyby si tak něco s takovou holkou s ulice něco začal, že by mu bylo jakoby šel po hladkém ledě a nesl třicetikilovou kravskou kůži a pořád s ní padal, nebo že by si navlíkal přes hlavu hovězí dršťky .. Ale ona byla nejdřív vylekaná, stydlivá a pořád něžná.

- Ty záclony ... ty moje záclony by tady u tebe byly hezký ... co tomu říkáš ?

- Hm.. možná, že by to bylo hezký...

- Tak vidíš ... víš, začali bysme spolu jiný život. Nový život. Pojď ... a zkusme to spolu žít na hromádce. Já umím vařit, vyprat bych ti, uklidila. A v neděli bysme měli vepřovou a knedlíky a buchty. To všechno já umím ... přísámbohu, umím .. Jen bys mi nesměl chodit za holkama !

- Já stejně nikam nechodím ...

- To je správný, tak to má být. Já bych to stejně hned poznala.. To potom bych...

- Co bys .. ?

- Pak bych ti skočila pod Vltevú. Takový jsou cikánky ... A máš mně trochu rád ?

- Trošku..

Řekl Gaston.

- Ale já chytím něco jinýho ..
- Až potom ... teď mi ale řekni. Kdybysme spolu šli tančit do Dukly, co by jsi dělal. kdyby někdo pro mě přišel tancovat ?
- Co bych mohl... když by slušně přišel a požádal mě ..
- Tak ty bys mě nechal jít tancovat s jiným?

Pravila zklamaně.

- Tak by jsi tančila s jiným, bože ..

Převrátila se naznak do peřin .

- Očisti si nohy, máš našlapaný punčochy !

Zvedl se Gaston s židle.

- To je hned ..

Ometala si chodidla.

- Ale chujíčku, pocem, tady si sedni vedle .. tak, sedni si ..

Tedy ty, kdyby někdo pro mě přišel v Dukle a já bych s ním šla tancovat ... tak ty bys mi nerozflákal držku .. ?

- No, já nevím, ale myslím ..

- Neboj se, řekni to !

- Tak bych ti rozflákal držku !

- Tak vidíš .. a tomu se říká láska..

Pravila spokojeně.

- A máš rači knedlíky, nebo brambory ?

- Brambory ..

- Tak bysme mívali brambory, i když já rači knedlíky ..

- Víš.. ale já jsem tak trochu samotář, já nevím...

- Ó, to je správný, tak to má být. Když bys byl doma a já taky, tak bych byla tady tak, jakobych tady nebyla. Tak cikánky dovedou být tichý ..

Gaston vstal.

- No, nazda hodiny! Přejdou třeba děti, to jsou potom starosti, jak se to narodí ... a tak ...

- Ale jakýpak chujičku starosti? Něco ti tedy řeknu ... já už mám holčičku.. a jmenuje se Margitka..

- S kým ... ?

S Čechem.. ale pak mi chlastal, tak jsem ho nechala ... ale ta moje ti je hezká a hodná a ani nevypadá jako cikánka ..

- Ale kde ji máš dneska ?

- U kamarádky, ale když by byla tady, mohla by spávat v šupletí u almery ... já taky tak spávala, když jsem byla malá .. a pak, Margitka by ti došla už pro pivo, cigarety, podala bačkory .. Vstala, přešla k oknu, rozpřáhla ruce .

- Kolik to je metrů ?

Optala se.

- Tak metr třicet...

- Ó, zrovna tak jsou moje záclony. A ty ti tady budou dělat parádu... všechno jak tady máš, všechno bysme tak nechali, mně se to tak tady líbí..

- To říkáš jen tak ... nebo ... Opravdu ?

- Vážně... líbá se mi i ten anděl i ta noha, co to je za nohu ?

- To je protéza, nosil jí můj brácha , skoro celý dětství .. Pořád chtěl si hrát a běhat jako ti druzí, ale nemohl. Nosil ji tak nějak za nás...

- Ó, ty jsi hodný .. a taďy u radia jsem četla ceddli s nápisem : Kupuji staré zlato a brilianty za nejvyšší ceny .. Nač to tady máš Gaston ukázal bradou ke knihovničce -To jako že ti už mrtví, co psali ty knihy, to že jsou taky takový zlata a brilianty, který se taky pořád kupují za nejvyšší ceny ... rozumíš ?

Zdvihl oči Gaston a vzal cikánku za drsnou ruku.

- Tak stará zlata a brilianty? Ó, to by jsi taky učil Margitku..
ta ti je chytrá, jak tři sta slepených opic... ale co? Co to..?
Chceš zase robit? Chceš? Teď by to bylo z lásky...

- Ne, už půjdeme... ale opravdu se ti to tady tak líbí?

- Přísámbohu .. ať je můj dítě mrtvý!

- Za to jsi má milá .. obuj se.

- A já zase, aby jsi věděl, už ten svetr nepotřebuju... ty peníze
si necháme do začátku.. ale co to je za pěknou muziku?

- To je Fibichův Poem..

- To si nechám hrát až jednou umřu ..

Vzdychla a naslouchala, jak elektrofonické varhany stavěly do
pokoje barevné krápníky,

- Umřeš! Kolik ti je let?..

- Osmnáct. Ještě sedm let ti budu hezká -- A chujíčku, kolik
je tobě?

- Sedmadvacet ..

- Ó, to je nejllepší věk, budeš mi ještě deset let fešák.. ale ..

Objala, už ustrojená, Gastona.

- ...kdybych šla s jiným tancovat, že bys mi poričtoval držku, vid'..

- Ale, ano ... a rád!

- Přísahej!

- Přísahám ti..

- Teď ti to věřím. Já ode dneška už zase vůbec věřím... A ty za to
uvidíš, co dokáže cikánka, když má ráda .. Ty jsi pán a můj
muž a my cikánky dobře víme, že muž je pán.

Řekla a nastavila ústa. Gaston ji políbil a pravil něžně: - Ty má
má lá. A pro sebe si zaseptal: - No nazdar hodiny ...!

Zavěšení stoupali nahoru Primátorskou, pak podle posledních, už chladných zehrad vyšli úvozem na kopec, skoro za město. Tu s boku někdo na ně posvítil a starý hlas zvolal:

- Kdo tam?

Cikánce selhal hlas: - To... jsem já ... otče .. Ale starý ten hlas ve tmě se mučil dál: Chodějí mi tady syčáci! Stane se stejně něštěstí, ale já nikoho na trojí výzvu haltovat nebudu ! Nesypu sekany volovo rovnou do rypáku !

- Otče, to jsme my .. vedu cikánečku domů -- řekl Gaston.

Tak kužel elektrického světla přivrávorál.

- I ty jedna! Už dávno máš spát .. a co ten tady ?

- To je můj miláček... řekla a vzala Gastona za ruku.

- A jak se jmenuje ...

- To nevím, ale je to můj miláček ..

- A ten tvůj miláček ví, jak se jmenuješ ty?

- Víte to mladý pane? .

- Nevím, otče..

- Hehe.. tak to je dobře ... a nezlobte se na starce, pořád někde něco slyším a pořád si myslím, že mně jednou ve službě tady zafláknou.

- Je to otče těžká služba ..

- Vidíte! A cikánku jste si nemluvil ?

- Cikánku ... kde ale otče spí ?

Starzec posvítil baterkou kolem dokola: - Tady všude ... kde je trávník, tam má nevěstinka ložnici ... to jsou samý letní postele. Tak jen pojedteť ať vidíte, kde Margit bude spinkat..

- Ty se jmenuješ Margit ? Ale to je nezké jméno ! Zaradoval se Gaston.

- A jak se jmenuješ ty?

- Gaston... -

- Ó, to je taky pěkný jméno.. ale Gastone, vrať se zpátky, jdi..

Gastone..

- Ne, já chci vidět Margit, kde budeš dneska spát..

Tak kráčeli za hlídačem, který pořád si brumlal:

- Voni syčáci, když to jinak nejde, tak se prokopají stropem .

ale to bych zde zase nesměl bejt já ...

A Gaston cítil, že kráčejí travou.

- Ať některému nešlápnete na ruku.. řekl hlídač.

- Spí, jakoby je do vody hodil, dodal a rozsvítil baterku.

V kuželi světla viděl Gaston cikány, někteří spali naznaku, jiní na břichu s rukou ven z peřiny, jakoby kravlem přeplavávali ten palouk.

Hlídač shasl.

Gaston se rozhlídl a dole viděl Prahu. Kruh opsaný Krejcárkem, Pražačkou, Památníkem, Petřínem, střešovickým komínem s neonovou červenou značkou, zrovna tak jako Petřín ... Básník by napsal .. šňůry žabích vajíček, elektrických jisker, hrst fosforeskujícího zrní . Ale tady spali v růžových sypkách cihlářští dělníci, zbytky nomádů, kteří se za letních nocích v pokoji dusili.

Margit políbila Gastona: Sbohem .. a zítra navečer budu stát u Dukly, tam u skříňky s obrázky... a vběhla do sypké tmy.

Díval se za ní až tam někde ke křoví, tak dlouho, až ty její dvě proti sobě se sešpendlené zástěry zmizely. Asi vklouzla pod některou tu růžovou peřinu...

211

EMÁNEK .

povídka .

Už se stmívalo, když Emánek vyskočil z elektriky chtělo se mu jít hrozně domů a umejt si ruce. To po každém fotbalovém zápasu si připadal děsně zalepený. Ale když si vzpomněl na tátu, řekl si, že rači půjde na kafe. A jak tak přidal do kroku, kouká, že před ním si to pajdá stará Ziková.

Doběhl jí a povídá: Milostivá, je to dobrý ... zastavte se, já vám něco musím říct! Ale paní Ziková řekla:

- Jen si jdi Emánku svou cestou !

Ale Emánek se nedal: - Kde jste mi byla včera, he? Že jste se mi zase bejčila s tím kominíkem !

To paní Zikovou potěšilo: - A co kdyby? Vždyť je to hodnej hoch..

- Hodnej, Haur je to !

- Emánku, jsou tady lidi !

- Nic, co mně je do lidí? Já vím, že kdybych vás nechal s kominíkem pohromadě, že ten by vás jistě přivedl na mlíko! Já vás znám, podlehla byste ..

- Nepodlehla !

- Povídám, podlehla !

- Nepodlehla .. ale Emánku, buďte tiše .. Ježíši, lidi se votáčejí! Radovala se stará paní Ziková.

- A podlehla, podlehla, vidím vám to na vočích, jak se tam blejská chtěič na kominický tělíčko !

- A co kdybych ?

- Tak je s vámi oběma utrum. Vás bych nechal zaštepovat a kominíka bych si svázal s ořezávkem na tužky bych mu okrouhal ten jeho hříšný úd ..

- To, že byste mohl .. ?

- A to já zase jo! Proč taky ne, když vy byste se mi mohla s ním

- zčubčit ... Ale paní Ziková, podejte mi ruku ... abyste neřekla, vymyslel jsem jen pro nás dva vejlet do přírody ..
- A kam ?
- No někde .. ale nastal by večír, my dva bysme spolu šli letní loukou, úplněk by na nás vystrkoval z mraků tajuplně svou ..
- Neříkejte to, Emánku, ty čuně !
- Už mlčím .. Ale vy byste měla svoji ručku zastrčenou až po jilec v můj poklopec .. Emánku, ty prase vepřový ... lidi! Budu mít po baráku vostudu !
- Ale, ale ...to lidi jen závidějí, že se dívám do těch vašich černých kukadel .. A jakou máte hezkou krkovičku !
- Emáne! že to řeknu tvý mámě! O tom výletu mně rači bav, kurníku .
- Tak bychom šli, vinuli bysme se k sobě, jak břečtan na besídku, šla byste bosky teď tou svou alabastrovou nožkou byste šlápla do ještě teplýho kravskýho ...
- Hubu drž! Emánku. Ježíší, tohle je ksňour! Aspoň prase hekřič.. A dál ?-Dál a dál bysme si to štrádovali .. a vy, jak byste byla v tom br^mustu, tak byste zakřičela... Ať ustane Valpurgine noc ! A já bych paní Ziková udělal kvalifikovaný pokus, abych vám zdecimoval hůno a vyraboval živůtek ..
- Marie Panno ! Táhle u tý paní uklízím, co si jen pomyslí ?
- Nic .. co by taky? Ale paní Ziková, s Vámi by to bylo krásný se mrňoukat a při tom vám vyrezit nohu z kyčle ... Jak jemnou máte ručku !
- Pusť mi, lemple jeden, povídám !
- Ale, ale, milostivá ... oh,víte co se mi o vás zdálo ?
- Co Emánku ... ale tiše..
- Zastavila se paní Ziková a nadstavila ucho dlaní.
- Zdálo se mi, že jsem se proměnil ve vozejk a vy jste mně držela

za vojku.-Ježíši, tohle je ale chlap hnusná ! Pán Bůh tě kanále potrestá!

- A ještě vám povím jeden sen ..

- Nic nechci slyšet !

- O šťastné králikárně ..

- Nic nechci slyšet! Kilo vepřového by mi bylo milejší!

- Paní Ziková ... Je to sen a radostí v maštali .. ?

- Kilo roštěnek ... milejší !

- Tak takhle kominíka, babo turecká, ten by ti přišel k chuti,co?

- Třeba... a ty si Emánku najdi na ty své čuňáčiny nějakou mladší.

- Vždyť vám ještě není šedesát..

- Už bylo, v srpnu .. a pusť mně, musím jít něco uklohnit... a stejně to řeknu tvý mámě!

- Sbohem .. a ta by vám to zrovna tak věřila, to zrovna !

Zasmál se Emánek a koukal se, jak paní Ziková pajdá někam k Rokytce, koukal se ... a čekal, protože paní Zikovou znal. A taky jo.

Otočila se a poslala mu hubičku. Pak významně přivřela pravý,

krhavý oko. Emánek si odplívl, přešel ulici, ale jak vstoupil

do automatu a pak nahoru do tančířny, lidé mu odpovídali na

pozdrav s takovým úsměvem; jako ... á. Emánek je tady! Ale

Emánek šel rovnou k barovému pultu, sedl na vysokou židli a

řekl:

- Ano, Olympie, jako vždycky .. Velikou a sodu. Co to ale vidím? Ona! ... a že tam smutná ?

- To víte, Emánku ...odmlčela se mixerka a nalívala proti světlu.

- Srdce ?

Vzhlídl Emánek.

Postavila před něj skleničku.-Prohrála jsem to Emánku, všecko prohrála... že prý chce být sám!

- On? A sám! Oho !

- Sám.. a napsal mi, že jsem mu zvošklivěla svět. . Copak jsem nějakej pes ?

- Tedy Olympe, když se tak na vás koukám, jak bych to řekl .. zkrátka tak hezkou mixerku mají možná u Barbaře, možná v Monice . ale tak hezký, mixerský voči ! A všude něco na zob..

- A já mu zvošklivěla svět-- Šánové si přeji ? Optala se Olympe sladce.

Dva velký koně a na mně !

Píchl se do prsou takový nějaký už plešatý mistr, nebo co.. ještě byl v monterkách. A hned si posteskl:

- Slečinko, viděla jste už někdy takovýho vola ?

A ukázal na růžolícího mladíka, taky ještě v monterkách.

- Moje jméno je Pivoňka .. řekl ten mladík.

- Tak to vidíte .. volal Dvě hodiny už do něj taky mluvím, že si musíme tykat, když tak spolu děláme na plynovém potrubí .. Ale tady pan Pivoňka, že ne !

- Když vy jste můj mistr !

- Teď jste to slyšeli ! Ejhle, pan Pivoňka si drží svého mistra vod těla. Slečinko schopnosti má, ale vůle je to ! Pořád ty jeho blbý hemy !

Ale Pivoňka vrtěl růžovou hlavou.

- Kdepak .. vy jste můj představený a machr. Já se vám nemůžu rovnat..

- Co rovnat, Pivoňko. vy mně musíte překonat, už teď na to myslet, číhat mi na ruce, abyste to uměl ještě líp. Hřibátko, když vycucá klisnu, tak jí konpne..

- Vy mistře, myslíte ?

- Už je to tak... tak Pivoňko, smažme to, dejte si kastrůlek zase ke mně, do společný aktovky .. a hezky si dívat jeden druhému do vočiček a až do dna ! Šavle nahoru a budeme si tykat!

Zdvígal skleňičku a dodával mladšímu kuráž.- Podívej, Pivoňko,, v takový důvěrnosti tykání ti řeknu všelijaký ofučky, hejblata, jak na to zaďem .. tak mi řekni od srdce .. Ty?./ Emánek, Olympie i ten mistr se koukali na mladíka , který ukládal kastrůlek do té společné aktovky .. tak pomalu, tak dlouze, že Emánek jak pil, tak se mu klepala ruka. A pomocník Pivoňka se zlomil:

- Ne .. ne .. nemůžu vám tykat.. ještě na to nejsem silnej ... a pak..

- Co? Jakýpak pak ?

- Když vy jste šenatej a máte už děti ... sklopil oči pomocník.

- Tak, pane Pivoňka, ode dneška to přestane, to nebude práce, ale vojna.. to bude vojna.. to bude koncentrák ! A žádná společná aktovka !

Mistr obrátil aktovku a kastrůlek se lžící zvonil o podlahu.

- A já si platím jen svý ... řekl ten mistr a zaplatil a šel si sednout do kouta k hudbě, trucovat.

Emánek se koukal, jak pod ním ten pomocník sbírá kastrůlek a lžící.

- Co to je za zamilovaný ? optal se.

- Slyšel jste... to takhle už po třetí... vzdychla Olympie.

V lidech se člověk nevyzná, ten můj taky. rači si obě nohy zlomí, než by ustoupil... prevít, ale charakter.. dodala.

- Co to je charakter ? optal se Emánek.

Že trvá na tom, co si o sobě vymyslí, ale to já, Olympie, nikdy ne. Pořád se měním, narůstám .. i když se třeba zmenšuju...

před chvílkou jsem byl na fotbále, ale teď už jsem někdo jiný..

Ale já jsem pořád stejná a pořád se tedy trápím.

- Pro něj?

- To jste si Emánku nevšimnul, že jsem docela nmoderní!
- Ona? Olympie? Vy která ..
- Ano, mohla se na každém prstě . . ale já jsem jenom po něm.. půl
deci jsem dneska jistě vyplakala...
- Emánek jí pohládl a zašeptal :-~~Mo~~ tak... Olympie..
- Ale Olympie plavala v slzách:-.. to čeká až si někoho namluvím
a pak mi napíše zákeřně.. tak vidíš to je celá ta tvá láska ..
To mně tak zkouší, kdo jsem ... ale já to vydržím ! Já se raději
zezším.
- Ona? ... A zezděná slečna ?
- Podivil se Emánek a podíval se zle na tlustého muže, který se
navlíkl do židličky vedle něj.
- Pán si přeje ?
- Sodu, gin ... a to je zábava, co? řekl tlustoch.
- Vy jste tady nějaký cizí, ne? ušklíbl se Emánek.
- Tak ... tyhle boty jsou koupený v Bombaji... Ukázal prstem na
střevíce tlustoch.
- A že jste tam nezůstal ?
- Divíte se? Já taky ... ale takovou zábavu jsem neviděl ! Mají
ty figuríny vůbec vaječníky .. ?
- Pane, když budete hrát po vinárnách patnáct let .. ?
- Ty dámy ?
- Jo ... ta klavíristka je moje teta, Před deseti lety by vám ještě
sjela b mol koncert .. pana Čajkovského ... ale ujela srdcem a da
se na tohle !
- Emánek zdvihl sklenku a dopil ji. Ale tlustý, lesklý pán nebyl
spokojen.-Že ale nikdo netančí ! A že tady nejsou slečny.. ?
Tmhle jedna je, ale ta je na mol opilá !

- Kterápak ?

- Tamhle ta s obličejem ve stole ...

- Jo Boženka ! Když k ní půjdete a vzbudíte ji, řekne vám, že když byla malá, že její otec měl velkoobchod a ona mívala ponnyho a že dneska by pro ni bylo lepší, kdyby byla vypraná z prostěradla.. Ovšem, když se chcete bavit, počkejte do půlnoci.- Že by ?

- Ano, jo .. zívá Emánek.

To všude zavřou a tak se kořalkové sejdou tady .. Ale vy jste se asi bavíval jináč, ne?

- To ano. V Singapore jsem viděl, jak na jevišti připouštěli na černošku poníka, chudáka .. Tak jakápak zábava ?

- A co ještě hezkýho jste viděl ?

- V takový Marseilli na Canebière, taky jeviště, stolový zařízení.. můžete si vzít svoji partnerku, dáte si škrabošky a když na vás dojde řada, vylezete nahatí na jeviště, tam je kanape .. a pak děláte se svojí partnerkou skoro to samé jako ti před vámi .. hudba hraje, obecenstvo povzbuzuje .. ale půjdě spát, slečno, platím..

- Sedm padesát, pane ..

Hodil desetikorunu soláchl se se židličky.-To nechte.

Kolíbal se parketem, kde pořád ještě nikdo netančil.

- Ještě jednu skleničku ?

- Dost. Víte, že na to Olympie nejsem ..

- Hele, Emánku, vy máte vzdělání ...

- V kvartě jsem praskl...

- To nevadí, ale napadlo mně Emánku .. On totiž Joska, vy ho znáte líp .. není jako jiní... To někdy, když jsme vyjeli v neděli ven, najednou vytáhl na stroji naklepaný stránky a povídá.. Podívej se

Olympie, tedy jeden můj kamarád ... A já jsem ležela na zádech koukala do nebe a on mi četl takový příběhy...

- Jaký příběhy ? optal se Emánek a zachvěl se .

Ale Olympie pravila zdvořile:-Pánové .. ? A páni, byli to uhlí kteří až do teďka si stříhali pod svíčky u Horkých, byli na s jako na maminku.

Malinký uhlíř se rozpráhl na toho obrovského uhlíře:-ty hrach dneska by ti slušela přesdržka ! A vytáhl notes, whvílí v něm listoval a pak si kývnul:-Ano, neposledy dvanáctýho září .. n dneska budu jemnější. Dám hubičku na cihlu a pak mu jí vobtis vo hubu, omluvnej dopis napíšu na pásek a pak mu to oplácám držku.

- Pánové ... zašeptala Olympie.

A maličký uhlíř řekl:-Vona je to pravda .. mám ho pořád prát? Co by z chuděry zbylo ? Paráda do polívky ..

- Pánové si pře jí ? zamnula si ruce mixerka.

- My? ... Nic... My si ředneme.. Ale ! To sem jsem přišel říct A Vám, slečinko ! Až nám uhlí nepůjde... tak tomuhle srašíkov vyrazím voko, zlomím maličko ruku a půjdeme žebret ... Ovšem, než někam vlezem, dám mu v průjezdě na držku, aby slzel ... L pak víc dávají !

Ale ten vobtisk! Ten to vode mně ještě dneska zchytál

A mrňavý uhlíř tahl toho velkýho někam ze piano a Olympie si oddychla.

Emánek hned připoměl:

- Ležela jste a koukala jste se do nebe. Ale jaký vám četl Joska ty příběhy ?

- Olympie zašroubovávala do skleniček čistý ubrousek a vzpomínala:
- Tak třeba jednomu vzali nákladní auto a až za tři roky ho zase dostal nazpátek .. to proto, že dostal souchotiny. Tak zase vyjel se ženou na první cestu, vezli někam na odhalení pomníku sodovky a limonády .. cestou každou chvíli museli zastavit, jak kašlel ... a když přijeli k městu, tak za příkopem stála dělostřelecká baterie a čekala na povel k slavnostní palbě... Žena toho tuberáka se šla optat, jestli ještě můžou projet? A oni řekli, že ano, a když se rozejeli, dostal ten autodopravce kašel a musel zastavit ... a ten moment přišla zpráva... Baterie na můj povel, pal ! A zatím co na náměstí se strhávalo plátno se sochy, baterie vypálila první salvu. Nákladní auto vyskočilo, otočilo se, druhá salva vyrezala skla a třetí salva roztřískala všechny ty flešky na maděru.. Emánek složil obličej pod lokty.-To je všechno?
- Všecko. .. zašeptala Olympie nepřítomně.
- Ale teď už to vím... já hloupá husa, že jsem na to nepřišla dřív ? pleskla se. On to přeci psal sám ... přeci, kdyby to nenapsal, nebyl by tam zmaten .. To on !
- Emánek řekl cize :-Já myslím, že to nena..
- Co vy víte, Emánku ? přerušila jej Olympie.
- Platím ... svezl se od stolu a už se na Olympii nepodíval.
- Shrábl peníze.
- Ale Emánku, copak to je s vámi, Emánku ? spráskla mixerka ruce.
- Ale Emánek šel přes parket, tak háklivý, tak nadudaný, ani se nepodíval na tetu, která s houslistou a bubeníkem týrala Baem.
- Jen Emánek šel a šeptal si... Mohl to napsat ... mohl! Kurva fix, mohl... A nepsal to! Tak dlouho lajdal po putykách, až se prolajdal k samotě.. I tu Olympii hodil na pospas mužským
- Tak se Emánek mučil, pořád mučil, i když už stál na písčiru.

- Ambus, kde se tady bereš ? zvolal na něj kamarádsky mrzák,
zalehlý do berlí.

- Já? .. povídá Emánek .

- Jako ty, plavím koně ...

- A ještě hraješ fotbal ?

- Ne... řekl Emánek.

Já vůbec nehraju. Já jen na fotbal chodím, tak ...

- Ty nejses Ambus?

- Ne ..

- Ale ta podoba.. se mnou hrával za Kobylisy nějakej Ambus ..

Hele, nevíš jak dopadla dneška Bohemka?

- Přijel jsem ddtentud... jedna nula pro Stalingrad.. trvdej
zápas a hned na začátku zranila Kauru ! přednášel Emánek.

- To levý křídlo, co?.. Že to znám .. ? Tak vidíš.. Ale co se
mu stalo?

Lekl se jednohý.

A odpověděl mladík, který se česal v zrcadle a dělal na sebe
zamilovaný voči.

- Má otřes mozku...

- Jak to víš ? dotíral mrzák.

- Jak to vím.. já hraju náhodou za Bohemku. řekl ten frája.

A česal se dál a vychutnával sám sebe.-Včera mi sundali škrobák..

Já jsem sice náhradník, ale v neděli, za Kauru budu už hrát v Teplí
cích a tam se to uvidí. V Teplicích bude hrát na levém křídle on !

Ukázal na sebe do zrcadle hřebenem.-Těžkej zápas bude v neděli, řek

-V Teplicích ! dodal, aby bylo jasno.

- A jak hrál Hradec? vyptával se mrzák a docvkal až k zrcadlu.

- Jak .. ? usmál se na něj mladík a mluvil potlačit radost.

- Seděl jsem ve hřišti s trenerem Lanhausem a za čtvrt hodiny se povídám.. ti hradečáci, to nejsou fotbalisti, to jsou dělníci na hřišti ... totiž, když hrála Bohemka, poletoval míč a když hrál Hradec tak po place lítali hráči ... A pak ! Doktor Jíra rozkopal těm horákům forward!

Emánek v jednom kuse žárlil. Řekl: Ale ten Matys, ten chytal co? A vytáhl obočí.

- Chytal, chytal.. Müllerovi chytil tři vyložený posice.. Ale mně, by z těch posicí nechytal ani jednu ! Ukázal za sebe ten náhradník za Kauru, co v neděli bude hrát v Teplicích.

- To já, synáčku.. řekl Emánkovi.

- Já když projdu za malý vápno, tak už jakoupak šlehu ? Jdu pořád a brankář musí ven. Dejme tomu, ůrhne se mi pod nohy.. a co já? Obloučkem přehodím .. nebo podle těla zastrčím balon do klece... Já jsem škola Bicanova...

- To je pravda ! řekl mrzák a zarudlý v obličeji několikrát zavakal berlou.

A pak se zeptal: - Tak ty budeš hrát v neděli proti Teplicům za Kauru .. ?

- Ano, . ten jsem! To je von ! ukázal do zrcadla na sebe mladík.

- A ty znáš trenera Lanhause?

- No a ne? Tak dneska jim to položil, nādali mu vatu! Trenuje béčko..

- Vidím, že to tam znáš.. Tak já se jmeruju Vilda Hamr a víc neříkám.. pravil mrzák a jeho obličej byl mokrý. - Zeptej se Lanhause na moje jméno a oh ti řekne, kdo jsem já ... ale ty se třeba nezeptáš !
Podej mi ruku a já ti to řeknu!

Mrzák vzal mladíka za prsty a slavnostně, přednášel:

- Tak já jsem ten, kterej měl hrát to levý křídlo před Kaurou.

Já v plný slávě hrával na Slavoj osm, ale co mi to bylo platný, když tu nohu, která měla dávat tak měkký centry před branku, když tu levačku, která uměla kopat rohy jeden jak druhý, všeckny falšovaným míčem ... když tu nohu, která uměla střílet z každý posice ... když tu nohu, tuhle nohu, mi zrovna v přestupu do Bohemky ujeli na dráze ? řekl mrzák a zalehl do berlí, vzal prázdnou nohavici ... a pustil jí.

Mladík, ten co v neděli bude hrát na levým křídle za zraněného Kauru proti Teplicím, zastrčil hřeben do kapsy a přiznal barvu: - Ale kamaráde .. ty můj levý barde .. jestli se neureziš, zvu tě ke stolu, všecko bude na mně ... rovina ! Já jsem nevěděl ... Mlč ! Jsem sportovec ! Mlč ! Víc než já .. ! Jsem ! A snad bys neplakal ..

A Emánek honem šel na chodbu, honem . Přišla mu ta rozmluva líto. Tak stál, šatnářka za ním srkala kávu, ale Emánek viděl najednou to svoji opičí paměť ... Znovu si opakoval, co všechno dneska slyšel ... a přesně viděl a slyšel, co hovořil s paní Zikovou, pak co s Olympií ... a i tu pisoárovou tregu...

Myslíl na to, přešel parket a ani se nepodíval na Olympii. Jen si sedl na židličku a styděl se, díval se všude jinam, jenom ne na Olympii.

- ... Psal to Olympie on, já to teďka vidím. Řekněte mu, vy s ním jistě budete zase mluvit, jen mu řekněte, že když nebude mět co lidem vyprávovat, jen ať si přijde za Emánkem .. On ví, kde jsem .. a kdo jsem ! Já jsem kašna na vyprávění ...

Mixerka previla uštěpačně :- Tak proč si to nenapišete sám ? - proč ? Protože bych to jen opisoval... to tam musí být ještě něco víc... a... sbohem !

- Emánku, Emánku - volala za ním mixerka.

- Vy jste jak slečinka ! vykřikla, ale Emánek už byl na chodbě, tam stáli ti dva blázniví instalatéri a škytali, jak zdutí.

Ten starší řekl Emánkovi: - Tak se mi přiznal. Budeme si tykat... teď tomu ale natrháme kachlíky !

- Spánebohem! Požehnal jim Emánek a zhopkával ze schodu na schod. Tam v zatáčce se zastavil, portýr tahl ven tu Boženku, tu slečnu, co doma mívale poníka a otec velkoobchod, tu Boženku, která chtěla být vypraná.

Teď se držela zábradlí a volala :

- Nech mi žííííít, nech mi žííííít!

Tak bolavě volala, ale portýr jí tloukl klíčem přes prsty, aby se pustila zábradlí. A řekl Emánkovi :

- Já mít takovou holku, krk jí zakroutím, krk jí zakroutím ..

A tloukl Boženku zase přes prsty klíčem, protože si myslel, že by to mohla být jeho dcera.

Emánek přeběhl chodbu, kde to táhlo z pasáže, kde stála patentní váha a na té váze stála hezká cikánka, stála na špičkách a česala se v malém zrcátku patentní váhy. Ale Emánek vpadl rovnou do automatu.

Už skoro zavírali, dal si pivo a sedl si k obrovské stařeně, kterou už znal od mala. Ne podle jména, jen podle obličeje ... a bývávalo mu z ní vždycky ýbl.

- Tak babi, jak je .. ?

Zachraňoval se Emánek pohledem na kouřící talíř polívky.

- Tak, tak Emánku .. ale co u vás? Jak se teď jí v závodní kuchyni?

- Už se to babi lepší...

- A jakej míváte jídelníček .. ?

- V pondělí babi, míváme polívku ala Poldi, hovězí pečení ala hrabě Strogenoff, čokoládou polívané lívanečky ... V úterý polévku JZD, plíčky po vídeňsku s knedlíkem... - Hmm.. Emánku, tak už se to přeci lepší... Je to stejně lepší než dřív. To víš.. a jestli pak ty vůbec víš, že jsem měla sedm dětí .. ? Sedm dětí jsem vychovala , ještě musela si najít čas jít omejvat nebožtíky..
- To babi ani nevím .. ?
- No ju.. je to divný .. ale pravdivý, ufffi! Ta polívka je žízňivá.. to víš, malý děti a nebožtíci, je to jedno a to samý, někdy se se strachy poděljají z toho, co bude ... A pak ? Paní vemte kbelík, je zesřený jak Diana. Ale co míváte Emánku k vobědu ve středu ?
- Babi ..
- ... já se vám přiznám.. já vám říkám jídelníček, co jsme mívali na Kladně .. ?
- Jen povídej .. tohle je má večeře, aspoň mi budeš dělat chutě..
- Tak ve středu bývá volský jazyk s polskou omáčkou, ve čtvrtek guláš, ale hrabě Esterhazy .. a v pátek oblíbené domácí kafičko a české buchtíčky.. ale babá?
- Co...
- Že jste se nebála těch mrtvých ?
- Ooooo.. já se nebála chlapče ničeho na světě .. já vzala sekuru a šla tam, kam se i chlapí báli .. ale jen jednou za celý život.. Takhle umřela za vsí opuštěná stařenka, mrzlo, dojedeme tam, dáme na lavici rakev a zřízenec nějskej Franta odhrnul s nebožky peřinu a povídá, holka! Jdi ven a dones z káry kladivo ! Jdu tedy ven, zrovna dojel náš šef na bicyklu, vešel do domku; já vybírám hřebíky a to kladivo a myslím si, copak asi doma dělají děti? A najednou vyletí šef a křičí ... Vona vstává! Vstává! .. A hnal si to do polí .. Stiskla jsem to kladivo a povídám si,

holka, co to? A vejdu dovnitř a vobešla mně hrůza ... ještě že jsem se držela toho kladiva, to mi dodalo sílu. Co ale Emánku míváte v sobotu ?

- Co jste babi viděla ?

- Co míváte, povídám v sobotu ?

- Jemné hašš s bramborem, linecké řezy a čaj-- ale babi....

- A polívku ?

- Držkovou, babi, zrovna jako máte vy, ale?

- Tak tam vejdu, ten Franta byl skloněnej v postelím tlačil na kolena tý mrtvý a ona vstávala, skoro Frantovi čichala k čepici..

- Aco vy babi .. ?

- Jen jsem vykřikla .. Franta se otočil a skorem nosem byl u nebožky .. pek zařval seskočil a odstrčil mně a byl v sakrech .. Ale já jsem se držela kladiva a to mi dodávalo sílu.

- Babi ... vy jste chlap !

- To mi taky říkávali .. ale Emánku, co jste míváli o nedělních šichtách ?

- Kdy babi, Co babi? Jo v neděli. ! To bývala hedvábná kaše, pařížský řízek.. ale babi .. !

- Ale polívku, Emánku, Emánku...

- Polívka byla nudlová a plávaly v ní kousky hovězího masa .. babi, jezte ! Vystydne vám to, vystydne !

- Tak podívejme se a nudlovou ! Ta já ráda. A že v ní plávaly kousky masa ?

- Kousky masa...

- Nelakuješ mně Emánku.. ?

- Co by ... babi? Opravdu, kousky masa .. Tak já ti to ^{Emánku} (věřím, ale tohle je taky dobrá polívka .. jdu tenkrát k té posteli a povídám

- si, hele, ta mrtvá je jak kolíbka .. nohy pod sebou skrčený ...
Víš Emánku, že v tomhle autcmatu mají vždycky dobrou polívku ?...
To se ale stává, když někdo umře v mrazech a sám ... schloulíš
se a kdo tě narovná ? .. Já taky tak jednou umřu ... když umřu
za mrazů... já jsem už taky tak sama.. na prahu věčnosti...
- Babi... to už vás nikdo nezná ? Prokrista pána, babi, už nikdo..?
- Sedm dětí jsem Emánku měla, ale ani jedno už se nehlásí .. je to
zprětrhený Emánku... ještě že sis ke mně sedl... copak? V životě
jsi na mně nepromluvil ... bál si se mně .. víš ?
- Tak babi ... prokristapána ... babi...
- Buď klidnej, jako já ... sedl sis a tak jseš můj dítě a jseš
hodnej ... sč už to je jakkoliv nezbedo jeden ... to víš, můj
lásky, můj děti, ty už se nehlásí... podívej se jen co je na dně
tý polívky držtěk.. co? To já už se teď koukám na všechno jako na
to svý bejvalý řemeslo .. život tě Emánku naučí to, o čem se ani
nepíšou knížky ..
- Babi ... vy jste Sybyla ! . A ... jak jste takovcu dostali do
rakve ... zmrzlou ?
- To Emánku .. si jí přidržíš u krku.. a takhle z vysoka si jí
sedneš na nohy .. křupae to trochu ... to víš, řemeslo. Někdy se
musejí i nohy zlomit ..
- Ale proč, babi .... proč !
- Jakpak by se ti mrtvola vešla do rakve ... he .. ?
Řekla stařena a položila lžici vedle prázdného talíře.
Když Emánek pak stál už venku a koukal se na osvětlenou vinárnu,
kavárna a prázdný automat. .. zašeptal si:
- Kurva fix! Povídky se dneska proti mně spikly....

S E T K Á N Í .

povídka

Setkání

- Co tady, klacku, děláš ?

- .... a vy ? To jste překousl řetěz, že jste se z toho vašeho Čoudova Bubáčkova vydal do města ?

- Nech toho, Famfíku ... ale že se k nám nepříjdeš podívat ? Teta už ani neví, jak vypadáš ...

- Nepřijdu ... nikdy k vám nepřijdu - ale přijedu. V pondělí si jdu stoupnout do fronty a koupím si motáro ...

- A máš ?

- To víš, máma přidala ...

- Hm ... tak hele, Famfíčku, nekupuj si to, co já jsem jich už potkal ! Jedu třináctkou a tam u Schollerů taky takovek kluk jako ty, motorka vedle něj, dráty se ještě točily hned sem a hned zase zpátky, ale chlapec už načisto mrtvej ... a přejezu most a u elektrickéjch podniků ležel druhej, na obličej mu položili ranní Svobodný Slovo a motorka jak rozšlápnutý jesle vedle, jen četníci dělali vápnem kruh. Nekupuj si to, Famfíku, nekupuj, Slyšíš ?

- Ale strejdo, já si koupím jen takovou maličkou stopadesátku, je to tak trochu větší než kole ...

- Právě takový prdítko ... znáš, jak trojka zahýbá nahoru ke Kobylisům ?

- Jaký prdítko ? Strejdo ! To je náhodou elegantní motocykl. I na Západě to kupujou !

- To je jistý, přeci na celým světě jsou blázní zrovna takoví jako ty, ale mně se dostala právě taková stopadesátka mezi čtrnáctku a trojku, jen se to sbalilo a do toho jen takový tichý kvíknutí ... Zatáhl jsem kontroléry a brzdy, a nešel jsem tam, za nic na světě bych tam nešel ... jen jsem stál za vlečňákem, kouřil a čekal komisi a kouřil ... A jak tak koukám na dlažbu, je to tam na spádu ... tak šlábkem v koleji už tekla čerstvá krev.

- Tak to abych si koupil auto, ne ?

- Nebuď tak nadudanej, ale to je to samý. U Zimního stadionu se nám dostal mezi třináctku a osmnáctku minor a taky ... jako když znáčkneš noviny. Dvě ženský, co v tom seděly, byly do toho vpasírovaný, že je z toho dostávali ktamličkama ... to pak jeden kousek do týhle rakve, jeden kousek zase do druhým aby to tak nějak dale

přibližně dvě ženský....

- Tak to abych chodil pěšky, ne?

- To by bylo nejlepší. Ale nesmíš zase mít brouka v hlavě. To je k neuvěření, co lidi nám vlezlo pod tramvaj ... a to je pak radost. Copak? když je mrtvej, to je dobrý, ale když je živej a teď ten nelidskej řev, jako když troubíš do konve ! To jestli popojedeš, nebo couvneš, vyvalíš ho tam ještě víc ... a on tam jen prosí, lidi, pro smilování, lidi, dejte to se mne proboha pryč.

- Ale strejdo, já bych to měl jen tak na vejlety ...

- Já vím, to já znám. Nedá ti to, rozbališ to? a pak se člověk nediví, když zřizenci z Bulovky si na pivě u Chmelovýho keře sdělují ... Tak jsme jich měli za neděli sedmáct na prkně ... nepočítaje uražený noby, ruce ... mají tam toho na Bulovce plný oddělení ... a říkají tomu Mototechna ...

- Tak ty, strejdo, takhle do mně ? Tak já do tebe taky. Říkala máma, že už nejedíš elektrickou, copak ?

- To víš, kdo jinej tě může přivídt do maléru než ženská ?

- Ty, strejdo, a ženská ? Hoho !

- Už jo ... podívej se ... jezdíval jsem šestkou a tam někdy na konečnou stanici ve Stromovce jsem dal kontrolér na dvojku, vyskočil z tramvaje a tramvaj si to sama objela ... nic se nemohlo stát, kolem dokola je drátěný plot. A tak jsem si dal s průvodčím v restauraci kafe, za dvě minuty jsem vyšel a tramvaj si to pomaloučku pentlovala skrz stromy, počkal jsem si na ni, vyskočil a zatáhl kontroléry....

- Kde je ta ženská ?

- Počkej ... to jsme byli mužští, ale ! Dali mi konduktérku, která chodila do řidičského kursu a ta pořád ... Pane Konopásek, pučte mi to, já si ten oblouk objedu sama. A já jsem se poddal... to vždycky dopíjím kafe a koukám na dveře a ona tam za tři minuty vstrčila tu svoji zmalovanou tvářičku ... a : Pane Konopásek, už jsem tady ...

- Ale strejda ...

- Počkej, teď to přijde ! Jednou ráno, ještě za tmy, zase dojedem na konečnou šestky, ta moje krasotinka mi zacinkala, ještě jsem ji zahlídl, tak si to mašlovala Stromovkou ... tak si dám kafe, upíjím, dopíjím, ale žádný... Pane Konopásek, už jsem tady! Vyjdu do tmy a koukám, ale všude tma. Hrklo ve mně. Ale

možná jí vypadla kladka! Tak jdu po kolejích, obejdu a z křivého jsem zase přišel na rovnou kolej. A pot se se mne lil. Povídám si, půjdeš se pozeptat na Štrosmajerák, jestli tam neprojela. A jdu, projí viadukt, tak smutnou Prahu jsem ještě neviděl a u Veletržního koukám, kdo to tam sedí na schodech a hlevou v klíně. A byla to ona; ta moje konduktérka. Chvilí nad ní stojím, poslouchám jak brečí ... a pak povídám ... Boženko, kde máte tramvaj? Zdvihla oči ... a ... Proboha, pane Konopásek, odpusťte mi to! Povídám, kde máš tramvaj? A hned se mi rozsvítilo .... Boženko ... Vám vypadla kladka! Že jste ji šla nasadit a zapomněla zatáhnout kontroléry? Na kolikátce jste měla kontroléry? Rozbrečela se ... Pane Konopásek, na šestce ... a jak jsem nasadila tu kladku; tramvaj skoro vyskočila ... utíkala jsem za ní, ale ona byla rychlejší ... a tak mi hnala tadyhle někam dolů ...

- A stalo se něco, strejdo?

- Stalo! To už samo o sobě se stalo! ... Nechal jsem ji tam a šel, jen kouřil a šel. Na Štrosmajeráku se vyklonil vyhýbkář z boudy a povídá ... Konopásku, kde máš šestku? To jsi to vyvedl ... seděl tady u mne v boudě vozový dozorce a teď koukáme ... přes krojčunk si to šině liduprázdná, osvětlená šestka ... Pan vozový dozorce povídá ... Tak se mi zdá, že šílím! A štípal se do ruky a do tváří a pak zakřičel ... Tak se mi zdá, že to není sen! A vyletěl k Domažlický jizbě, tam na štěstí stály taxíky a tak tu tvoji šestku dohonili ... pan vozový dozorce na mostě do ní skákal ze stupátka auta ... a zastavil ji. Štěstí, že nejela ani osmička, ani dvanáctka, ani osmnáctka ...

- Tak tohle se stalo ... a tobě? Strejdo ... já si ten motocykl nekoupím .... A jak ti bylo?

- Jako po vyřezání ... telefonoval jsem dispečerovi, že je mi špatně, a šel jsem pěšky domů ... až na Prosek pořád pěšky, už se dnilo ... v životě neuvidím Prahu tak smutně krásnou jako tenkrát ... Doma jsem vysvíkl uniformu, přidal k ní tu extrovní a kožich a odnesl jsem to na hlavní správu ...

- Strejdo, já si ten motocykl nekoupím, ani za nic nekoupím. Je to v rodině ... já mám taky takovou smůlu ... Nekoupím!

- Co to kecáš, fakene? Co by sis nekoupil? Jseš mládež a nakonec je to tak hezký si vyjet v neděli s holkou někam za město.. Máš už holku, ne?

- To mám, ale je to, strejdo, pravda, motocykl - to je sázka do lutrie ... Když jsem chodil do kursu, tak tam u Klementina, tam na rohu ležel Ogar ... pak nějaká ženská na zemi a u kládky seděl kluk ... zrovna tak starej jako já ... nos měl strhnutej a oko mu kapalo na klopou bundy ... už tam byla sanitka se senbém a já jsem odtamtud mazal....

- Hele; Famfíčku, to se ale nemusí stát tobě ... musíš jen jezdit opatrně. Znáš lidi; celej život jezdí na motorce a nic se jim nestane ... Kup si to, kup, když máš do toho chuť.

- Ty tedy myslíš ?

- Určitě si tu kejvačku kup a v létě pojedeme pro jabka do Litoměřic, vezmeme rukšaky a tradá !

- Jo; ale což když nám praskne pneumatika ? Víš ty; strejdo, co to je za kotrmelce ? Nebo když se ti v rychlosti přetrhne řetěz a zablokuje ti zadní kolo ? To si jen můžeš vybrat, kam si honem tak nejlíp lehnout ! To je potom !

- Tak dost ! Když, Famfíčku, nemáš štěstí, tak se nemůžeš ani jít vyčůrat, zlomíš si nohu doma. No tak se vymáznem ! To už se nedá nic dělat ... riskovat v životě musíš pořád ... copak by z tebe bylo ? On člověk taky tak trochu musí dát na Osud.

- Tak, strejdo, bon. Pamatuj si, jak mi tam namalujou číslo, přijedu se podívat tam k vám nahoru do Proseka ... Kam tečka jdeš ?

- Stará mně poslala ... viděla to v biografu Moulin Rouge ! A sobě koupím desku ... Ty Křenovský luka. Mugraery. To znáš tetu... dřív by dala za dechovku život, ale že já taky, tak přesedlala na jazz ... dycky vopak, to je tvá teta ! Když jsme se vzali, tak fandila jako já za Spartu, ale za půl roku už držela palce Slavii... a to po takovým derby, když vyhřávala Sparta, tak se mnou doma nemluvil ani truhlík ... Tak jen si tu stopadesátku kup ... a šetři dál. Za čas si můžeš koupit něco silnějšího ... tu stopadesátku prodáš a bude to. Taková dvěstěpadesátka, ta všemu uteče.

- Ty, strejdo, myslíš ?

- Nemyslím; ... vím to. Ten, co jsme ho vzali do presu mezi tu trojku a čtrnáctku tam u Vychovatelny ... ten kdyby měl silnější mašinu, určitě by projel ... Tak pozdravuj doma, a já musím jít, aby mi nezavřeli . Klacku ... ahoj ! a Přijed !

- Sbohem, strejdo ... sbohem. A na Shkedanou ...

VEČERNÍ PRAHA.

povídka

EMIL JULIŠ

roz. 23. 10. 1920

PÁLKA ČLOVĚKA

PULKA ČLOVĚKA

Stál na dvoře staré sodovkárny a rozhlížel se. Když nikoho neviděl, šel pomalu k oknu a nahlížel dovnitř. Stály tam tiše lesklé stroje složené z různých pultů, sudů, trubek a kohoutků. Před ním na okně stálo několik lahví se zkaženým syrupem. Byly pokryty prachem a pavučinami. Nikdo uvnitř nebyl. Otočil se tedy a šel po dvoře dál. V pozadí byly stáje a stodola s velkými, černými vraty. Bylo to zároveň hospodářství. Po dvoře byla roztroušena stébla staré slámy a byl prašný. Na nízké střeše kůlny seděl mlčky kos. Z jedné stáje uslyšel zadunět koňská kopyta a hned nato domlouvavý ženský hlas. Byl to klidný a tichý hlas. Potom ze stáje vyšla dívka s vidlemi v rukou. Když jej spatřila, opřela vidle o zeď vedle stáje dveří a odpověděla mu na pozdrav.

Posílá mě k tobě ...

Já vím, přerušila jej.

Myslíš, že v tom budeš moci něco udělat?

Já zatím nevím ...

Byl bych rád, kdybys v tom mohla něco udělat.

Zatím nic nevím, ale mluvila jsem už s ředitelem a možná, že něco bude.

To bych byl opravdu rád, kdyby něco bylo, ať je to cokoliv.

Říkal, že rozhodně něco bude, ale ne hned.

To nevadí, já počkám. Hlavně, když te nebude trvat

příliš dlouho.

Říkal tak do týdne, a já za tím půjdu.

To jseš hodná ... Jsem rád, že jsem se z té fabriky na severu dostal. Bylo by mě to zabilo.

Ano, je to pro našince zlé, já vím.

Rád bych měl místo tady, doma.

Ano, zkusíme to.

Jseš opravdu moc hodná.

Jame přece staří přátelé.

Usmála se na něho povzbudivě. Věikal si zvláštního kontrastu jejích chlapecky štíhlých boků a plných nader v tenkém svetříku. Zapadající slunce jí růžově ozařovalo tvář... Nejsme staří přátelé, pomyslel si, několikrát jsme se viděli v klubu a to je vše... Chce mě povzbudit, řekl si trpce ... Ve stáji opět zaduněla kopyta.

Chceš se podívat na mého koně? zeptala se.

Ve stáji přešlapovala velká černá kobyla a otáčela po nich bělmo očí. Vlhké dveře stáje se za nimi zavřely. Kobyla hrábla nohou po břicho rozhánějíc mouchy a pak jí udeřila o zem. Byla to malá stáj a kobyla tak vypadala ještě větší. Zůstal stát u dveří.

Bojíš se konů? zeptala se.

Tak trochu, když je neznám.

Nemusíš se bát, když se k ní budeš chovat slušně.

Vzala vích slámy a přejížděla jím kobyle po hřbetě a po plecích.

Nemohu se do ní s hřeblem dostat.

Stále ještě jezdíš na koni? Hned cítil nejapnost této otázky.

Teď ne, má namožený utek ... až za několik dní.

A jak se o ni staráš, když chodíš přes den pracovat?

Chodím sem ráno po čtvrté než jdu do práce a pak v poledne a hlavně večer.

To bych asi nedělal ... vstávat tak brzo.

Ráno je ^{nej}krásnější. Celé město je tiché, jen ptáci začínají zpívat. Jeden zpívá vždycky tady na stáji.

Přestala třít koně slamou a začala jej kartáčovat černým tvrdým kartáčem. Jeho srst byla černá a stříbro.

Jak se jmenuje?

Jana.

Taková jména se dávají lidem. Copak se dávají lidem koňská jména?

Já dávám koňům lidská jména ...

Usmála se na něho a on cítil, jako by její úsměv vyzařoval hluboko z vnitřku, z jakéhosi zřídla chladného klidu.

Počkal na ni až dokončila práci a zavřela dveře u stáje. Otřela si ruce o plátěné kalhoty vyhrnuté nad kotníky, vzala kolo a šli pomalu přes dvůr k východu. Slunce už zapadlo, ale bylo stále vedro. Den se pomalu končil. Po asfaltové silnici kolem vrat řvaly motory několika nákladních aut. Šoféři se na ně zašklebili od volantů. Počkali, až přejedou.

Dnes je středa, přijď tedy někdy po neděli.

Dobře, přijdu po neděli, jsi hodná.

Jistě už něco bude.

To bych byl opravdu rád ... Jseš moc hodná.

Hleděl za ní, jak odjíždí na kole. Kolem něho zařvalo opět několik motorů nákladních aut. Šoféři se na něho ani nepodívali. Potom byla silnice prázdná ...

Velká černá kobyla běžela tryskem, protínajíc světla a stíny staré dubové aleje. Spíše se dalo říci, že pracuje. Pracuje jako stroj ... celé její tělo je jako stroj v plném chodu ... Šlapal co nejrychleji do pedálů kola, aby jí postačil. Dívce, která byla ze sedla naklíněna ke krku kobyly, vlály dlouhé plavé vlasy spolu s černou hřívou koně, tvoříce tak černobílou vlajku. Vypadala na velikém černém koni ještě štíhleji ... Na konci aleje zadržela koně a odpočila krokem po cestě přes louku.

Rozhodně supím víc než ten kůň, zavolal na ni.

Otočila se k němu a tiše se zasmála ... Dojeli po cestě přes louku k řece. Strčil kolo do vrbín na břehu a díval se, jak kobyla dlouze pije, občas potřásajíc s frkáním hlavou. I dívka se dívala se sedla dolů, jak kobyla pije a plavé vlasy jí padaly do očí. Za ní se leskly ve slunci drobné vlnky, oslňující je tak, že musel zastínit oči dlaní ...

Jak se ti líbí práce? zeptala se ho, když leželi v trávě na břehu.

Je těžká, ale nestěžuji si.

Nic lepšího zatím není.

Já vím, to je dobré ... zvykl jsem si.

Později se může hodit něco lepšího.

Jistě. Ale na tom nezáleží. Na tom celkem nezáleží.

Jseš takový opálený.

Jsem celý den na slunci. Ty jsi bílá. Bílá a chladná.

Obličej jí zrážověl a prudce otočila hlavu.

Teď už nejsi ... alespoň ne bílá.

A na čem ti tedy záleží, řekla rychle.

Utrhl stéblo trávy a strčil si jej mezi zuby. Kobyla se pásla sklánějíc hlavu a ohmatávajíc svými pysky tray trávy. Občas šlehla po svých bocích ~~SEKSEK~~ chonem.

Nevím, nemohu to přesně říci ... něco mi schází a něco bych chtěl ... jsem takový prázdný a nespokojený. Připadám si, jako by mě byla jenom půlka. Kus mě schází. Teď, co jsem z té fabriky pryč, co jsem tady, už je to hodně lepší. Ale to není ono ... stejně ...

Ano, nevypadal jsi zrovna nejlépe, když jsi ke mně po prvé přišel, usmála se na něho ... teď je to lepší.

Ano, je to mnohem lepší, ale stejně ...

Netrap se tím, asi příliš mnoho rozumuješ.

Tiše se zasmála.

Asi to nemá s rozumem mnoho co dělat.

Zasmál se také.

Pojď raději do vody, řekla opět rychle.

Shrnula spoustu svých plavých vlasů pod gumovou čepici a seběhla k vodě. Skočili do vody současně a když se vynořili, usmáli se na sebe mokřými tvářemi.

Ta je teplá, řekla.

Ano, je docela pěkná.

Plavali rychle zelenou vodou po proudu řeky.

Tady je mělko, stačím tady ... a jaký je tu krásný písek.

Připlaval blízko k ní. Zasmála se a začala mu stříkat vodu do obličeje. Oplatil jí stejně a oba si stříkali navzájem vodu do smějících se očí a úst, až si zakryla

obličej rukama a otočila se k němu zády, vytírajíc si vodu z očí a prskajíc. Potopil se a udělal několik temp směrem k ní, až nahmátl její nohu. Prudce mu ji vytrhla, ucítil kolem uší prudké zašumění vody a když se vynořil, plavala rychle pryč, otáčejíc se po něm se smíchem. Plaval za ní a dohonil ji až blízko břehu, když vystupovala z vody. Na tomto místě odkryl nízký stav vody kus dna pokrytý kameny.

Au, to píchá, pntáhla třepajíc rukama.

Přidrž se mně, půjde se ti lépe.

Opřela se mu rukou o rameno. Rychle ji chytil do náruče a opatrně s ní přešel po kamenech ku břehu. Cítil, jak je štíhlá. Postavil ji na zem ... štíhlá a dlouhá. Nedívali se na sebe. Potom šli oba zamlkle po úzké cestičce kolem řeky nazpět, proti proudu.

Kdo tam bude dřív, vykřikla najednou a dala se do běhu.

Dohonil ji až na místě, kde měli šaty a oba padli se smíchem do trávy. Naklonil se nad její obličej a oba se pomalu přestali smát. Chvilí se dívali navzájem do očí. Potom cítil, jak se její rty pootvírají a jak se s úlevou a úžasem do nich propadá.

Víš, čeho jsem si na tobě nejdříve všiml?

Hm ...

Zvláštního kontrastu tvých chlapeckých boků a tvých
hlubokých paďer.

Mhm?!

A víš, čeho potom?

Hm?

Tvého tichého úsměvu, který září odněkud z vnitřku, z nějakého zřídla chladného klidu.

Hmm ...

Přítiskla se k němu a jemně třela svou tvář o jeho. Občas do nich některý z ostatních tančících párů strčil aniž by to vnímali. Místnost byla naplněna kouřem - až pátil do očí. Po jedné straně stálo nízké podium, na kterém byla hudba. Právě okolo ní tančili. Nástroje jim zaječely do uší.

A čeho sis na mě ještě všiml?

Tvých uší.

Hm?

Jsou to zlé uši.

Jak to, proč jsou mé uši zlé?

Proto.

Myslím, že mám docela dobré uši. Jsou to mé něžné mušličky.

Nemáš ušní lalůčky a takové uši mají zlí a chladní lidé. A ironičtí. Jsou to satyrské uši.

Políbil ji na ucho. Opatrně se rozhlédla a pak jej něžně kousla do ucha. Myslela si, že je nikdo nevidí. Přítiskli se k sobě ještě více a okouzleně vnímali pohyb svých těl. Klavírista se na ně ocnil, otočen oš klavíru.

Máš ostré zoubky. A na konečcích jemně vlnité.

Ano, mám je jako kraječku.

A když se dlouho líbáme, utvoří se ti kolem ust taková vlasová vráska.

Ach, to jistě vypadám staře, Už se s tebou nebudu líbat.

Je to ten nejkrásnější příznak mládí, jaký jsem kdy viděl.

Pak se s tebou budu líbat stále. Ale myslím, že bych se líbala stejně. Ovšem, dokud by ses líbat chtěl.

Hudba dohrála a páry se rozcházely ke stolům. Místností hučel hovor a sem tam se ozval opilý výkřik nebo zpěv. Pokud se to zpěvem dalo nazvat.

Napijeme se.

Pili bílé víno.

Je jako ty. Bílé, průzračné a chladné. Takové štíhlé.

Není kyselé? usmála se.

Je sladké. A já se jím opíjím. Jsem šťastný opilec.

Jsem pro tebe sudem vína?

Jseš pro mě víc. Jseš pro mě mužem vína.

Chtěla bych, aby ses ve mně utopil. Nikdy bych tě nevyvrhla na břeh.

Byl bych ten nejšťastnější utopenec. Ale byl bych utopenec. A já chci v tobě žít.

Ano, já chci v tobě také žít.

Jsi krásná.

Ty také.

Jsi krásná a štíhlá.

Ty také.

Jsi krásná a ^{la}chladná.

Hudba opět začla hrát. Klavírista se otočil a vycenil ne ně zuby. Několik párů se proplétalo mezi stoly k tanečnímu parketu. Jejich postavy zároveň přecházely po zrcadle s nápisem Pijte vaječný koňak osvědčené značky Columbia.

Nejsem chladná ... Pojď k tobě ...

Svlékli se co nejrychleji a vrhli se na sebe. Dr-
til jí ústa a ňadra.

Nesmíš být na nás zlý a hrubý.

Budu něžný. Jsi krásná.

Musíš být na nás hrozně moc něžný.

Budu co nejněžnějí. Jsi krásná a štíhlá.

A můžeš nám hrozně moc ubližovat.

Jsi krásná, krásná, krásná ...

Potom leželi oba tiše, cítíce jak se jejich těla
důvěrně dotýkají. Obličej měla zabořený do jeho ramene,
cítil teplo jejího dechu. Lehce ji pohládl konečky
prstů po ňadrech a bocích.

Jak se máte?

Něžně a dlouze jej políbila.

Jseš spokojen?

Jsem šťasten. A ty?

Já také. Jsem chladná?

Jseš chladná i horká. Jseš led i oheň.

Už tě nic netrápí?

Ne, už mě nic netrápí. Už mně není jenom kousek, už
jsem úplný. Už jsme oba celí a úplní. Oba jsme jedno.

Ano.

Říká se, že každý je jenom půlka člověka a musí si
druhou půlku hledat, aby byl celým člověkem.

Ano, cítila jsem, co jsi myslel tehdy, u řeky.

Jsem rád, že jsem tě našel.

Já také.

Pokoj byl naplněn tichou nocí s jedinou hvězdou radia, tiše zpívající v jejích temných prostorech.

Šli pomalu po asfaltové silnici, vlhké a plné olejových skvrn. Po straně silnice se táhla řada stromů, které měly koruny celé ořezané, takže to vlastně byly pahýly stromů. Na železničním přejezdu se zastavili před spuštěnými závory a mlčky se dívali, jak přejíždí dlouhý nákladní vlak. Byl teprve kousek za stanicí a jel proto ještě pomalu. Ostatně, o mnoho rychleji by nejel ani kdyby se opravdu rozjel. Vůz jel za vozem, kola skřípala, občas zazvonili o sebe nárazníky. Když se zdvihly závory a oni přecházeli přes koleje, viděli ještě zadní světlo vlaku mizet v mlze a nastávajícím večeru.

Je sychravo, řekla.

Teď už to jiné nebude.

Ano.

Spadalé listí zas žustí a svistí, zarecitoval.

Půjdu domů.

Proč bys chodila, je ještě brzy. Máme celý večer teprve před sebou.

Je mi chladno.

Jak chceš.

Je mi opravdu chladno.

Dobře, půjdem tedy domů.

Ty se zlobíš?

Nezlobím se, ale mohli bychom jít třeba ke mně.

Raději půjdu dnes domů, nezlob se.

Nezlobím se.

Ale ano, zlobíš se.

Proč tedy nechceš být se mnou?

Setmělo se plně, oprýskaná ulice, kterou šli, byla jen řídko osvětlena ostrůvky světla pouličních lamp. Došli k domu a zastavili se ve dveřích.

Ale vždyť já chci být s tebou. Jenom ne dnes.

Já ti nerozumím.

Kolem nich pomalu přecházel muž, klepaje dřevěnou nohou o dláždění. Musel jít pomalu a opatrně, poněvadž zde byla špatná a hrbolatá dlažba. Šel se skloněnou hlavou a nepodíval se na ně. Trvalo dlouho než přešel.

Mlčela.

Já ti nerozumím, opakoval.

Proč? Vždycky jsi říkal, že si rozumíme.

Ano, ale dnes jsi jiná ... divná. Necítíš to sama?

Nejsem, ale je mi chladno.

Vypadá to skoro jako výmluva.

Jak myslíš.

Otevřela dveře.

Dobře, přijdu pro tebe zítra. Zazvoním jako obvykle.

Dobrou noc.

V zámku zarachotil klíč. Vyhrnul si límec a chvíli, než odešel, hleděl na dveře...

Řekla, že nemůže jít s vámi ven a abyste pro ni už nechodil.

Žena měla na sobě kuchyňskou zástěru, měla řídké šedivé vlasy a vysoký hlas.

To nevím, řekla jenom, že nemůže jít s vámi ven a abyste pro ni už nechodil.

Všiml si, že má ve vlasech spoustu dlouhých sponek a kůži na ruce popraskanou od kuchyňské práce. Trochu naklonila hlavu na stranu s omluvným úsměvem.

To opravdu nevím, nic jiného mně neřekla, než že nemůže jít s vámi ven a abyste pro ni už nechodil. Nemůžu vám říct nic jiného. Nic jiného mně neřekla, než abych vám vyřídila tohleto, kdybyste přišel. Že nemůže s vámi ...

Cítil strašné horko ve tváři, když šel rychle ulicí. Nikoho neviděl. Hrudník měl naplněn hrozným tlakem a zdálo se mu, že nemůže dobře dýchat. Honem domů ... To není možné ... to není možné ... to není možné ... říkal si do rytmu své chůze ... Cítil, že přestává ovládat svaly svého obličeje ... Honem domů ... To není možné ... to není možné ... to není možné ... Měl bych se usmívat, musí to být na mně vidět ... ale neovládal svaly svého obličeje ... To není možné ... to není možné ... Uvědomil si, že lidé na něho hledí udiveně, zahlédl nehy, které se zastavovaly ... To není možné ... to není mož ... zavřel za sebou dveře a chvíli se o ně opřel. Potom ucítil, jak mu tělem stoupá strašlivý vztek ... jak se celý naplňuje strašlivým vztekem ... zalomcoval zařatými

pěstmi ... celým tělem ... Pak vztek pomalu opadl. Svěsil ruce a pomalu přešel k židli a posadil se. Rozhlížel se po pokoji. Všiml si, že spodek skříně u podlahy je odřený ... to je od mytí ... Vstal a přešel pokojem k oknu. Na ulici skoro nikdo nebyl ... Stromy jsou už skoro úplně holé ... Stál tak dlouho ... Dlouho sbíral síly, aby se mohl otočit tváří v tvář prázdnému pokoji ...

JOSIF PEPEY

/Mar. 27. září 1924/

JEDNOHO DNE V MÁJI

/kapitola z románu/

Seděli jsme v Port Arturu a Páden řekl:

" Tak revoluce se odkládá na neurčito."

" Jo," řekl jsem a strčil jsem si plátek do úst. " Z technickejch důvodů,ne?" Bambusový plátek chutnal,jako vždycky,příjemně. Hrál jsem na tenora taky z toho důvodu,že se tak příjemně cucal.Nejenom z toho důvodu.Člověk při hraní pěkně slyšel to bzučení.Zaznívalo v lebce,hezky pevně a kulatě a ušlechtilé,a bylo to moc velké blaho,hrát na tenor.Tak taky z toho důvodu jsem na něj hrál.

Páden sundal klobouk a pověsil si ho na věšák nad Helenu. Kufřík s trumpetou položil na stůl a vytáhl trumpetu.

" Áno,z technickejch důvodů," řekl. " Nemaj dost zbraní a odvahy a je tady eště moc Němců."

" Vůbec je to blbost," řekl Joyda. " Ať je každej rád,že to doposavád de tak hladce."

" Jenže vono to moc hladce nejde " řekl Páden.

" Jak to?"

Páden povytáhl obočí,nastrčil nátrubek do trumpety a přimáčkl si ji na svoje habsburské pysky.Joyda na něj hleděl s povteřenou hubou a čekal.Páden foukl do trumpety a zahýbal písty. Vytáhl ještě víc obočí a neříkal nic.Chtěl Joydu napnout.Joyda byl vždycky hrozný prchlivec a všechno ho popudilo.

" Jak to," řekl naléhavě. " Co nejde hladce?"

Páden zatroubil rozložený akkord a zaznělo to tvrdě a jistě,takže se mě spadla starost,jestli snad Páden v koncentráku neztratil svůj tón.Neztratil ho.Rozhodně ne.Už z tohohle jednoho akordu bylo jasné,že ne.

" Včera se to mazalo v Úpici," řekl a vyšrouboval jeden

píst.

" Co se mazalo?"

" Někdo se vožral a vystrčil vlajku a lidi šli vodzbrojovat Němce." Bylo zřejmé, že Páden chce být úsečný, aby mu to dlouho vydrželo. Plivl na píst a strčil ho zpátky.

" A co se stalo?" naléhal Joyda.

" Němci se prostě nedali vodzbrojit."

" Přišel někdo vo hubu?" zeptal se Jarýk.

" Jo," řekl Páden Lakonicky.

" Kolik?"

" Asi čtyry."

" Jak to víš?"

" Fotr tam ráno byl s insulínem."

" A jak to tam vypadá?"

" Klid a všichni sou vosprchovaný."

" Němci tam zůstali?"

" Jo."

" Sakra," řekl Jarýk. " A jaks to myslel prve?"

" Co?"

" S tím, že se revoluce vodkládá?"

" No, starej Štajs chtěl prej dnes províst převrat, kterej měli smluvenej s Hronovem a s Úpicí, ale když to tam prasklo dřív, tak toho nechali."

" A jak víš tohle, čoeče," řekl Joyda.

" Taky vod fotra. Fotr je v nějakym národnim vejboru nebo v čem."

" Nevěřte mu," žekla Helena. " On jenó šíří paniku. Pádíku, běž si sednout a hraj!"

Páden sebral trumpetu a šel si sednout. Z výčepu se vyšouřal starý Wintr a postavil před Helenu sklenici červené limonády.

" Haló," řekla Hannie od vedlejšího stolu." Nemáte tam tu zelenou?"

" K službám," řekl Wintr a šinul se zvolna k výčepnímu stolu. V zadu na hlavě měl tři zátylky a kalhoty mu pod zadnicí dělaly zvláštní vak. Připomínalo mně to toho slona nebo slonici, co jsem ho viděl jednou v cirkuse a co chodil vždycky kolem manéže a zadnice mu visela tak schlíple a vyprázdněně, jako starému Wintrovi. Josef Wintrů stejně říkal, že jeho fotr má progresivní paralyzu, jenže on měl na něj vztek, protože fotr mu nechtěl dávat prachy a bručel, že se Josef jen fláká a nic nedělá. A i kdyby, nevím, že by progresivní paralyza působila nějak na kalhoty. Vůbec, byl to jenom takový nápad. Celkem pitomý nápad, co někdy člověk napadne v podvědomí. Neboť člověk je v jádře svinák. Každý člověk. Jenom někdo je navenek vkusný a jiný ne. Dveře se otevřely a do Poštíku vpádl Jindra Kotyk.

" Ahoj!" řekl a šel si pro basu, kterou měl schovanou ve Wintrovic ložnici.

" Dost že deš," řekl Joyda.

" Já sem dřív nemoh, u nás byla strašná sranda."

" Kde?"

" Úpás. Ve fabrice."

" Co?" řekl Jarýk.

" Co?"

" Kde byla sranda?"

" V Metále. Ve fabrice."

" Jindřišku, tys dnes eště pracoval?" řekl Jarýk.

" Ale ne - "

" Chlape, ty seš vůl," řekl Joyda.

" Ale no co mám dělat."

" Blbnout jistě ne, řekl Jarýk. " Prosimtě, co z toho máš,

lízt ještě teď do fabriky?"

Ve dveřích Wintrovic kuchyně se ukázala paní Wintrová s basou. To Jindrovi pomohlo, poněvač už byl v trapné situaci.

"Děkuju," řekl a schoval se za basu. Začal dělat, že ji ladí, ačkoliv to bylo pitomé, protože každý věděl, že ji neladí. Jindra to ani neuměl. Hrál s náma jen z nouze, protože jsme jiného basistu námohli sehnat; vlastně hlavně jsme nemohli sehnat basu a když si ji Jindra koupil, tak jsme byli rádi, že za náma aspoň někdo s tou basou při koncertě stojí. Mělo to tu nevýhodu, že jsme mu museli dovolit, aby na ni taky hrál, ale potichu. Jinak nám ji nechtěl půjčit. Udělali jsme mu teda aspoň křídou čárky pod struny, aby ty tóny co vydával nebyly tak úplně vedle a Jindra se časem naučil brukat dost obstojně. Dokonce hrál taky v jednom songu hot sólo, ale to ho zachránila jenom verva, s kterou to sólo hrál. Bylo při něm slyšet hlavně pleskání strun o hmatník, jak s nima energicky škubal, a v tom pleskání jeho falešné tóny zanikly. Jindra byl na tohle sólo moc hrdý a říkal tomu Hammerův styl a my jsme ho při tom nechávali. Ono by ani nebylo bývalo dobře naštvať si ho nějak, protože jeho tatíček měl obchod s textilem a vliv na radnici a u Němců a ten jsme pro svoje koncerty potřebovali.

"Páni!" řekl Jarýk. "Hitler je po smrti a von de makat."

"Ale no náhodou tyhle poslední dni to bylo ve fabrice zajímavý."

"Prosímtě co?"

Toho Jindra využil. Teď moh kecat a utopit v tom nepříjemný dojem. Podíval jsem se na něj a viděl jsem, jak točí kolíčkem u basy a dělá že nic, že jen tak poslouchá a docela mimochodem vykládá.

" V Metále bylo vzbouření. Dělníci zastavili práci a chtěli mít přidáno."

" Páni!" řekl znova Jarýk. " Hitler je po smrti Rajch hoří a metalický dělníci nemaj jiný zájmy než dostat přidáno."

" To ti řeknu .To byla recese. Ale největší recese byla, že to povstání ved Bartošik."

" Kterej to je?"

" Toho poznáš? Herr Bartoschik z lónbyra."

" Jo ten? To se ty blbci nechali víst vod takovýho kolaboranta?"

" Jo," řekl Jindra a odmlčel se. Přestal ladit a otevřel před sebou noty. Všichni jsme se na něj dívali. ěk to tak, že bylo vidět, že to není všechno. Počkal chvílku na to ticho, které se rozhostilo, a pak pokračoval.

" Nechali se vod něj víst. Ale jenom do kanclu k Šilinkovi a tam je sebrali voba a zavřeli je do sklepa."

" Páni!", řekl Jarýk. " Začínám mít úctu k dělnýmu lidu."

" Tu srandu si nedovedete představit, jak se Bartošik tvářil, když hó zavírali."

" Náhodou si ji dovedu přectavit, ponivač sem ho při podobnym tragickym omylu už zažil," řekl Páden.

" Kdy?"

" Když se dověděl, že mám jít z rasovejch důvodů do koncentráku."

Zasmáli jsme se a nejvíc Jindra. Ten měl taky nejvíc proč. Moh být rád, že si nikdo moc nevšim jeho pilnosti. Ta ostuda, pracovat čtvrtého května devatenáctsetčtyřicetpět v německé letecké továrně v Náchodě. Ale nebyli jsme zlomyslní. A taky jsme Jindřiška potřebovali. Páden začal tiše pro sebe troubit sólo z Bob Catse a my jsme se taky obrátili ke svým partům. Páden býval dřív, než ho

poslali do toho koncentráku, Bartošikovým tajemníkem. Doved jsem si představit to překvapení. Opravdu. Když se pan Bartošik dozvěděl, že tak důvěrně zaměstnával polovičního žida. A když se vzpomněl na všechna ta půldne, která se Páden s jeho svolením slil. Strčil jsem saxofon do úst a zabzučel jsem si na začátek prvního chorusu Annie Laurie. Jarýk u vedlejšího pultku rozložil tisky Anii Laurie, jenže měl před titulem připsáno H. Hannie Laurie. Musel jsem se tomu trochu zasmát. Starý Wintř se odlepil od výčepu a nesl na tácku zelenou limonádu. Přišoural se ke stolu u okna a postavil ji před Hannii. Hannie vzala pytlíček se stýblem, roztrhla ho a ponořila stýblo do limonády. Měla hezké opálené ruce a červené nehty na prstech. Pak se sklonila nad sklenici a začala cucat. Seděla ve svých prima tankých šatech, se svými zlatými vlasy a cucala smaragdovou limonádu, do které jí svítilo zapadající slunce. Byla děsně hezká. Vzpomněl jsem si na Irenu. Co asi dělá. Zdeněk už dávno do fabriky nechodil, takže to bylo jasné, co dělá. Zezadu za mnou se ozval Páden a hrál svoje surové a překrásné, velké předkoncentračnické solo z Riverside Blues. Podíval jsem se z okna a za ním visela sešeřelá silueta zámku a obloha, celá rudá a oranžová, s mráčky a jasem a prvníma hvězdičkama nahoře, a okna zámku hořela. Šlechtici se asi radili. Jak vzít roha, asi. Bylo jich tam plno, sjeli se tam z celého rajchu a teď se to kolem nich stahovalo se všech stran a oni seděli ve svých oplyšovaných pokojích jako v pasti. Zdálo se mi to dojemné. Náchod byl úplně uprostřed Evropy, a tak se sem sjížděli a snad si mysleli, že se tu nějak zachrání nebo co. Byla mezi náma taky nějaká wirttemberská královna, ukazovala mně jí nedávno kastelánovic Ema, a ta byla docela hezká. Jenže neměl jsem o ni stejně zájem. Se zamilováním do ní to bylo asi jako se zamilováním do Durbinky a tak. Ledaže bych se jí moh zmocnit při revoluci. Vlastně jsem nikdy neměl

moc chuť se někoho zmocňovat. To jen že ta wírtemberská královna byla hezká a já vždycky cítil sympatii k hezkým ženským. Jako každý. Každý k nim cítil sympatii. Nevěřil jsem moc na duševní krásu. Bylo to docela v pořádku, že lidi cítili sympatii k hezkým dívkám, protože to bylo tak od přírody a byla blbost to zapírat. Příroda už byla prostě taková. Já aspoň jsem si byl docela jistý, že se ta wírtemberská královna líbila Joydovi taky, i když říkal, že ne a že je mu úplně lhostejná, protože ona byla opravdu velice moc hezká. Hezčí než Irena, musel jsem objektivně přiznat. Jenže Irenu jsem miloval a Joyda byl pln předsudků a konvencí a morálních skrupulí. Někdy aspoň. A k wírtemberské královně jsem cítil jen sympatii. Nic víc. Joyda u piana zaťukal na desku a řekl.

" Tak se nalaďte." Dal nám á a my jsme se naladili. Myslel jsem při tom pořád na wírtemberskou královnu. Jindru Joyda s laděním ani neobtěžoval, ale na ostatních si dal záležet. On měl absolutní sluch a byl s ním někdy děsně protivný. Venca se potil, jak ho Joyda nutil, a nutil ho tak, že si musel doladovač trombonu postrčit skoro o decimetr, až už mu to dál nešlo, ale Joydovi se to pořád nezdálo. Nakonec, když jsem mu řekl, že to není dobře možné, aby ten trombon ještě neladil, tvrdil Joyda rači, že je buď špatně vyrobený, anebo že se roztáh horkem, než by připustil nějakou pochybnost ohledně svého absolutního sluchu. Nakonec jsme se však přece sladili, ztichli jsme, Joyda čtyřikrát zaklepal na desku Mintrovic pianina a my jsme spustili. Stéza zakvílel ve velikých výškách na klarinet, Venca začal sestupovat basovou figurou do explodujících trombonových hloubek, já jsem si pohrával s kudrlinkama ve střední poloze a mezi námi všemi se protahoval Páden, se svým drsným, sprostým, zalykavým tónem, jako s nebe. Začal jsem zas myslet na wírtemberskou královnu. A jak je to dobré, že jsou na světě hezké dívky, a že to snad vůbec není nespravedlivé. Přemýš-

lel jsem o tom, že to je wirtemberská královna a má rodokmen a předky a předsudky, jenom nemá království, a že by si na příklad mě určitě nevzala, kdybych hbtěl, ale pak mě napadlo, že by si mě třeba teď vzala, protože já byl Čech a ona Němka a já měl možná větší šance na budoucnost než ona, i když jsem neměl ani předky, anò předsudky, a pak jsem si uvědomil, že mám vlastně taky předky, vlastně asi zrovna tolik předků jako ona a myslel jsem na monogenetickou a polygenetickou theorii, jak jsem o tom nedávno četl, a na pana nadlesního Baudyše, který někde vyšťáral, že my jsme vlastně vedlejší větev rodu Smiřických ze Smiřis, a myslel jsem si, že to je třeba pravda a že bych si teda moh' třeba královnu wirtemberskou vzít, ale pak mi napadlo, že by bylo lepší vzít si nějakou anglickou lady, teď když bude po válce a když pocházím z takového rodu, a pak jsem si uvědomil, že to je možná omyl a že vlastně miluju Irenu, a zas se mi to nezdálo tak jisté, že ji miluju, ani to, že by bylo tak skvělé si ji vzít, a že by bylo třeba mnohem skvělejší vzít si tu anglickou lady, a při tom jsme pořád hráli a já myslel na to všechno. Vůbec jsem nemyslel, že asi bude revoluce a že zažijem frontu. A pak, když jsem přišel ke svému sólu, řek jsem si já vůl a mám jenom Irenu a miluju jenom Irenu a Irena je lepší než všechny ostatní holky a Irena je důležitější než všechno a zdálo se mi, že nějak hrdinně umřu a Ireně to bude imponovat a že by bylo fajn hrdinně umřít, ale tak, aby to Irena věděla, a byl jsem si úplně jist, že Irenu miluju, protože to bylo velké blaho, být si tímhle úplně jist. Když ^{jsme} skončili, řekl Páden.

" Chlapi, tohle mě přece jenom v Šlausenu scházelo, to je fakt. "

" To věřím, " řekl Joyda. " Ale v nástupu na sólo ses zpoz-
dil vo půl taktu. " Joyda byl skvělý muzikant, asi nejlepší z nás,
ale byl někdy takové boží hovádko, prostáček boží, nebo jak to ří-

kal ten svatý František či kdo.

" Nekecej, " řekl Páden.

" Fakt. Takhle to má bejt: tádlládada - táá, " zazpíval Joyda, mával při tom prstem, dupal nohou a hýbal svojí kudrnatou hlavičkou na dlouhém krku. Byl neomylný. Jeho zpěv byl přesný a zněl autoritativně.

" Jo, " řekl Páden a zpokorněl. Pak nasadil trubku k puse a zahrál svůj nástup a podíval se tázavě na Joydu.

" Ne, " řekl Joyda a zase mu to předzpíval. Pápen to poslušně zahrál znova. Teď to bylo dobře. Čekal jsem, že proti mně bude mít Joyda taky námitky, ale neměl.

" Dáme si to ještě znova, " řekl jenom, počkal na ticho, zaklepal a začali jsme znovu. Tehda jsme si ještě vždycky netroufli na improvisaci a vykukávali jsme většinu fláků z not. Ale orchestr jsme měli prima. Rozhodně lepší než kdo jiný široko daleko. Docela prima dixieland jsme měli, jenom basa nám hrála blbě. Ale na štěstí zas hrála potichu, a tak to tolik nevadilo. Já uměl svůj part nazpaměť. Zavřel jsem oči a pohrával jsem si s klapkami saxofonu. Chtělo se mi zas začít snít, jako vždycky, protože snění jsem měl v povaze od nepaměti. Přesně řečeno asi od kvarty. Tenkrát jsem se zamiloval do Judy Garlandové a tenkrát to začalo. To myšlení na sebe a na ní, a hlavně na sebe, co by bylo, kdyby, a obyčejně to bylo tak pěkné myšlení, že mi skoro stačilo. Docela jsem si někdy byl vědom, že bylo lepší myslet na to než být v tom, aspoň po mnoha stránkách. A tak jsem začal zase snít. Bylo to hrozně příjemné, hrát na saxofon, když člověk měl už song, který se hrál, a krev a snil při tom se zavřenýma očima. V lebce mi znělo synkopické bzučení a myslel jsem na Irenu, vlastně na sebe, jak jí miluju a jak by to bylo být s ní a zas to bylo takhle lepší než být s ní doopravdy a nevědět o čem mluvit, a tak. Takhle jsem ne-

musel vůbec mluvit, anebo jen něco říct a pak si to nechat vyznět v myšlenkách a ve fantasi a nemyslet ani na nic určitého, jen tak, vůbec, na Irenu. Měla být revoluce a bylo to příjemné taky na to myslet. A mít napsanou závěť, jako já jsem měl. Že jsem v životě nikoho nemiloval, jenom Irenu a že nechci na světě nic, jenom to, aby teď, když čte tyto řádky, věděla, že všechno, co jsem dělal a žil, mělo význam jen proto, že jsem si to všechno nějak spojoval s ní, že jsem žil a umřel jen pro ni a že jsem ji miloval. Hlavně ten minulý čas byl dobrý. Ale i to všechno. I to " tyto řádky " i to, že jsem " v životě nikoho nemiloval " a že " nechci na světě nic." Takováhle slova, svět, život a tak, zněla moc prima. Měla efekt. A když jsem to vzal poctivě, bylo dobré i to, že jsem Irenu miloval a že ona chodila se Zdeňkem, i to, že bylo lepší, že jsem moh jen snít a psát milostné testamenty. A i to by bylo dobré. Úplně všechno. Vlastně nebylo nic špatné na světě.

" Pádene," řekl Stéza, když jsme skončili. " Tys v koncentráku přehrával, příznej se,"

"To ty štěnice," řekl Jarýk.

" Jo. Štěnice," řekl Páden.

" Fakt? Byly tam?"

" No ne, člověče. Moře."

" Však Pádík z nich má strach i teď," řekla Helena.

" Já z nich mám úplně panickou hrůzu."

" Každéj večír prohrabe celou postel a přes noc si nechává svítit světlo."

" Proč?" řekl jsem.

" Štěnice se světla bojejí."

" Vážně?"

" No. Na ně stačí tenhle jednoduchej trik. Dokud svítí

světlo, tak nevylezou. Voni sou blbý."

" To teda sou," řekl Stéza.

" Jenže v lágru sme nemohli svítit, a to bylo strašný. Na někoho nelezly, ale já byl ráno vždycyky úplně sežranej."

" Však na tobě měly co cucat," řekl Stéza, ale Páden na to nereagoval. Jarýk řekl.

" Ale nějak tam ztloust, Pádene."

" On měl protekci u lágrfýry, viď Pádíku?"

" Jo," řekl Páden. " Musel sem mu vždycyky ráno pucovat boty a večer mu je zouvat."

" Fakt?"

" Fakt. Páni to bylo jak za Švejka."

" Jak?"

" No já mu vždycyky musel nastavit prdel - "

" Pádíku!" , řekla Helena.

" Co?"

" Víš že nemáš bejt sprostěj."

" Ale milenko, dyť -"

" Ne, nemáš bejt sprostěj. Jestli řekneš ještě jedno sprostý slovo, tak odejdu."

" Ale prdel přeci není tak sprostý slovo."

" Já du," řekla Helena a vstala. Páden vyskočil a hnál se za ní. Kýval se se strany na stranu, jak byl tlustý a rozsedělý, a měl bílou košili přilepenou na zádech.

" Ale brouku," řekl.

" Ne. Řekla sem ti, že nemáš říkat sprostý slova, a tys je zase řek."

" Ale notak brouku!"

" Ne. Sbohem."

Dívali jsme se na tu scénu všichni se zájmem a já jsem přestal se sněním. Páden byl úplně v Helenině moci. Byl pod pantof-

lem úplně klasicky. Já to nemoh nikdy pochopit, že sebou může nechávat tak vorat, ale bylo to tak. On nikdy nepoznal, kdy Helena myslí něco vážně a kdy to je jen její rozmar. A ona vlastně málo- kdy myslela něco vážně. Hrála si s ním jako s paňáčkem, potvora. Vždycky to začlo jako legrace a pak se to stávalo vážnější a vážnější, všechno se odehrávalo nahlas, až Páden začal prosit, a to se pak ztišili a Helena se nechávala udobřovat, až se udobřila. Jednou, to jsme jeli z koncertu v Pardubicích, přivedla ho do úplného hysterického záchvatu. Při vši svojí tloušťce tenkrát vyskočil vysoko do vzduchu a začal, jak byl v tom vzduchu, kopat kolem sebe nohama, mě kop do kolena, pak dopadl na záda a pořád kope a já se na něj vrh s Vencou, protože jsme mysleli že ho popadlo šílenství či co, ale on mě kous a Vencu škráb do obličeje, až pak se nad něj sklonila Helena a začala milostně broukat. To se hned utišil, zvedl se, byl celý zpocený a opařený a říkal ta vostuda a nechal se od Heleny laskat, až byl zas v pořádku, a za chvíli už s ním, káča, vorala zas. Byl vůči ní úplně groggy. Jinak to bylo prase, žravý a líný a nespolehlivý byl, prachy nevracel, ale vůči Heleně byl na měkko. Klusal za ní a faldy pod přilepenou košilí na zádech se mu třásly.

" Tak brouku!" úpěl hlasem, který byl plný strachu. Doběhl k ní a chytil ji za ruku.

" Nech mě," řekla.

" Ale brouku! Kam chceš jít?"

" Domu."

" A proč?"

" Protožeš řek sprostý slovo."

" Bože, dyť sem nic neřek!"

" Řek. Nezapírej."

" Ale to přece nic není."

" Ne. Já sem ti to zakázala a ty víš, že já si to nepřeju."

lem. Úplně klasicky. Já to nemoh nikdy pochopit, že s sebou může nechávat tak vorat, ale bylo to tak. On nikdy nepoznal, kdy Helena myslí něco vážně a kdy to je jen její rozmar. A ona vlastně málo-
kdy myslela něco vážně. Hrála si s ním jako s paňáčkem, potvora.

" Notak brouku!"

" Pust mě!"

" Tak se nezlob."

" Pust mě!"

" Helenko prosimtě nezlob se!"

" Pust mě ti říkám!"

" Notak brouku! Prosimtě! Zůstaň tady."

Helena sebou přestala škubat. Bylo na ní t a k vidět., jak s ním vorá. J a k s ním vláčí a baví se na jeho utrpení. Měl měkké srdce, jaké mívají tlouštíci, jak se říká. Nevím, jestli je to pravda, ale on ho měl zatraceně měkké. Helena udělala trucovitý obličej a řekla.

" Vodpros!"

" Helenko, prosimtě, vodpusť mi to," zadržel rychle a tiše. Všichni jsme s hrozným zájmem poslouchali.

" Řekni, že už to nebudeš dělat."

" Už to nebudu dělat."

" Řekni, že už nikdy neřekneš žádný sprostý slovo."

" Už nikdy neřeknu sprostý slovo."

" Žádný."

" Žádný sprostý slovo."

" Ne, celý!"

" Co?"

" Celý to řekni."

" Znova?"

" Jo."

" Ale brouku - "

" Pádíku !"

" Ale brouku - "

" Tak řekneš to, nebo ne?"

" Ale brouku, dyť už sem to řek!"

" Řekneš to, nebo to neřekneš?"

Jak mohl být tak blbý, jsem nechápal. Ale byl úplně blbý.

Ne vůbec, to ne, ale jen do ní.

" Už nikdy neřeknu žádný sprostý slovo."

" A vodpros."

" Helenko, prosimtě, vodpusť mi to a já už nikdy neřeknu žádný sprostý slovo," řekl rychle a tiše, aby to už měl za sebou. Byl zdrcen.

" Tak ,a teď di a pěkně hraj," řekla Helena a sedla si. Obrátil se a poslušně dusal se svému pultku. Dělali jsme, že nic. Zřejmě na nás nemyslel a bylo mu jedno, že jsme to všichni slyšeli. To mu bylo vždycky jedno. Byl vždycky tak zděšen, když se mu Helena bočila, že nic jiného nevnímal. Sebral jsem saxofon se stojánku a pověsil jsem ho na sebe.

" Tak jedem. Co si dáme teď?" řekl jsem.

" Počkej," řekl Joyda. " Jak to bylo s tím zduváním?"

" No, jak to bylo ,Pádene ?" řekl Stéza.

Páden sebral trumpetu a řekl klidně, ale viděl jsem, že se přece jen trochu přemáhá.

" Prostě, vždycky sem musel nastavit zadnici a vzít jeho hnátu mezi nohy a von se mně druhou nohou vopřel vo zadnici, až sem mu stáh holínku."

" Jo tak," řekl Stéza. " Tak to znám."

" Tak hrajem, chlapi. Ať něco vodehrajem," řekl jsem znova.

" O.K.," řekl Joyda. " Dejte si tam Bob Catse."

Ozvalo se šustění not, jak kluci hledali Bob Catse.

Našel jsem ho hned, a když jsem se narovnal na židli, abych se na to pohodlně usadil, zahlédl jsem Hannii, jak dělá šauy na Jarýka. Měla pěkné oči. Zelená limonáda před ní pořád smaragdově svítila, za ní venku bylo teď krvavo a okna v zámku zářila. Celá řada v prvním poschodí, tam co byl piccolominský sál a pak asi dvě nebo tři ve druhém. Šlechtici možná balili. Zrovna nad špičatou zámečkou věží blikala hvězdička. Joyda čtyřikrát zaklepal, Ulrych spustil bubnové sólo, čekali jsme, až skončí, a pak jsme zabrali. Venca nádherným chraplavým glissandem zdola nahoru a Stéza srdce-rvoucím zakvílením. Povedlo se nám, to. Zahlédl jsem, jak se po Joydově tváři rozlil úsměv. Pak jsem začal zas myslet na Pádenu. Bylo to divné, věděl jsem, že tohle je věc, kterou nechápu a nepochopím. Nehat se tak svázat a tak kblbnout, tak ztratit vládu nad sebou. Já jsem nad sebou neztratil vládu nikdy. Nikdy jsem se nedovedl ani navztekát k nepřičetnosti, ani ztratit vědomí láskou. Když jsem nějakou dívku objímal a blekotal při tom, tak jsem to musel dělat, že blekotám blahem a vzrušením a tak. Protože bych byl mohl mluvit docela souvisle, jenže to by ji možná naštvalo, a tak jsem vždycky vzrušeně blekotal. Musel jsem dělat, že jsem celý bez sebe a že mi to vzalo řeč, a měl jsem při tom trapný pocit, že mi to prokoukne a že mě shodí, ale neprokoukla to nikdy žádná. Žádalo se to. Asi blekotali v těch situacích všichni, takže to dívkám nebylo divné. Jenže bylo divné si představit, že by všichni blekotali doopravdy. Ale asi ano. Rozhodně na to nikdy žádná nepřišla. Asi jsem opravdu byl chytřejší než ostatní. Najednou mi napadlo, že bych měl myslet na Irenu, když ji miluju. Tak jsem na ni začal myslet. Zezačátku mi to nešlo. Snažil jsem se si ji představit a nešlo mi to, tak jsem si vzpomněl, jak jsem jí nedávno viděl v lázních za nádra, a už mi to šlo. Myslel jsem, že by bylo dobré s ní spát a že

Zdeněk s ní spí, a ^{začal} ~~žárlit~~ jsem příjemně žárlit a bylo to dobré. Přišlo na mě tenorové sólo a já se začal zalykat ve středních polohách, jak je to na tenorův nejlepší, a zapomněl jsem na Irenu, jenom jsem si tak jí byl vědom a hrál jsem svoje velké sólo z Bob Catse. Svoje velké dobré sólo a bylo mi dobře. Ani mi nevadilo, že bude asi revoluce a že by to nebylo dobré, být doopravdy zraněn nebo zabit, spíš mi bylo příjemné jen myslit na to s tou závětí a hrdinstvím a na to všechno. Když jsem skončil sólo, pozvedl jsem zrak a všiml jsem si starého Wintra, sedícího za nálevným pultem a čumícího podlitýma očima do neurčita. Měl ty oči tupé a na vodě plovavé a snil, asi snil, asi jako já, jenomže asi ne o Ireně, asi o nádražní restauraci, co si jí chtěl už od dětství najmout, jak se nám svěřoval, nebo o velkém hotelu, se čtyřma číšníkama nebo možná jen o prima skotské whisky, a kdyby jí tak mohl sehnat a prodávat sám jí. Sám nepil, snad z perversity nebo z čeho, nebo možná měl opravdu paralysu. Jeho holá lebka světélkovala za pultem a mosazné pípy se leskly. Krvavá záře za oknem temněla a hvězdy se začly blýskat. Bob Catse jsme dohráli z paměti a za úplného šera.

"Helena, rozsviť tam," řekl Joyda když jsme skončili. Helena natáhla ruku nad hlavu, chvíli šmátrala po stěně, pak našla vypínač a rozsvítila. Žárovka u stropu počala fungovat a její efekt nás překvapil. Najednou bylo všechno jasně vidět. Všim jsem si Hanniiných úst, jak jsou červená v elektrickém světle, a tmy, která narostla za okny. Jarýk začal brnkat nějakou rytmickou a sentimentální improvisaci na kytaru a zašklebil se na Hannii. Listoval jsem v partech.

"Páni," řekl Jarýk. "Dnes sem viděl Uippelta z Metálu, jak někam prchal na kole."

"A co jeho milostpani?" řekl Venca.

" Nevim.Prchal sám."

" Vůbec je divný,že tady zůstal tak dlouho,když ho tu každěj zná a ví jaká to je svině," řekl Stéza.

" Čoeče,měls ho shodit s kola a zajmout," řekl Joyda.

" Seš dobrej.A von vytáhne revolver a umrtví mě,ne?"

" Jo,brachu,sme v revoluci," řekl Stéza.Zezadu se ozval Páden.

" Ta byla vodložená na neurčito."

" Chlapi,myslíte,že něcb bude?" zeptal se Joyda.

" No samo." Stéza mluvil zasvěceně,protože jeho otce Němci popravili.Od té doby vždycky věděl víc než my.Ale v téhle věci jsem věděl víc já než on.

" Nebude," řekl Páden " Copak si myslíš,že se náhodský páni na něco zmůžou?"

" No - počkej."

" To bych se teda nedočkal.Každej je podělanej strachy. Revoluce bude prostě vodložená na neurčito."

Podíval jsem se na Helenu,ale neříkala nic.Četla si něco v novinách.Řekl jsem.

" Ne páni.Uvidíte že něco bude."

" A pan policejní velitel Žimbálník to povede,ne?"

" Ten ne.Ale uvidíte."

" Člověče,ty mluvíš jako kdybys byl v něčem spiknutej," řekl Jaryk.Zasmál jsem se.Měl jsem radost,že kluci nevědí,na čem jsou.Nevěřili mi,protože sami v ničem nebyli,ale nebyli si jistí,jestli v něčem nejsem já.Já jsem nebyl v ničem úplně,ale v něčem jsem zas trochu přece byl.O něčem jsem věděl,ale nevěděl jsem dobře o čem.Věděl jsem to od Přemy a neměl jsem to říkat.

" Chlape,nebuď tajemnej," řekl Páden a mně se nechtělo být tajemný,protože to byla blbost.I když kluci nevěděli nic,

tolik zas věděli, že to, v čem já můžu být, nemůže být nic tak moc grandiósního a závratného. Tak jsem se jen docela málo polehtal rolí znalce tajemství a pak jsem to řekl, co jsem věděl. Řekl mi to Přema a tomu to řekl Perlík a ten byl před měsícem zavřen od gestapa. Ten asi něco věděl. Ale určitě nevěděl moc. On moc nevěděl asi nikdo. Ono to vůbec všechno asi byla improvisace. Ale to mně bylo jedno a byl jsem rád, že to můžu říct a že to bude vypadat zajímavě a že, když z toho nakonec nic nebude, kluci na to stejně zapomenou.

" Bane, chlapi, " řekl jsem. " Ale vim, že má něco začnout, až přestane vysílat Praha. "

" Vodkuď to víš? "

Pokrčil jsem rameny.

" Vim to. "

" Tak neblbni. Vodkuď to víš? "

" Podívejte, já to nemůžu říct, ale počkejte a uvidíte. "

" Páni, vy vážně myslíte že něco bude? " řekl Joyda.

" A jak si to představuješ? "

" Vždyt je to blbost. Němci sou už stejně na hromadě. "

Zasmál jsem se. Mluvil mi z duše, ale bylo nutné se zaamat, protože by to teď nešlo, souhlasit s ním. Teď jsem v něčem byl a musel jsem chtít, aby něco bylo. A já taky proti tomu nebyl. Byly v tom ty různé možnosti ohledně Ireny. Hrdinství. A Zdeněk by moh padnout, napadlo mě, Ano. Ten by moh padnout. To by bylo lepší, než kdybych pad já, ačkoliv i v tom něco bylo. Ale to jsem nemyslel vážně. Teď ne, protože teď jsem nesnil. Otevřela se mi nová perspektiva, že bych se moh Zdenka takhle efektně zbavit. Kdyby pad, to bych milerád chodil s Irenou na jeho hrob. To bych dosela ušlechtilé byl k Ireně jemný a pozorný, abych se nedotk její bolavé struny. Docela nezištně bych s ní chodil na jeho hrob. Kdyby bylo

po Zdeňkovi, byl bych docela mezištný. A tak jsem proti revoluci nebyl. Ale tohle byl taky jediný důvod, který se mi zdál dobrý, aby byla revoluce. Jinak samozřejmě jsem souhlasil s Joydou. Nechtělo se mi bojovat a nějakých vlasteneckých nebo strategických důvodů. Němci už byli stejně nahraní, takže to nemělo smysl. Chtěl jsem do toho jít jen kvůli Ireně. Abych se před ní vytáhl. Kvůli tomu. A proto jsem se zasmál, když Joyda řekl, že Němci jsou už na hromadě, jako kdyby nebyli.

"No, řekni, člověče - má to smysl?" naléhal Joyda.

"V tomhle můžou bejt různé názory. Já sem jenom řek, co vim," povídal jsem.

"V každým případě to bude recese," řekl Jarýk a zase se zašklebil na Hannii. Hannie seděla s lokty na stole a se stýblem v puse a cucala limonádu. Když se na ni Jarýk zašklebil, přivřela oči. Byli na sebe, pane, naladěni. Dráždilo mě to.

"To bude recese. Až náš fotr zavře lékárnu a potáhne s flintou na Němce," řekl Páden.

"A až starej Čumpelík bude komandovat útok na gymnasium," řekl Jarýk.

"Už si váš fotr vyčistil uniformu?" zeptal se Stéza.

"Se ví," řekl Joyda. "A má ji prožranou od molů."

"Kde?"

"Na prdeli," řekl Stéza.

"Stézo!" zamečel Jarýk, tak jako mluvala Helena.

"Co?"

"Víš že nemáš bejt sprostěj."

"Ale brouku -"

"Ne kluci! Ticho! Kluci neblbněte!" vykřikla Helena.

"Vodpros!" pokračoval Jarýk.

"Helenko, prosimtě, vodpusťmito," zadržmolil Stéza a Helena do toho křičela.

" Kluci neblbněte! Nebo puđu domu!"

" Ale brouku," řekl Stéza. Helena vstala, otočila se a otevřela dveře. Pak beze slova vypadla ven. Za mnou se ozval rámus, jak někdo převrh pultek, a pak Pádenův hlas.

" Heleno! Počkej! Kam deš?" Páden do mě zezadu vrazil, jak už zas svým kolébavým krokem pádil ke dveřím. V černu chodby zasvítila jeho bílá košile a pak zmizel za Helenou.

" Tak, teď to tu máme doopravdy," řekl Stéza a zasmál se.

" Páni, Páden je blbec," řekl Jarýk.

" To je. A ta káča ho tak hnusně využívá."

" Kdyby aspon za něco stála."

" Vona je blbá," řekl Stéza.

" No copak," řekl Joyda. "Vona takhle je docela dobrá."

" Páni!" řekl Jarýk.

" No fakt. Ksicht má docela dobrej."

" Ale lepší má prdel,"

" Jarýku! Pamatuj, že je tu Hannie," řekl Stéza.

Podíval jsem se na Hannii.

" Já sem na to zvyklá," řekla.

" Tomu říkám výkon, zvyknout si na takovýho sprostáka."

" Ty můžeš mluvit, Stézo," řekl Jarýk.

Kluci takhle mluvili vždycky. Nemysleli to nikdy vážně, jenže vždycky mysleli, že to je moc vtipné, a možná že to bylo vtipné. Ve skutečnosti myslím. V knížkách a v románech se vtipnost a duchaplnost vyráběla, ale ve skutečnosti tak moc vtipné nebylo nic. Spíš bylo vždycky za vším nějaké dráždění nebo tak, jako se dráždili kluci s holkama mluvením, ale i kluci mezi sebou. Nevím, jestli taky holky mezi sebou, ale kluci ano. Protože kdyby nešlo se mluvením aspon dráždit, tak by nakonec nebylo ani o čem mluvit, když se zrovna nic zvláštního neděje a člověk nemusí mluvit z vi-

tálních důvodů. To by přece nemělo smysl mluvit o věcech, kdyby nebylo toho dráždění. Mezi klukama a holkama to bylo jasné. Tam bylo mluvení asi tolik, co očuchávání u psů, a to je úplná pravda, žádné sprostáctví nebo přehánění. Já to vím a myslím, že to ví každý, jenže si to každý nepřipouští, ale já to vím a poprvé jsem to poznal jednou s Marií Majsnerovou, když jsem s ní začal chodit, tenkrát když přestala chodit s Jarýkem a než chodila se Stézou s kterým chodila než začala chodit s Vencou. Šli jsme spolu poprvé na plovárnu a v bráně jsme se rozdělili, já šel do pánské šatny a ona do dámské. A potom jsme náhodou vyšli ze šatny současně a oba jsme se viděli v plavkách prvně a já se jí nejdřív ze všeho hned podíval na to místo, co je na člověku asi ze všeho nejdůležitější - a určitě ze všeho nejdůležitější, ne nějak sprostě, ale docela logicky a biologicky - a kolem plovárny byl les a plno křoví a trávy, ale místo toho jsme si šli lehnout na beton k basenu a celé odpoledne jsme kecali o škole a o filmech a známých a všelijakých takových věcech, na kterých nezáleželo a pak jsem vtipkoval a pořád víc jsem vtipkoval, i když jsme šli domů, až na konec jsem ji u nich v průjezdu líbnul. Všechno to mluvení a to namahavé vtipkování jsem dělal jen proto, abych ji na konec v tom průjezdě moh líbnout. Je to teda pravda o tom mluvení, aspoň pokud se týče mluvení kluků s holkama. A je to taky určitě pravda, pokud kluci mluvějí mezi sebou před holkama. Když jsou sami, tak to možná není vždycky tak, jenomže zase kluci obyčejně mluvějí o holkách, když jsou sami, takže i pak je to vlastně pravda. A tak je to asi s vtipným mluvením vůbec.

Potom se Páden objevil ve dveřích s Helenou, byl zase takový schlíplý jako prve, a Helena si uraženě sedla.

" Chlapi dnes to zavřem dřív, já musím domu, " řekl.

" Pročpak? " řekl Stéza.

" Musim se koupat a tak."

" To po prve cos přišel z koncentráku, že?"

" No né. Znáte Pádíka ne," řekl Joyda.

" Drž hubu. Dáme si ještě Riverside a já du domu."

" Tak neblbni."

" Já musim."

" Ale tak nebuď uraženej prosimtě."

" Sakra já nejsem, ale musim domu."

" Nechte ho. Já taky pudu dřív domu," řekl jsem.

" Jak to? Copak Helena má vliv taky na tebe," uvtípnul se Stéza.

" Helena né, ale Iréna," řekl Jarýk.

" Oukej," řekl jsem. " Tak jedem, ne?" Byl jsem klidný a nebylo mně nepříjemné, že to Jarýk řekl, protože mně vůbec nebylo nepříjemné, že to kluci věděli. Vytrénoval jsem se tak, že mi nebylo vůbec nic ohledně Ireny nepříjemné. Pamatoval jsem se, že jsem se kdysi, tak když jsem chodil do primy nebo do sekundy, vždycky hrozně styděl, když mě někdo odhalil. Ale pak jsem se naučil nestydět se a to vzalo vždycky všem veškerou radost z toho, že mě shodili. Protože pak mě vlastně neshodili. A naučil jsem se vůbec řešit všechny trapné situace tím, že jsem každého předešel a že jsem se shodil sám. A když se člověk shodí sám, tak se vlastně neshodí. Tohle jsem se zas naučil od jedné moc moudré a moc hezké mladé paní, kterou jsem moc miloval a s kterou jsem se jednou vedl po Hradci, když zrovna neměla manžela doma, a potkali jsme nějakého jejího známého a ten začal vypadat hrozně zajímavě a zrovna kypěl radostí, že se mu podařilo ji při něčem nachytat, zrovna bylo vidět jak s tím ještě za tepla poběží na poštu a bude psát a psát a anonymně psát, protože on ji taky miloval, jenže nešťastně, a tu ta hezká mladá paní řekla : " Ha! Marcela, a vede se s cizím

chlapem!" a zasmála se na něj a on se taky jen zasmál a byl celý zmatený a anonymní dopis vůbec nedošel. Ta paní se sice nejmenovala Marcela, ale byla opravdu moc velice hezká a já ji moc miloval. Teď ale byla pryč a daleko, a proto jsem teď miloval Irenu. Teď se mi hodila líp Irena. Joyda zaklepal na piano a řekl.

" Tak Riverside. A Venco, ať zas nezvoráš nástupy."

" Neboj," řekl Venca a vylil si z trombónu sliny. Podíval jsem se do korpusu svého saxofonu a uviděl jsem malou hladinku, jak se zaleskla v jeho ohbí. Byl jsem vždycky rád, když jsem měl v korpusu hodně mokro. Vyléval jsem to s rozkoší, tím větší, čím toho tam bylo víc.

" Redy?" zeptal se Joyda.

" Jo," řekl Páden.

Joyda pomalu zaklepal a žestíky spustily úvod k Riverside Bluesu. Starý Wintr klímal za pultem a z pípy odkapávaly bílé kapky do nastaveného pultitru. Helena se nudila nad novinami, ji muzika nudila, jenom jí dělalo dobře být manželkou nejskvělejšího trumpetisty Jiráskova kraje, a proto to snášela. U dveří stál nějaký starý chlap s pultirem piva a zíral na nás. Čet jsem jeho myšlenky. Určitě to, co jsme vyluzovali, nepovažovať za hudbu. Jemu z očí zrovna koukaly baskřídlovky a hubu měl jako kdyby s ní troubil do heligónu. Byl už navždycky beznadějně zkažen. Ale zato nebyla zkažena Hannie, která seděla nad zbytkem své limonády a popd sukni jí svítily opálená nohy, přehozená přes koleno druhé nohy, a já si při tom vzpomněl na nejgrandióznější vtip, jaký jsem v životě udělal, když jsem jí jednou v petřínském bludišti řekl, aby mě líbla, že to bude jako tisíc polibků najednou, a začal jsem trochu litovat že jsem ji pustil k vodě, ale hned jsem si uvědomil, že ne já ji, ale ona mě pustila k vodě, ale všechno nebylo ještě ztracené, to rozhodně ne, a dostal jsem výčitky svědomí, že ne-

myslím na Irenu, tak jsem začal myslet na Irenu a připojil jsem se k nážku ostatních a zahráli jsme Riverside jako nikdy v životě. Jako už asi dvacetkrát jako nikdy v životě. Když jsme dohráli, Helena vstala a řekla.

" Pádíku, pojd'!"

" Jo, hned Helenko," řekl Páden a sklapl svoje noty.

Joyda vstal a řekl.

" Tak dost. Jakmile to bude, kuci, tak dem hrát do lázní."

" Užs to vyjednal?" zeptal se Jarýk.

" Jo. Mědílek už vyčistil parket na zahradě, tak začnem zrovna hrát."

" Fajn chlāpi. Budou prachy," řekl Venca.

" To budou. Móre," řekl Jarýk a uložil kytaru do pouzdra.

Vstal jsem a odšrouboval jsem hořejšek saxofonu. Pak jsem ho naklonil na tu stranu, kde nejsou dole na korpusu klapky, a vylil jsem obsah na podlahu. Bylo toho tam hodně, uspokojilo mě to. Hodil jsem do korpusu závaží čistítka a elegantně jsem převrátil tenora v ruce. Závaží vypadlo úzkým koncem a já zažil blahý pocit, když jsem pomalu táhl čistič saxofonem vzhůru. Potom jsem tělo saxofonu uložil do kufru, vzal jsem hlavici, vytáhl jsem ji z náústku a vyčistil jsem ji drátem. Odšrouboval jsem plátek, osušil jsem ho a vytřel jsem bakelitový mundštyk. Pak jsem to všechno dal do kufru, zamkl to a oblékl jsem si kabát. Všichni už byli hotoví. Se saxofonem bylo vždycky nejvíc práce. Šel jsem ke starému Wintrovi a odbyl jsem si placení. Měl jsem jen jedno pivo. Starý Wintr stál s ospalýma očima za nálevním pultem a dal mi zpátky na padesátifenyk. Připomnělo mi to revoluci. " Dobrou noc," řekl jsem a vypadl jsem za ostatníma do květnové noci. Byla teplá a hvězdnatá, a jak jsem vyšel ze světla, byl jsem trochu oslepen a viděl jsem ze začátku jen tmavé siluety na šedobílém červena-

vém pozadí nočního oparu, který visel ve vzduchu nad městem v údolí. Na druhé straně z něho dosud zářila okna zámku. Ignorovali zatemnění. Černé postavy před Portíkem se loučily. "Ahoj," řekl jsem a připojil jsem se k malé tlusté postavě a k ženské pílčetě Heleny. Ostatní šli na levo k nemocnici, jenom my jsme šli dolů k lesu a kolem pivovaru a přes most za řeku, kde měli Pádenovic vilu. Bylo ticho. Naše kroky klapaly v trojitém rytmu o dláždění, mlčeli jsme. To ticho bylo jako před bouří. Ale to proto, že jsem věděl, co asi přijde, jinak to bylo obyčejné ticho. Šli jsme kolem vily doktora Krause. Teď tam byli Němci. Hlavní vrata byla otevřená a možná, že už Němci zmizeli. Jako vždycky. Ti důležití se zdejchli a ti chudáci vojáci byli v tom. Z hotelu na náměstí udělali špitál a tam leželi a belhali ranění, celí zavšivení a rozknisaní a nemocní. Pan: regierungskomisaar Keil ale už tam nebyl. Ten tam měl dřív, ještě donedávna, apartmá o pěti pokojích. A teď byl bůhví kde. Celou agendu nechal plavat. Město bylo bez regierungskomisaara. Ranění soldáti z wehrmachtu beznadějně trčeli v Keilově apartmá. Přenechal ho velkomyslně pro raněné. Všude bylo ticho. Lidé byli zalezlí doma a šekali. Obyčejné ticho. To jenom to, že jsem věděl, co už hodně brzo přijde, to dělalo z toho ticha ticho před bouří. Došli jsme k pivovaru a zahruli jsme vlevo dolů k mostu. Klenul se mírným obloukem přes řeku a vypouklé dláždění na něm se bělalo. Za ním pokračovala silnice rovně k nádraží a u závor svítila červená světla. Na fosforeskující obložce se rýsoval obrovský komín teplárny.

"Počkejte, kluci," řekla Helena a zastavila se. Zůstali jsme stát uprostřed mostu. Helena se opřela o zábradlí a my jsme se opřeli s obou stran vedle ní. Pohlédl jsem dolů. Pod námi tekla klidná řeka a bylo cítit, jak se černá hladina neslyšně pohybuje.

Les napravo byl nízký a temný a stromy na břehu namáčely svoje převislé větve ve vodě. Bylo ticho. Napnul jsem uši, ale neslyšel jsem nic. Když člověk dal pozor, mohl slyšet někdy střelbu z fronty v Kladsku. Z Dobrošova bylo někdy slyšet i těžké kulometry. Ale teď jsem neslyšel nic. Jen ticho. A to úplně neslyšné a podvědomé šumění řeky pod mostem. Páden vzdychl.

" Ach jo, " řekl a plivl z mostu do vody. Velká bílá slina letěla dolů jako sebevražedkyně v bílém závoji a pleskla o hladinu.

" Copak Pádíku? " řekla Helena .

" Je mi blbě. Mám horečku. "

" Ukaž, " sáhla mu na čelo. " Nemáš. "

" Mám. "

" Nemáš. To si zas něco vymejšíš. "

" Ba ne, mám. To mám z lágru. "

" Tak poč. Pudeš si lehnout, jo? "

" Počkej, " řekl Páden a chvíli mlčel. " Mně je nějak blbě a smutno. "

" Ale proč Pádíku. Vždyt už bude brzo všechno v pořádku. "

" Nojo. Já vim. Ale mně je stejně smutno. "

Helena neřekla nic, jenom vzala Páděna za ruku. Stál jsem vedle nich a najednou mi bylo, jako kdyby tu vedle sebe stáli jenom dva lidé. Ach, já věděl proč bylo Páděnovi smutno. Mně taky bylo. Ještě před deseti minutama ne, ale teď mně bylo smutno. Ne nějak nehezky smutno, jako možná Páděnovi, protože ten měl za sebou koncentrák a v něm polovinu příbuzenstva mrtvou, ale smutno tak z té řeky a z těch Němčíků s ovázanýma kebulema v hotelu a z té zbytečné fronty, která se blížila a z lesa a z hvězdiček a ze všeho. A z Ireny. Hlavně z Ireny. A z toho, že se teď najednou končilo něco velkého a dlouhého, šest let dlouhého, co už nikdy nebude. Pohlédl jsem na Irenin dům, stojící na druhém břehu řeky.

Skrze listí stromu, který rostl před domem, jsem viděl její okno a za ním bylo světlo. Asi četla nebo se líbali se Zdeňkem. Dostal jsem velkou chuť se taky líbat. A bylo mi smutno. Vedle mě si Páden s Helenou něco broukali a já stál u nich, sám a sesmutnělý a docela jasně si vědomý svojí samoty. A co. Sakra. Možná že mi nikdo nerozuměl, a proto jsem byl sám. Možná, že jsem ani nikoho nemoh doopravdy milovat. Tak zblble jako Páden Helenu. Vzpomínal jsem na ně na všechny, na Věrku a Evu a Jarku a Irenu, a bylo mi, jako bych je vůbec ani nikdy nebyl miloval. Zapomněl jsem na to, jaké to bylo, když jsem je miloval. Všechno, co jsem si pamatoval, byly všelijaké nepříjemnosti a nesnáze a protivné pocity. Nic víc. Snad jsem na to nebyl udělán. Byl bych rád věděl, jestli je na světě aspoň jedna holka, po které by mi nezůstalo tohle. Aspoň jedna. Měl jsem saxofon a vyznamenání z oktávy a vlivného tatíčka. Všichni si mysleli, že jsem spokojený a že se mám dobře. A já nebyl. Měl jsem veliký úspěch u starších dam. Kecal jsem s nima na čajích o politice. Ach, já kecal. A byl jsem hrozně dospělý a rozumný na svůj věk. Doma jsem psal sentimentální závěti pro Irenu a chtělo se mi ji milovat a dost dlouho jsem se udržel při tom pocitu lásky k Ireně. Ale pořád ne. A potom mi bylo smutno. Snad by to bylo opravdu lepší, kdybych v té revoluci zhebnul. Udělal jsem si v ústech velikou slinu a naklonil jsem se přes zábradlí. Vypustil jsem pomalu slinu z úst a díval jsem se za ní. Padala rovně, protože nebyl žádný vítr. Rychle se zmenšovala a zmizela ve tmě, bylo slyšet jen slabé plesknutí. Řeka dole tekla tiše a stejnoměrně. Pohlédl jsem na ty dva vedle. Drželi se kolem pasu, měli hlavy u sebe a dívali se do řeky. Najednou jsem byl nad nima. A byl jsem nad nima. Notak. Co mají. S jejich držením a mručením a otravováním jeden druhého. Já jsem byl nádherně sám. A blížila se revoluce a já se těšil. A pak odejdu. Do Prahy a za hranice a kdoví kam. Ale

zas se to ve mně zhroutilo. A šemu odejít. A co kde dělat. Žít.
Ano, prostě žít. Dívat se na věci a jíst a milovat se s holkama.
Ano. Konečně, ano. Konečně, proč ne. Bylo to dost zajímavé, žít. Ano.
Bylo to lepší nezhebnout v revoluci. Nebo to bylo jedno. Zhebnout
nebo nezhebnout. Obojí mělo v sobě něco. Všechno bylo stejné. Všechno
bylo absolutně stejné a nic se mi nemohlo stát. Absolutně nic.
Bylo teplo a tma. Narovnal jsem se.

" Ájo," řekl jsem. " Tak pudem, ne?"

" Jo," řekl Páden a dali jsme se do kroku. Naše kroky se
zas rozklapaly tmou. Jak jsme šli kolem Okreáního domu, odráželo
se to klapání ještě o průčelí.

" Půjdeš zejtra?" zeptal se mě Páden.

" Já nevim. Podle toho."

" Myslíš, že už něco praskne?"

" Já nevim. Možný to je."

" Poslyš, co ty vlastně víš?"

" Ale nic."

" Neblbni. Tak mně to řekni."

" Ale dyž - to je těžký."

" Pověz nám to Danny," řekla Helena.

" Ale já vážně nic nevim."

" A cos to teda říkal vo tom rádiu?"

" Vo jakym?"

" No vo tom, že má přestat hrát Praha."

" Ale no - to sem tak něco zaslech."

" A co?"

" No, že má prostě přestat vysílat Praha, a to má bejt
znamení, že něco má začnout."

" Kde? Tady taky?"

" Já nevím. Snad jen v Praze. Já nevím. "

"A kdo ti to řek?"

" Jeden kuk, prostě."

" Poslyš, já mám vítr, že ty kuci začnou s nějakou blbostí."

" Jak myslíš?"

" To sou tydle kuci, víš? Ten Nejezchleba a Sejrek a Benda a ty kuci, že?"

" To já nevím. No, možná, že něco maj."

" Nekecej, ty vo tom přece víš."

" Nevím. Čestný slovo."

" Dyť pořád chodíš s tím Nejezchlebou."

" No chodim, ale von mi nic neříká."

" Ale vo něčem víš."

" Nevím. Voni něco kuci maj, ale Přema se k ničemu nemá, aby mi něco řek, tak já to z něj nechci tahat, dyž mi to sám nechce říct, že."

" Ale něco provízt chtěj."

" Snad. Já nevím."

" To sou idioti. Takovýhle krávy budou blbnout, hovno udělaj, naštvou Němce a všichni to vodserem."

" Pádíku!" řekla tiše Milena.

" Ale je to pravda. Náš fotr taky. Blbci. Plánujou s doktorem Šabatou a se starym Čupelíkem převrat."

" Se Šabatou?"

" Jo."

" A kdo v tom eště je?"

" No já nevím přesně. Major Štajs a továrník Krocán a Jirka Krocánů a doktor Kučera a takoví lidi."

" To sem teda na to zvěďavej."

" Já teda ne. Já jen doufám, že s tím počkaj, až budou Němci pryč."

" Jen jestli komunisti počkaj," řekl jsem. Páden ztrnul.

" Tak ty přece něco víš."

" Ale nevim."

" A co víš vo komunistech?"

" Nic. Jenom vim, že se na něco taky chystaj."

" A Nejezchleba a ty sou u nich?"

" U komunistů?"

" Jo."

" Ne."

" Tak co ty to maj?"

" Ale ty maj něco jinýho. Ty sou napojený asi na Londýn nebo co."

" A jak - v jakým poměru sou ke komunistum?"

" Já nevim."

" No spolupracujou s nima nebo se s nima háďaj?"

" Já nevim. Já jen vim, že to voba dělaj na vlastní pěst. Jak komunisti, tak tyhle."

" A komunisti maj svý instrukce?"

" No asi."

" Tak to sme v tom."

" Co?"

" To se v tom vezem. Ponivač komunisti budou chtít dělat revoluci a my si to vodserem."

" Ale prosimtě, neboj se."

" Já se nebojim. Ale sem votrávenej."

" Pádíku, nehádej se!" řekl Helena.

" Dyť my se nehádáme," řekl jsem.

" Jo ne. A Pádík je už zase sprostěj."

" Ale nezlob se na něj Heleno. V týchle době sme všichni sprostý. To sou nervy."

"Jo, nervy."

" To se máme na co těšit," řekl Páden. "Dyť-to nezvoraj naši fotři, tak to zvoraj Nejezechlebovci, a dyť to nezvoraj ty, tak to ale určitě zvoraj komunisti. V každym případě se máme na co těšit."

" Pádene, di si lehnout a vyspi se," řekl jsem. Chápal jsem ho a mělo by mě ho být líto, jenže jsem žádnou lítost nemohl pocítit. Věděl jsem, že byl v koncentráku, a že se proto má proč bát každého střílení a smrti a tak. On ji viděl a já celkem ne. Tak jsem se choval, jak bysem se měl chovat, kdyby mě ho bylo líto. Respektoval jsem jeho nervy. Ve mně samotném naše rozmluva vzbudila zas zájem. Uvědomil jsem si, že to nakonec bude prima. Komunisti a demokrati a fotřáci a továrníci. A Němci a wirtemberská královna na zámku. Všechno dohromady. A Irena. Bude to docela dobré. Určitě.

" Ano Pádíku," řekl Helena. " Poď, pudeš spát. Už seš vospalej."

" Já stejně neusnu."

" Usneš. Dám ti prášek a budeš spát."

" Já sem tak nasranej."

" Pádíku! Už zase mluvíš zcesty."

" Vážně Helenko. Člověk nemá chvilku klidu a teď ty blbci eště všechno zkoněj."

" Ale Pádene, nic se nestane. Dyť se na nic nezmůžou," řekl jsem.

" Dyby Pámbů dal a na nic se nezmohli."

" Určitě. Neměj strach. Dyť je znám."

" Idyjoti."

" Nojo."

" Tak iem," řekl najednou Páden prudce. "Tě noha."

" Dobrou noc. A vyspi se," řekl jsem.

" Dobrou noc Danny," řekla Helena.

" Dobrou noc."

Obrátili se a spěchali kolem Okresního domu k Pádenovic vile.

Drželi se pod paží a spěchali. Díval jsem se za nima. Pádenovic vila stála v zahradě a zasklená hala zářila přepychově do noci. Taky ignorovali zatemnění. Věděl jsem, že tam sedí Věrka a paní Pádenová a pan lékárník a zažívají. Po stěnách tam bylo plno prima obrazů a na podlaze perské koberce. A všichni měli svoje pokoje. Páden a Věrka a všichni. Byla to ohromná dvoupatrová vila s halou a verandou a salonem a s hudebním pokojem a s palmama. Tak pan lékárník dělal taky revoluci. Měl jsem z něj legraci. Měl několik záhadných chemických patentů a kromě chemie uznával ještě jenom Freuda. A uměl si žít. Říkal, že je liberál. Byl arijec, ale vypadal jako žid a jmenoval se jako žid. Jeho paní byla maskavá a štědrá. Byla židovka a měli moc hezkou dceru. Díval jsem se za dvojicí, až mi zmizeli zahradní brankou. Pak jsem se otočil a vykročil jsem k nádraží. Šel jsem teď sám po chodníku. Všude bylo liduprázdno. Nalevo ležel tiše park a byl bych vzal jed na to, že tam dnes nikdo není, ačkoliv byla taková noc. Všichni se chystali, rodinky s dceruškama, aby zalezli do sklepů a přežili to. Měli stejně všichni v hlavách všelijaké přestavy. O Rusácích a znásilňování

a tak. To dělal Goebbels. Nahlas a u hokynářů se z toho dělala psina, ale mezi náma z toho byl strach. Tak se všelijak připravovali a pro jistotu šili ze starých povlaků rudé prapory. Taticí komplotovali v kancelářích a kluci se spikávali v hospodách a v zadních pokojích. A snili o hrdinství. Určité taky jako já. To bylo jisté. Šel jsem kolem bloku činžovních domů, který se táhl k nádraží. V posledním z těch domů bydlela Marie Freslerová, moje útočiště v nouzi. Asi v sextě jsem ji miloval a pak už jsem ji nemiloval. Byla ale hezká a bylo nepříjemné pomyslet si, že mě už třeba taky nemiluje. Proto jsem vždycky občas, když mě bylo nějak blbě z Ireny, nývštěvoval Marii a vyznával jí lásku a ujišťoval ji o svojí lásce, aby mě taky ujišťovala. A pak, taky mně jí bylo trochu líto, že už ji nemiluje. Tenkrát jsem ji hrozně ranil, když jsem se s ní rozešel. Ona pak začla chodit s Frantou Šimkovým, ale ten ji určitě otravoval. Kdykoliv se mi zachtělo, byla ochotná ho se mnou podvádět, ale já jsem toho moc nevyužíval, protože jsem měl výčitky svědomí. Ně z toho, že podvádím Frantu, ale z toho, že do toho Marii tak tahám a přivádím ji do trablů a nesnází a provádím s ní všelijaké věci, které mně s ní byly už vlastně docela lhostejné. Jenže já neměl to srdce ji zklamat, když o to tak stála. Bylo mně jí líto, tak jsem jí tu radost dělal. Většinou jako těžkou povinnost, ale někdy se mi to zas hodilo. Někdy byla Marie útočiště, když jsem byl tak šťasten, že jsem dokázal cítit se blbě z Ireny. A to jsem většinou nedokázal. Většinou mě moc blbě z ní nebylo nikdy. Bylo to vzácné, když mi bylo opravdu blbě. Potom jsem chodil k Marii, abych tomu pocitu dal pozadí, a utěšoval jsem se s ní, jak jen jsem mohl, jen abych si ten pocit hodně dlouho udržel. Dnes bylo v Mariině pokoji tma.

Asi už spala se svou nešťastnou láskou ke mně a bylo jí sakra dobře. Mohla být ráda, že ji má. Byl bych rád, kdybych ji mohl mít. Vlastně jsem ale byl dost spokojen, teď. Cítil jsem trochu únavu, kufr se saxofonem byl těžký a těšil jsem se na poste. To bylo taky dobré, být unaven. Nebo mít hlad. Nebo být zavřen v Metále, tak čtvrt hodiny před padla. Mít některý z těchhle pocitů. Šel jsem přes koleje a podíval jsem se nádraží. Vlaky už nejezdily. Na vedlejší koleji stála řada dobytčích vagonů, přestavených, aby se v nich dalo bydlet. Byl to muniční vlak a hlídalo ho pár vlasovců s automatama. Zamrzl tady, protože koleje do Kladska byly vytrhané. Viděl jsem postavu s ohrnutým límcem, jak se pomalu šourá podél vagonů. Přes rameno jí visel automat na řemeni a pod nosem svítila drobná muška cigarety. Přehodil jsem si saxofon do druhé ruky a zabočil jsem nalevo na Kamenici. Mětal vedle ležel ve tmě a v tichu. Skleněná střecha nad montážní halou zrcadlila jen hvězdičky. Ne svítila pod ní už ani bezpečnostní lampička. Modře natřená skla se leskla proti hvězdnatému nebi. Taky jsem tady strávil spoustu času. Půl druhého roku dřiny a otravy. Hlavně otravy, protože dřinu jsem nepěstoval. Teď se mi na to vzpomínalo docela dobře. Na kluky a na pneumatická kladiva a na chladné duralové kostry a na weršucáky a hajzly a svářovny a Němce a na to všechno. V životě se vzpomíná skoro na všechno pěkně. Přešel jsem po mástku přes radechovský potok a zapadl jsem na Kamenici. Byla úzká, vysoká a liduprázdná. Šel jsem rychle. Moje kroky se rytmicky ozývaly po dláždění. U továrníka Krocana svítili. A naproti u Šrůtků taky. Továrníci chystali osvo-
bození. A u Šrůtků bydlel policejní velitel Řimbálník s bílýma

rukavicema. Město bylo v dobrých rukou. Mohlo být klidné. Pošel jsem k našemu baráku a vytáhl jsem z kapsy klíč. Ještě jsem se ze zvyku podíval na oblohu a pak na siluetu zámku. Už tak byla tma, jen hvězdičky svítily. Vlezl jsem do výklenku a nahmatal jsem klíčovou díрку. Strčil jsem do ní klíč a odemknul jsem. Pak jsem vstoupil dovnitř, zamkl jsem a začal jsem stoupat po schodech nahoru. Nerozsvítil jsem světlo. Chodil jsem vždycky potmě. Bylo to tak příjemnější. Dalo se snít a člověk už po schodech skoro usínal. Cítil jsem se příjemně unaven. Jednou rukou jsem se posouval po zábradlí na schodišti a v druhé jsem táhl saxofon. V prvním poschodí byla tma. V druhém svítily za dveřma. Vylezl jsem až k naší pavlači a zachtělo se mi podívat se ještě ven. Položil jsem saxofon na zem a otevřel jsem dveře na pavlač. Vstoupil jsem na ni a opřel jsem se o železné zábradlí. Bylo tenké a měl jsem vždycky příjemně nebezpečný pocit nejistoty, když jsem se o něj opřel. Visel jsem ve vzduchu nad městem. Jak jsem se opřel o zábradlí, pavlač zmizela a já trčel volně ve vzduchu.

Dole pode mnou byl dvůr. Podíval jsem se dolů a uviděl jsem psa Bonzu, jak se mě nahoru dívá. Zamňoukal jsem. Bonza se rozštěkal, hleděl na mě a nevěděl, na čem je. Štěkal nedůvěřivě a vyzývavě. Sáhl jsem do kapsy a nahmatal jsem zbytek rohlíku od svačiny. Hodil jsem ho dolů Bonzovi. Bylo slyšet tupý úder, jak rohlík dopadl na betonový chodníček. Bonza hned zmlkl. Zvedl jsem hlavu a podíval jsem se na město. Leželo v údolí, tmavé a tiché, věž československého kostela se vytahovala nad vilky na jeho okraji a jenom sem tam zářilo osamělé okno. V Port Arthuru ještě svítily. Představil jsem si starého Wintra s jeho ospalýma očima za pultem. Sedí a vedle

něj kape pípa, pomalu a pravidelně. A už je čtvrt na dvanáct. Nedovedl jsem si představit takový život. Frosedět každý den a většinu noci u pípy. Možná že ani nechodil psát do postele. Bylo to neuvěřitelné. Zezdola zas zaštěkal Bonza. Sáhl jsem do kapsy a nahmatal jsem krabičku s ústníma pastilkama, které jsem občas cucal kvůli dýchání. Vytáhl jsem jednu a hodil jsem ji Bonzovi. Bonza zmlkl a bylo slyšet, jak ji hlodá. Zase jsem pohlédl na město. Za ním, na úpatí kopců, začínal les a z něho rostl holý vrcholek Dobrošova s chatou nahoře. Teď byla tmavá. Vzpomněl jsem si na nedělní odpoledne, která jsme tam probili při kartách a čaji a biliáru. To už bylo pryč! To už bylo všech no pryč. Teď začínalo něco nového. Zvrátil jsem hlavu nazad a uviděl jsem širokou vypouklou obl~~bbb~~ s hvězdama. Mléčná dráha se táhla napříč přes ni a nehýbala se. Nad městem viselo šumivé jarní ticho. Nevypadalo to na revoluci. Ale revoluce měla být. A musel být. Mnoho lidí mělo zájem o revoluci. A mnoho pánů se potřebovalo očistit. Revoluce byla moc prospěšná. Už jsem viděl, jak pan Macháně bude psát. Historie náchodské revoluce. Váženému panu dr. Šabatovi, policejnímu prefektu v Náchodě, v úctě oddaný autor, a vydal B. Drastina, knihkupec v Náchodě. To napíše a rozprodá a pánové Šrůtkové a Krocanové a Bergrové si to postavějí do knihoven, vedle sebraných spisů Mistra Aloise Jiráska a vedle sborníku k osmdesátým narozeninám pana Josefa Bartoně-Doběňína, českého velkopřemyslníka. A budou si v tom číst, ale většinou jenom ty odstavee, kde bude o nich. A o nich tam bude, o všech. Pan komisař Macháně nezapomene na nikoho. Pan továrník Šrůtek ochotně uvolnil svoje skladiště, kde byla zřízena nouzová ošetrovna. napíše. A pí. Krocanová s pí. Bergrovou vařily polévku pro partyzány. Pan Macháně všechno napíše. Všechno podrobně a podle pravdy,

aby se to zachovalo potomstvu. Jak pí. Krocanová vařila plívku partyzánům. Ostatně, bude to dobré, když se to zachová potomstvu. Aspoň se potomstvo bude mít čím bavit. Zedola se opět rozštěkal Bona. Už mě to otrávil. Elbče, řekl jsem si, jen žrát a žrát a žrát. Otočil jsem se a odešel jsem z pavlače. Zavřel jsem dveře, sebral jsem saxofon a vystoupil jsem po posledních schodech k bytu. Za dveřma byla tma. Odemkl jsem a vstoupil jsem dovnitř. V předsíni jsem nerozsvítil, abych nezbudil otce a maminku. Ale maminka určitě stejně nespala. Vždycky čekala, až přijdu, pak teprve usnula. A ani pak často ne. Maminka měla vysoký krevní tlak a trpěla nespavostí. Bylo mi jí líto. Jednou, když jsem omylem v továrně spáchal sabotáž, uvědomil jsem si najednou, že ji mám rád. To byl jediný člověk, kterého jsem měl opravdu rád. Jinak jsem si lásku vždycky nějak dělal, ale maminku jsem měl rád. Jenže, měl jsem ji pořád, a tak jsem na ni často zapomínal. Z ložnice jsem slyšel otcovo oddechování. Pověsil jsem klobouk na věšák a podíval jsem se do temného zrcadla. Spatřil jsem v něm svou siluetu. Vždycky jsem se do něho díval, když jsem přicházel v noci domů. Někdy, když jsem rozsvítil, vypadal jsem v tom zrcadle krásně a ušlechtilě. To bylo tím, jak na mě dopadalo světlo lampy seshora. Měl jsem podlouhlý obličej a propadlé tváře, ale ne moc, a rovný nos a oči se stíny kolem a hezká ústa. Představoval jsem se na filmovém plátně. Jenže to už bylo dávno. Teď už jsem si to nepředstavoval. Jenom ten zvyk mi zbyl, koukat se v noci do zrcadla. Odešel jsem tiše po koberci do svého pokoje. Zavřel jsem za sebou dveře a postavil jsem saxofon na zem. Pak jsem šmátral rukama před sebou, až jsem nahmatal pianino. Na něm stála Irenina fotka. Před tím tu stála Věřčina fotka a před tím Hníina. A před tím fotka Marie Majsnerové. Musel jsem mít vždycky něčí fotku na pianě. Ucítil jsem chladný kov lampy a otočil jsem vypínačem. Po pokoji se

rozlilo vyblité světlo. To bylo tím, že jsem měl v lampičce dvěstě-
dvacítku a v našem domě byl jen stodvacetivoltový proud. Měl jsem
dojem, že se světlo nemůže pořádně po pokoji rozlíst. Skříň a stůl
u radia byly už skoro ve tmě. Otočil jsem se k posteli. Byla roze-
stlaná a na prostěradle leželo pečlivě složené pyžamo. To maminka.
Strčil jsem saxofon pod postel a sedl jsem si na ni. Cítil
jsem se unaven. Najednou na mě padl celý den. A celý život. Zase do
postele. A zítra zase vstát. A zase pořád takhle dál a pořád stej-
ně a bát se smrti nakonec. Už nikdy mě to nebude bavit. Říkal jsem
si, že mě to zase bude bavit, ale teď se mi zdálo, že už nikdy ne.
Cítil jsem únavu, a teď ne už příjemnou. Jenom jsem toužil spát.
Lehnout si, zhasnout, zavřít oči v chladných polštářích, rozvířit
si v hlavě myšlenky a pak to vypnout a usnout. Stáhl jsem boty, no-
hu o nohu, rozbánil jsem kravatu a svlékl jsem košili. Pak jsem
stáhl najednou kalhoty, spodky a punčochy. Seděl jsem na posteli
nahý. Bylo to příjemné. Položil jsem se naznak na postel a dal jsem no-
hu na peřinu, přehozenou přes pelest. Ležel jsem nahý a polštář i pro-
stěradlo mě příjemně chladily na zádech. Prohlížel jsem se. Takhle
 nahý jsem se sám sobě líbil. Byl jsem docela hezký, nahý. Měl jsem
souměrné tělo a hrudník a úzké boky. Když vedle mě nestál něja-
ký atlet, takže nebylo měřítko, vypadal jsem docela řecky. Jak na
mě zezadu svítila lampa, udělal se mi na kyčlích stín a měl jsem
najednou to ostré nasazení v kyčlích a v tříslech, jako je to na
Praxitelově Doryforovi či jak se jmenuje ta socha. Vždycky mně to
připadalo nerealistické, a teď jsem to měl na sobě. Zdvihl jsem
jednu nohu a protáhl jsem se. Únava byla zas příjemná. Otočil jsem
se na břicho a pocítil jsem vzrušení. Zůstal jsem tak ležet. Vzru-
šení se stupňovalo a pak začlo pomalu opadávat. Ještě jsem chvíli
ležel. Pak jsem se posadil a oblékl jsem si kabátek od pyžama. Za-
se přišlo vzrušení. Vstal jsem a nhvíli jsem počkal. Pak jsem si

natáhl kalhoty a pocítil jsem trochu zklamání. Ale už jsem chtěl, aby bylo tma. Zhasil jsem lampičku a shrnul jsem na sebe peřinu. Všechno se uklidnilo. Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, řekl jsem v duchu a začal jsem se modlit. Pane Bože dej, abych získal Irenu a aby si mě Irena vzala a abych s ní mohl dlouho a šťastně žít. Zato se modlím, Pane Bože, hlavně a nade všecko za to se modlím. Otče náš, odříkával jsem a myslel jsem na Pádenu a na Helenu a na Šrůtka a Macháného a Wintra a Bonzu a revoluci a tak na všechno, a pak jsem si uvědomil, že se nemodlím zbožně, i říkal jsem ještě jednou Otče náš a snažil jsem se myslet na Boha, ale nemohl jsem jinak na něho myslet, než že jsem si ho představoval, jak sedí na trůně v košili a má vousy. A pak jsem se modlil Zdravas a bylo to lepší, protože Panenku Marii jsem si představoval hodně hezkou a sladkou až do polovice, až do Ježíš, to jsem se v duchu uklonil a pak jsem si představoval Panenku Marii s Irenou, jak stojí před ní a bílé říze s lilií v ruce a usmívá se na mě. Když jsem skončil, řekl jsem ještě jednou Pane Bože, dej, ať získám Irenu, a pokřižoval jsem se. Ulevilo se mi. Tuhle povinnost jsem měl za sebou. Teď jsem mohl volně myslet. Chtěl jsem myslet na Irenu. A jak to bude s ní. Myslel jsem na sebe, jak spím v posteli a vedle mě spí Irena. Pořád jsme spali a já jsem pořád chtěl otevřít oči a říct jí Ireno a ona by řekla Copak? a já bych řekl Ireno, víš - a dál už jsem nevěděl, co řeknu, a jenom jsme oba pořád spali a já pořád čekal, až to řeknu, ale neřekl jsem to vůbec.

MILAN HENDRYCH

/Nar.18.ledna 1929/

III

1

Ž i v o t o p i s

Narodil jsem se 18. ledna 1929 v Praze. Hned na počátku jsem si pletl pojmy zlatý a stříbrný, později písmena b a d. V dětství jsem byl příliš něžný i krutý, dovedl jsem celé týdny přemýšlet o sobě. Dospěl jsem k poznání, že srdce není tenisový míč. Srdce je sval, jenž ~~je~~ se pod roentgenem podobá hadu travoímu myš. Srdci se obvykle přičítá láska, nenávisť, žárlivost, strach, hrdinství, pláč a smích, srdeční vada a řada dalších věcí. Ale nemylme se. To, co nabobtná v našem srdci není krev. Je to právě ta myš, kterou jsme viděli pod roentgenem v těle hada. Prokousává se slepě až k nám.

Má zvědavost, rozpínavost a rozpustilost byla neustále štvána fantasií. V mládí jsem sbíral motýly a brouky, poštovní známky, podpisy slavných lidí, fotografie filmových hvězd a jazzové písničky. Běhal šprinty, krátké tratě, skákal do výšky, do dálky, vrhal koule a diskem, nesčetněkrát se schvátil a dvakrát tonul. Provozoval závodně cyklistiku, hrál fotbal, hokej, odbíjenou, basketbal a stolní tenis. Vášnivě rád chytám ryby a střílím. S obzvláštním zájmem hraji šachy. Zajímal jsem se živelně o literaturu, hudbu, tanec, film. Hrál na housle, klavír, chtěl být malířem, sochařil, skládal drobné skladby, texty na jazzové písně, psal artistické konference a fotografoval.

Čím jsem byl? Mimo jiné hudebním referentem, zeměměřičem, kresličem, dělníkem na stavbě železnice, konstruktérem, technikem, stavěčem permanentního telefonního vedení, starším technikem, tlumočnickem, filmovým režisérem. Jako houslista jsem měl dvě veřejná vystoupení, jako sólový recitátor přes čtyřicet. Před každým veřejným vystoupením jsem trémou zvracel.

Emotivně z umění na mě snad nejvíc působí film. Na každého totiž působí film jinak. Tak na příklad strýc Bernard hlasitě upozorňuje hrdinu na blížící se nebezpečí, o kterém hrdina neví, matka, jde-li o mord, schovává hlavu a neřívá se. Kdybych měl jednou točit celovečerní film, dostal bych se určitě do slepé uličky. Buď film pro strýce, tedy takový, aby musil stále upozorňovat hrdinu na blížící se nebezpečí, nebo film pro matku s tematikou milostnou, v které si každá žena libuje.

Na strašidla nevěřím, ale kdyby zde byl můj děd, jenž jako koňský handlíř procestoval křížem krázem Evropu, mohl by vám vyprávět o psech s ohnivými jazyky, o krásné nahé dámě s paraplíčkem, o cikánské zemi, kde není zla, o kostlivoích, kteří se svíčkami v ruce leželi ve škarpách na cestách z Uher, o všem tom by vám dovedl vykládat třeba do rána, ale protože je již přes dvacet let mrtev, není již nikoho, kdo by si ~~to všechno~~ pamatoval, jak tomu skutečně bylo.

Já sám si právě nemohu na nic vzpomenout a lhát vám nechci.

Milan Hendrych

N á v š t ě v a   s t r ý c e   B e r n a r d a .

"Ach", povídá otec v předsíni, "vítám tě!"

"Kdo je to? ptám se matky.

"Strýc Bernard přijel. Dnes má přeci otec svátek a strýc Bernard chodí každý rok."

"Sežere všechno," povídám zdrceně.

"Dáme mu obložený chlebiček, skleničku šípkového vína a kousek svatebního dortu."

Seděl jsem zdrceně v plyšovém křesle.

"Blouho se nezdrží", povídá na usmířenou matka; "vždyť víš, za chvíli dostane žízeň a půjde zase do hospody."

Strýc Bernard, vzdálený příbuzný z otcovy strany, si svlékl těžký ovčí kožich a zavěsil jej na věšák. Vzpomněl jsem si z hrůzou na výstup, který se odehrál předminulého roku, kdy strýc přišel načisto opilý, krkal a urážel, strkal do mne a do otce a mamince říkal Boženko. Potom se rozhovořil, kde byl a co dělal.

"Tancovali jsme po stole!" povídá rozjařeně.

"Ty taky?" vzkřikl otec překvapeně.

Strýc se zarazil : " No, já ne, já jim pouchal do taktu!"

Znovu se ozval zvonek. Za dveřmi stál pan Uher s panem Strnadem. Odložili si. Pan Uher vytáhl z tašky dvě láhve vína, pan Strnad obraz, který maloval o prázdninách, když přšelo a on nemohl jít na houby. Obraz byl pochmurný, plný šedé barvy s namodralou strání, se žlutými body. Měl představovat rozkvetlou louku, ale po pravdě, když jste přivřeli oči, spatřili jste silně pozlacený rám, do kterého byl obraz zarámován. Po obrazu zela šedá prázdnota.

Nestačilo ti, že jsem ti předloni rozbil hlavu?"

"Nebyla to od tebe fair hra", zabručel strýc. "Tady táta mě držel za ruce a tys mě mlátil docela sprostě do hlavy."

"Hele", povídám, "kdybys byl tenkrát střízlivej, poznal bys, že to byla docela regulérní rána kolenem do břicha a potom pravej hák!"

"Ať, ale vaši mě drželi!"

"Stavěli tě na nohy!"

Strýc si opět pomalu sedl. Vytáhl barevný kapesník a hlučně odkašlal.

Ozval se zvonek. Šel jsem otevřít.

"K vám to chodí jako o posvícení", povídá strýc. "Kdo to zvonil před chvílí?"

"Uhlíř", povídá tiše matka.

Vyšel jsem ven. Za dveřmi stála sestra se svým mužem. "Pojďte dál," povídám.

"Je tam kouř?" ozve se místo pozdravu sestra.

"Kde?"

"V pokoji!"

"Proč?" ptám se.

"Pepíček nesnese kouř a pokud vím, tví přátelé hulejí všichni jak jako kamna!"

"Aby se Pepíček nepotento!" povídám.

"Neurážej", ozvala se sestra.

"Tak toho nech, ještě ty začínej!"

"Co se ti stalo?"

"Mám toho tak akorát dost!"

"Čeho máš dost?"

"Ale všeho. Ty tady s Pepíčkem děláš tajtrlíky, v kuchyni mi sedá strejda Bernard a už jsme se zase málem poprali, v pokoji

mám první svatební hosty, manželka se už dvě hodiny připravuje v koupelně!"

"Kde je?"

"V koupelně. Dělá si výčes, má málo sponek a vlasy jí pořád padají, je nervosní, strejda v kuchyni křičí, já jsem otevřel flašku konaku a jsem už skoro opilý a ty ke všemu hned ve dveřích začneš se svým Pepíčkem, že nesnáší kouř!"

"Strýc Bernard je tady?" zašeptá sestra.

"Jo, v kuchyni!"

"To tě tedy lituju!"

"Jdu se podívat na Janu!" povídám.

"Jdu s tebou!"

Zaklepal jsem na dveře koupelny.

"Co je?" ozve se zevnitř.

"Janičko", povídám, "je tady Květa a chce tě vidět!"

"Hned to bude", ozve se ~~kluk~~ z koupelny.

Z kuchyně vystrčil hlavu strýc Bernard: "Oho, Květuška! Pojď mi dát pusku, zvířátko!"

"Nech toho", povídám tiše, "dneska je tady se starým!"

Strýc, jako by neslyšel mou výstrahu, vrhl se ke Květě: "Pojď sem děvče!"

Švagr se vrhl na strýce: "Co si to dovoluujete, člověče?"

"Pusťte jí, je to moje žena!"

"Vidíš troubo", já na to, "tady to máš. Když přijde se starým, je tabu!"

"Je to moje neteř!"

"Já vás ale neznám!"

"Já jsem její strýc Bernard!"

"Josef Laške, obchodní cestující!" Švagr srazil paty a slabě se uklonil.

"Tak to je jasný", povídá strýc.

"Co je jasné?" zeptal se pan Laške.

"Že jste žárlivej, jako pes! Každěj obchodní cestující je žárlivej. Mají to napsaný na čele. A já když vidím takovýho obchodního cestujícího, jako jste vy, hned si vzpomenu na pana Müllera, obchodního cestujícího z Humpolce, kterej když přijel z cesty domů, prohlídal celej byt a řval na ženu: Já to vím, že ho najdu! A až ho najdu, uvidíš, co mu udělám. Podlézal pod postelem jako fretka, když ho to chytlo. Běhal s vykulenejma krhavejma očima po bytě, celej zarudlej."

"Jak to víš?" povídám.

"Protože jsem byl schovanej ve velkém koši na prádlo, který měla ta ženská vždycky připravený pro svý šamstry. Ležel jsem tam celej zkroucenej a škvírou jsem ho pozoroval, jak tak pobíhá kolem mne. Potom našel misu mandlovejch koláčků, který mi ta ženská napekla. Díval jsem se jak to zvíře ty koláčky žere, jak potom ještě rukou vymetá talíř a sype si drobký z vejšky."

"Vy mě chcete urážet!" povídá zrudlý švagr Laške, "mě ~~urážet~~ urážet nebudete, to si vyprošuji!"

"Co?" povídá strýc Bernard, škrabaje se na břicho, "jako co si vyprošujou?"

Z koupelny vyšla moje žena s umně nakadeřenou hlavou, v černých přiléhavých šatech.

"Vítám tě!" povídá Květa.

"Ty jsi krásná", ozve se závistivě Květa.

"Dobrý večer, paní Janičko!" řekl změněným hlasem švagr Laške a vytáhl kytici růží, kterou do té chvíle skrýval za zády.

"Mnoho štěstí, do vašeho společného žití!"

"Kdo to je?" zeptal se strýc Bernard a podíval se na mě.

"To je moje žena ",povídám.

"Ale ?"

"Pojďte dál",pozvala žena švagra a sestru.

Strýc ,jako by pozvání patřilo i jemu,se připojil.

"Čeká na tebe otec a matka!" povídám v předtuše,že by to dopadlo
bledě s celou svatební hostinou.

"Jsem radši s mladšími!" ozval se zamračeně.

"Ale přišel jsi za tátou a ten má dneska svátek!"

"Už jsem mu přál!"

"To nestačí,žes mu přál,musíš s ním poseđet,musíš ho potěšit!~~To~~
se na tebe těšil!"

"Hehoupej!" ozval se strýc zaraženě,"nehoupej,že se na mě těšil.
Na mě se ještě nikdy nikdo netěšil a proto sem chodím,rozumíš,
právě pro to! Protože mě baví,jak se ^{každý} ~~každý~~ kysele usmívá a dělá
naloženýho a naladěnýho,jako by se mě už nemoh dočkat!"

"Heleď,o mě to nemůžeš říct!"

"Ty ne, to musím říct,ty jedinej ne,ale všichni ostatní ~~ne~~!Předlo
ni jsi mě rozbil hlavu a od tý doby tě mám rád!"

"Byl to fairový hák pravačkou!" povídám. " Jdi do kuchyně,čekají
tě tam!"

"Nepujdu,už mě to nebaví!"

"Co budeš dělat?"

"Půjdu do hospody!"

"Co tam?"

"Vožrat se.Víš, az tři roky mám žizeň a tak ji zalejvám a potom ne
a ne zapomenout na starou a všechno to kolem!"

"Na co zapomenout?"

"Na všechno,na život."

A na co ještě?"

Obchod s malými rybami.

~~Obchod s malými rybami.~~

Ruce mám složený na prsou, dívám se na otce jak přivírá oči proti slunci a hledí na mě.

Hej, křičí, aby přehlušil vodopád.

Stojím nad hlubokou tůň, dole na kameni otec ve slaměném klobouku, v starých záplatovaných kalhotách, v saku potřísněném žlutou tekutinou postříku na ovocné stromy.

Je tady štika! volá, aby překřičel vodopád.

Lehl jsem si na kamennou hráz, zakryl oči před slunečním odrazem, který mě oslepoval, a upřeně prohlížel mělčinu, objížděl veliké balvany až k vodopádu, jenž s ~~hráze~~^{rukotem} padal do tůně.

Támhle je! ukázal jsem stranou, kde začínala hlubina.

Kolik má ?

Tak šest kilo! Máš rybičku ?

Kde bych ji vzal, na červa ani netukne!

Je to kus!

No jo, když jsem bezmocnej! křičí otec a mne si rozpačitě ruce od těsta. Hledí na pestré splávky, houpající se nad hlubinou.

Po chvílce zvedne hlavu: Běž se podívat dolů po potoce, jestli bys náhodou nechyt do ruky !

Co dáš ?

"Bára!"

Zvedl jsem se s hráze, zachytil se vrby a sjel svahem dolů.

Bude to těžký, máš velkou vodu!

Jen to zkus. Vem si sebou konvičku, kádybys náhodou....

Vešel jsem do potoka. Rozhrnul větve vrb a šel stále po proudu.

"Na tvýho tátu ,na tebe,zkrátka na všechny!"

"Počkej,pomůžu ti do kožichu."

Pomohl jsem mu do těžkého ovčího kožichu.

"Ten tvý ségry je žárlivej jako pes",povídá strýc Bernard.

"Mesnese prý kouř",povídám.

"Je to zkrátka vobchodní cestující",povídá zhnuseně strýc Bernard.

"Buď zdráv",volám za ním ze dveří.

"Pro ty tvoje krásný voči!" rozezpíval se strýc Bernard na celé kolo a místo odpovědi sestupoval se schodů.

V dolejší patře ho někdo okřikl.Potom strýc začal zpívat starou pijáckou písničku s refrénem:"Žumpajdá,žumpajdá .... "

~~Stojící na~~ Jak se strýc vzdaloval,jeho píseň postupně slábla,
v druhém patře, v prvním,^vmezaninu, až nakonec vyšla na ulici.

Zavřel jsem dveře. Oddychl jsem si.Nabral jsem dech a vešel do pokoje,kde čekali svatební hosté.

Ostré kamení řezalo do nohou. Z mělčiny zmizel tloušť v hlubině. Zůstal tu po něm jen obláček zvednutého kalu. Potom jsem si vyhrnul kalhoty. Potok místy klesal do hlubšího koryta. Z pravého břehu se zvedla volavka a pomalými pohyby křídel zmizela nad vysokými stromy. Došel jsem k staré olši. Zde se potok rozděloval na dvě části a obeplouval malý kus země.

Pepčo! ozval se za mnou hlas. Byl to Vincek, bratranec ze strany mé matky, přímé koleno potrhleho dědy, jenž se vrhal do zuřivého obchodu s cenými papíry. Když o všechno přišel, koupil si gramofonovou desku s řečníkem, který mluví na jedné straně řeč o sjednocení slovanů a na druhé straně zpívá někdo strašným hlasem: Kde domov můj? Chvillemi máš dojem, že píseň zpívá řečník. Když děd pustí desku, musí být naprosté ticho a hlas sjednotitele slovanů vystupuje z dálky. Vše připadá jako v kostele. Každý sedí na svém místě, jen chřaplavý hlas šelestí. Děd chvillemi přitakává, pokyvuje plešatou lebkou, když hlas zdůrazňuje některé věty zvýšenou modulací.

A přijde čas, kdy člověk bude člověku ptákem, zpěv jeho bude největší svobodou a slovanská myšlenka vyvstane s novou silnou mocností a nebude nikoho, kdo by chtěl zvrátit daný věk a nastolit tmu!

Potom hned následuje píseň zpívaná chraplavým hlasem, kdy slovo srdce se změnilo nesčetným hraním na serdce a slovo země nabylo konečného významu na sémě.

Pojď, povídám Vinckovi, podržíš konev!

Vincek opatrně stanul na břehu sešlapuje vysokou trávu.

Zalovil jsem rukama pod břehem. Slizké tělíčko se mě propletlo mezi prsty.

Byl taďy! povídám.

Pstruh? zeptal se Vincek. ^{držel} Konev opatrně jí držel od těla, aby

se nepomazal rybím slizem.

Heleď, neznervosňuj, polož tu konev , stejně mi nejsi nic platný!

A co mám dělat ?

Zalovil jsem jak nejdále dovolovaly kořeny. Pojednou jsem si vzpomněl na otce. Stojí na vyprahlém kameni ve slaměném klobouku. Stojí nad pruty, š ssaže po chvilkách dým cigarety a nosem vypouští.

Jen aby nic nechyt, pomyslíl jsem si.

Běž hodit strejdovi do tůně skálu!

A proč?

Neptej se a běž!

Velkou?

Dvě velký, jednu do tišiny před potokem a druhou do hlubiny pod velkým kamenem!

Co dáš?

Když něco chytnu tak cigáro!

Tak to jdu!

Ale ať tě nevidí!

Neboj! Zmizel. Obešel jsem kořeny , poponesl konývku a dal se po proudu. Tam kde se potok stýká, padal potůček s vysokého břehu. Rozhrnul jsem vysokou travu. Zde byla malá tůňka. Když jarní voda dostoupila až sem, naplnil se výmol, který byl ještě ziven malým praménkem ze studánky.

Hejno malých rybišek se snažilo ukrýt pod travou. Zalovil jsem. Měl jsem jich plnou hrst. Přitáhl jsem konývku. Zalovil jsem ještě několikrát.

Potom jsem se prodíral s konývkou proti proudu zpět k otci.

V hlavě jsem upravoval cenu. Bylo jich dobře šestnáct, to je osmdesát, smlouvat můžu na padesát, blesklo mě hlavou a na tom zůstalo mé svědomí.

Když jsem rozhrnul větve vrb klesajících do potoka u tůně, spatřil jsem podivný obraz.

Otec svlečený do podvlékaček upravoval mokré šaty na větvích vrb.

Co je ? ptám se.

Otec zarytě mlčel.

Tak co se ti stalo?

Někdo házel kamením! pohlédl na mě zkoumavě.

Na mě se nedívej, byl jsem dole na potoce a nesu ti rybičky na štikul

Moh jsem to dostat do hlavy, byl to takový balvan, že mě to celého pestřikalo. A jak jsem se lekl, zrovna mě bralo na americkým, ztratil jsem rovnováhu, ujely mě nohy a už jsem tam byl. Ale já mu to nedaruju, když sám nechytá, tak ať si hledá zábavu jinde! Počkej až přijdu domů! zahrozil vzhůru nebesům, tam kde v pozadí stoupala příkrá křovinatá stráň.

Ty víš, kdo to udělal?

Abych to nevěděl! Smrad strejdy Josefa, ten skrček, ten snílek, počkej já ti zasním, jen co přijdu domů!

Snad se mýlíš, viděl jsi ho?

Mě nebudeš učit dívat, viděl jsem ho až moc dobře, večer to dostane jako že jsem celej zmáchanej!

Přines jsem ti rybičky!

Tak jsi přeci chyt? zakroutil pochybovačně hlavou, v takovýhle vodě?

Dostanu padesát korun a to ti dělám ještě cenu!

Kolik ? přiložil ruku k uchu, aby lépe slyšel.

Padesát! křičím, abych přehlušil vodopád.

Otec nadzvil víko konvičky a zahleděl se dovnitř.

Já jsem jich tolik nechtěl!

Děkám ti ještě cenu! Je jich dobře šestnáct a po pěti, to máš osmdesát!

Ale kde synu! křičel otec a zoufale rozhazoval rukama, chtěl jsem jednu za pět!

Buď všechny, nebo žádnou !

Tady máš, vytáhl otec ze sušícího se kabátu pětikorunu, tady máš bůra a je to dobrý!

Není to dobrý! Dej aspoň pětku !

Ber dokud dávám! křičel otec, aby přehlušil vodopád.

Převrhl jsem nešťastně konývku. Rybičky zmizely v hlubině.

Ach ty, ty ! vykřikuje bolestně otec.

Vyhouppl jsem se spěšně na svah, zachytil se větví vrb a šplhal vzhůru na hráz.

Otec ještě cosi vykřikuje za mnou, ale vodopád jej přehluší.

Lehám si na záda. Pod hlavu dávám stočený kabát. Z protější stráně se zvedá Vincek, aby hodil skálu do tišiny, tam kde se pěna rozchází a je vidět kámen ozářený zapadajícím sluncem.

Sjednocení slovanů na základě rovnoprávnosti, lidském svědomí a pospolitosti, na základě rodiny a naprostém porozumnění člověka člověkem.

Potom zazní hlas zpívající onu píseň, ale hlas zní šedivě a jehla na desce šumí jako vodopád tam dole s otcem v slaměném klobouku se sušícíma se záplatovanými kalhotama, se sákem potřísněným žlutou tekutinou postříku na ovocné stromy a s padající skalou, jež se bezvýznamně roztříští o šedivé hlavy balvanů.

P i a l o v ý   n o s

Mohutné stromy se potácejí vysoko v oblacích a jako opilci hledají rovnováhu. Nad hlavou šedá se kalné, podzimní nebe. Stanová celta, navlečená přes stejnokroj, zavlhlá ještě po včerejším lijavci chladí tě na ~~krku~~ vyholeném krku. Čepice ztvrdla jak týden starý chléb a sedí teď pitvorně na špičce hlavy, jako nezbytný doplněk k celé ~~maškarádě~~ maškarádě. Jako spolutrpitele určili ti vojína Karpoula, nejtluščího a ~~m~~ nejlínějšího člověka, jakého mohli u praporu sehnat. Můžete jej vidět, jak kráčí přede mnou. Přes rameno má hozeny dvoje stupačky se ~~spuch-~~řelým řemením, bezpečnostní pásy, nasáklé impregnací telefonních sloupů, které ti v lese stejně nebudou moc platné pro malý obvod ochranného řemenu.

Vyšli jsme na okresní silnici. Za zatáčkou před námi vyrostla dřevěná kantina s lepenkovou střechou, s rourou od kamen vysoko vztyčenou, jako by tam byl nějak žíznivých. Vpravo za kantinou zvedala se kolmá stěna kamenolomu.

Před výčepem stálo několik chlapců z lomu ve vysokých gumovkách, v gumových pláštích s kapucou.

"Mají desítku? ptá se Vincek u vchodu vytáhlého zrzka-

Pro tebe, nádhře, chladili zvláště senátora, zavrčel muž a

nasadil k ústům pivní láhev. Hluboko se zaklonil, ruku opřel v bok a přivřel oči. V té chvíli prorazilo slunce šedavou clonou deštivých mraků a zrzek tu stál s poskakujícími ohryzky jak trubač a z lomu sem duněla pneumatická kladiva, jako temná bitva se zemí a s peklem.

Vešli jsme. Vincek si před vchodem nasadil čapku švihácky na stranu. Obyčejná kantina, řekli byste. Několik dřevěných sukovitých stolů, dvě řady lavic a několik ~~kníř~~ chlapíků v gumových kabátcích. Ale přeci měla jednu zvláštnost. Tu tvořil přístěnek u výčepního pultu. Byla tam postel s modře pruhovanou duchohou. Když jsi přistoupil blíž, rozeznal její vrásčitou tvář zarámovanou červeným šátkem. První dojem byl, že celou tvář pohlcuje nos obrovských rozměrů, fialové barvy.

Kdo je to ?

To je dědek, řekla kantinská. Byla robustní, s černými vlasy vpletenými do silných copů. Na lavičce poblíž pultu seděl scvrklý mužik se světlym olezlým knírem a zálibně pozoroval kantinskou. Chvillemi přešel švihácky knír. Kantinská se nakrucovala za pultem a co chvíli vyběhla s lahví piva k novému hostu.

Vždycky od jara tu leží, je mu tady dobře, nevydržel by bez drbů.

To je ženská, co? zavzdychal Karpoul a sledoval ji, když kolem plula se zářivým úsměvem.

Nech toho, povídám, copak nevidíš toho střízlíka?

Ach ten, povídá Karpoul a povytahuje si opasek.

Kolik je mu? ptám se kantinské.

I čert ví, kolik, sopak to někdo počítá?

Ale může mu bejt dost! ozval se střízlík.

A proč má takovej nos? ptám se.

Kantinská

~~Kantinská~~ se vrátila od nového hosta za pult, vzala dvě láhve a postavila je před nás. Utřela utěrkou desku stolu.

Kobyla mu ho ukousla!

A proč je fialovej?

Ale to mu udělal tady pan Pulkrábek z Janova. Prej rozumí všemu a tak jsme šli za ním. ~~Odvezl~~ A on si odvezl dědka k sobě.

Ale věříte, že dědek nechtěl? Povídá : Když je nos ten tam, tak ať si ^{tam} ~~zůstane~~ zůstane. Za ženského jma už stejně chodit nebudu a Pán Bůh mě pozná i bez něho!

Karpoul přetřel hrdlo láhve, zvrátil hlavu nazad, přivřel rozkošnický oči a levičkou se opřel v bok.

Ale to víte, musila jsem s tím něco dělat, už kvůli lidem a pak, člověk má mít nos, bez nosu není už jaksi člověkem.

Vyhнула se ruce střízlíka s knírem, jenž se jí chtěl dotknout.

Dali jsme mu tenkrát za to pytel vovsa, nějaký brambory a dvě slepice!

V přístěnku to pojednou zachrčelo. Dědek se probudil a namáhavě se vztyčil v posteli: Na ty vajíčka vždycky zapomínáš!

Nepřítomně si prohlížel kantinu. Několikrát pokýval hlavou, jako by ně něco vzpomínal.

Á vojáci! To je život veselej, co chlapy?

Chceš polívku? ozvala se kantinská.

Odmítavě pohnul hlavou.

U čeho sloužíte? povídá pomalu dědek.

Dělej telefony! ~~povídá~~ ^{řekla} ~~ze nás~~ kantinská.

Stařec zakýval hlavou. Namáhavě oddychoval a potom se rozkašlal dlouhým suchým kašlem. Tiše zavzdychal a pomalu se sunul zpět pod dechu.

Šel spát, povídá kantinská. Poslední dobou je pořád unavenej.

Půjdem?

Až dopiješ!

Zvedl jsem láhev.

Platíme! Karpoul zalovil pod celtou a vytáhl bůra.

Vyšli jsme před kantinu. Kolem postávali chlapci z lomu s ~~stříbrnými~~ s láhvemi u úst. Karpoul za mnou zhluboka oddychuje, stupačky na jeho rameni cinkají, oba mlčíme. Vyhýbáme se dešťovým loužím na silnici. Na obzoru za lesem krčí se Lyšany. Vidíš z nich jen věž farního kostela, prstík významně vztyčený k nebi, jako by tam byl začátek a konec začarovaného kruhu života.

Sledujeme telefonní vedení. Vešli jsme do lesa. Dívám se vzhůru na lesklé, stříbrné pavučiny vedení. Spatřil jsem několik větví, jež se dotýkaly vedení.

Tady/začneme

Karpoul shodil s ramene ^{nařadí.} ~~stupačky~~. Opásal jsem se ochranným řemenem a

štipjal si stupačky.

Karpoul se zoufale snažil dopnout ochranný řemen.

Konečně začal výstup. Za mé pomoci se Karpoul zachytil nejspodnější větve. Pomohl mě k sobě. A tak jsme ~~stoupali~~ jeden druhému pomáhali s^ostupající stále výš, vojín Karpoul a já, velitel ztraceného oddílu.

Když jsem potom pohlédl z výšky dolů, nebyla již pod námi zem. Ztratila se zastřena kobercem jehličí, které jsme nechali hluboko pod sebou.

O h r a d a z a m ě s t e m

Vyhnul jsem se ve tmě milencům a tu kdosi opile se do mě věší.

"Co ty, povídám, ožral ses a teď mě otravuješ!"

"Pojď", sípá on, "dám ti holoubata!"

"Kde bydlíš?"

"Tady kousek!"

"Tak jdem!"

Klopýtáme ulicí a zpíváme. Potom mi říká, že musíme zticha, že se už blížíme tam, kde bydlí. Vešli jsme za vrata ohrady. Ve tmě jsem klopýtal za ním.

"Tady", povídá, "počkej!"

Potom přistoupil k oknu dřevěného baráku a zabušil silně na dřevěnou stěnu: "Anděli vstávej!"

Vyskočilo světlo a zarachotil klíč.

"Anděli, povídá ještě jednou a snaží se na mě zamrkat.

Ve dveřích se objevila postava tučné ženy.

"Neřvi!" povídá, "všechno už spí!"

Potom zahlédla mě a ~~povídá~~ řekla: "Tak to je jeden z nich?"

"Ne, tomu dám holoubata!"

Otočil se ke mě: "Chceš staváky, nebo bubláky?"

"Co mi dáš?"

"Bubláky" řekl muž.

"Staváky" ozvala se žena, "ty od bubláků potřebují ještě nějaký den."

"Dobro, uvař zatím kafe!"

Klopýtám za ním. Zakopl jsem o nějaká prkna v té tmě.

"Už tam budeš!"

"Kolik toho máš?"

"Osmnáct párů" zastavil se hledaje klíče. Zachytil jsem ho protože padal zpět.

"To je dobrý!" ozval se, "už to budu mít!" Konečně vylovil klíče a strefuje se do zámku.

"Pusť!" povídám.

"To je dobrý!" Otevřel. Vešli jsme. Kolem nás se ozvalo poděšené vrkání.

"Ticho!" povídá a rozsvěcí. Jsme v dřevěném domku. Země je kolem pokryta vrstvou ptačího lejna.

"Podržiš žebřík! Na bubláky musím nahoru!"

"Chopí žebřík a vrávorá s ním do druhého kouta ~~na~~ holubníku, kde visí bedýnky s otvory pro holuby.

"Támhle mají dvě!" ukazuje prstem vzhůru. Přistaví žebřík a leze nahoru. Když se dostal na pátou příšel spadl s klením dolů na mě. Při druhém pokusu se dostal na sedmou příšel, ale tím horší byl pro mne jeho pád.

"Nedostanu se tam!" hledí do výšky.

"Nedám ti bubláky, dám ti staváky, ty jsou niž!" a leze opět do výše. Opět spadl. Když jsem ho postavil na hohy, zamyslel se a povídá:

"I staváci sou příliš vysoko, dám ti pávíky!"

"Kde ti jsou?"

"Tadyhle!" ukazuje na bedýnku holubníku, která visí nejniž.

S mou pomocí se dostal na bednu, z které hravě dosáhl otvoru holubníku. Ozvalo se vrkání v bedýnce.

"Už seděli", povídá, "tak kde jseš?" vráží ruku po rameno do černého otvoru.

"Podrži!" klade mi do rukou teplé holoubě. Dívalo se na mě nepřátelsky,

snažilo se mě nekolikrát klovnout do ruky.

"Tak pojď!" povídá u druhého otvoru, když vytahoval druhé.

Potom zhasil a klopýtali jsme zpět tmou.

"Už jsou pěkný!" Vrávorám.

"Akorát!" řekl ten člověk.

Když jsme došli k osvětlenému oknu, vzal ode mne holoubě.

"Anděli," povídá ženě, která vyšla před boudu, "anděli, podej nůžky!"

Žena vešla dovnitř a podala mu oknem nůžky.

"Tak" na to on a vrávorá do tmy. Stál jsem a díval jsem se co bude dělat.

"Ne", povídám když vidím, jak nasazuje holouběti nůžky na krk, "Nech je živé!"

"Blbost!" blábolí na to on a stříhne. Zavřel jsem oči. Když jsem je opět otevřel, stál vedle ~~me~~^{mne} a škytl mi přímo do tváře: "Tady máš!" Podává mě dvě bezhlavá tělíčka. Vzal jsem je do ruky, byla ještě teplá. Potřísnil jsem se krví.

"Zabalím ti to!" ozval se.

"Ne"! povídám a klopýtám do tmy tam, kde tuším východ ohrady.

"Zameť dvůr! Za ty holoubata musíš zaméct dvůr!" křičí za mnou.

Neodpovídám, hledaje východ z ohrady.

"Zloději!" syčí to za mnou tmou, "zameť dvůr, ať stará zejtra nemusí!

Konečně jsem našel kliku a vyběhl ven.

"Parchante, hajzle!" slyším za sebou.

Neohlížím se a klopýtám, dlažba mě klouže pod nohama, dům do mě vrazí, vyrovnávám, klopýtám tmou, cítě před sebou kdesi konec ulice, konec všeho toho, co mě pohltilo.

Kapky deště mě zoufale stékaly po tváři, vlnoucí šat se přissál na tělo. Déšť temně hučel tmou.

- Vyhnul jsem se ve tmě milencům, kteří tu ještě postávali.

K r y s y

Okna protějších činžáků se blyštěla v zapadajícím slunci. Ucítit jsem něčí přítomnost pod sebou ještě dříve, než jsem se očima spustil do propadliště pater.

Na střeše dílny dole na dvoře klečely dvě stařeny u skleněného jehlanu světlíku. Cihlami zacpávaly otvor mezi sklem a podezdívkou. Potom se jedna napřímila a hlasitě se rozesmála, když spatřila přicházet dva muže z domu. Jeden měl černé kalhoty a špinavou šedou vestu, druhý byl oblečen do promaštěného kabátu a v ruce nesl drátěnou klec. Když vystoupili po betonových ~~stoupacích~~ schodech k stařenám, počali se ~~komunikovat~~ s nimi hlasitě dorozumívat. Muž v promaštěném saku se ~~ptal~~ na něco ^{ptal na něco starých mužských polobotkách} ~~ženy ve fialových zaplátovaných šatech~~ a ukazoval na mléčné sklo světlíku. Žena přisvědčila. Muž s klecí poklekl k protějšímu rohu skleněného hranolu a odsunul cihlu, kterou byla ucpána ~~klec~~ mezera mezi sklem a zdí. Přistavil klec. Druhý muž se ^{v polobotkách s utrženou podešví} shýbl a zatěžkal ji cihlou. Stařena ~~ve fialových šatech~~ vzala dlouhý drát, který ležel u stěny domu a podala jej muži v šedivé vestě. V sousedním činžáku se otevřelo okno. Stařena si založila ruce v bok a podívala se nahoru.

"Krysy", řekla dýchavičně, "krysy jsou tam!" a zahihňala se na celé kolo.

Muž s drátem na druhém konci světlíku řekl: "Máš to tam dobrý?"

"Jo" ozval se muž ve vestě.

"Tak začnu!"

Poklekl ^a odsunul opatrně cihlu od otvoru. Vytáhl dvířka klece.

Ten druhý vrazil drát do škvíry mezi zdí a sklem.

Stařeny se nahýbaly nad klecí s drátěnými oky /se dávaly na dřevěné dno. Slyšel jsem vzuk drátu, jak skřípal po skle světlíku, slyšel jsem radostný výkřik a ohechtot muže klečícího u klece. Muž s drátem vstal a zakryl mezeru cihlou.

V kleci jsem spatřil dvě krysy. Zmateně poskakovaly a pištěly. Muž v promaštěném saku si balil cigaretu. Pomalu přešel jazykem cíp cigaretového papírku.

Druhý se díval se zájmem na krysy.

Muž v promaštěném saku vsunul rozvázně cigaretu do úst a hledal po kapsách zápalky.

"Podej drát!" ~~řekl ženě ve fialových šatech.~~

Mušské křápy s utrženou podešví zaduněly na střeše dílny.

Muž vzal od stařeny drát, přistoupil ke kleci a narovnával konec. Ten ve vestě pohlédl k němu vzhůru a řekl: "U zdi máš kratší!"

"Tenhle bude dobrý! Potřebuje jen trochu narovnat!"

"Je moc silnej!" řekla druhá žena.

"Není," řekl muž s cigaretou.

"Už to máš?" zeptal se ten ve vestě.

"eště trochu." Žena v mužských botech netrpělivě přešlápla.

"Hni sebou! Už mi dřevěnější ruce!"

Muž v promaštěném saku se sklonil a prostrčil drát pletivem klece.

Ženy přistoupily blíž, aby jim nic neušlo.

Muž zamířil drátem na jednu krysou a bođl.

Zahleděl jsem se přes střechy čínžáků, přes antény a komíny domů, stál jsem nad propadlištěm pater, nad krajem propasti a zoufalství, nohy mi dřevěněly, ústa oněměla a srdce naplněné láskou se pozvolna měnilo na krvavý cív, svalů a šlach. Stál jsem a hleděl přes hlavy čínžáků, tam kde nad střechami vyrůstají mraky podvečera,

kde vyskakují první hvězdy, kde z oparu tašek vystupuje veliký ~~x~~ mléčný kotouč měsíce. Nechtěl jsem naslouchat, ale přes to jsem slyšel šílený smích žen, chechtot mužů a pištění kryš. Slyšel jsem hlasy, jak se dorozumívají, jak se radí, jak drát míjí ~~těla kryš~~ těla kryš, jak se zabodává do dřevěné podlahy klece.

"Miř jí na hlavu !" slyšel jsem ze dna propasti.

"Jak piští!" řekla jedna z žen.

"Za chvíli bude mít dost," ^{řekla} ~~řekl~~ muž s drátem.

~~řekla~~ A potom vítězně : "Tady máš!"

Ozval se děsivě bolestný pískot kryš. Jedna z žen řekla : "Jé, krev!"

Druhý ženský hlas : "Krev nemám ráda!"

"Teď už neuteče!" ~~řekla~~ ~~řekl~~ muž ve vestě.

"Teď jí to dej!"

Zazněl náraz drátu o dno klece. ^{Nářek} ~~Křik~~ kryšy slábl.

A nový ^{úder} ~~úder~~ drátu. ~~řekla~~

"Svině!" řekl hlas zdola.

"Teď je v koutě!" řekl ten ve vestě, "no, teď!"

Ticho dvora prořízlo nové zapištění.

"Konečně!" řekl muž ve vestě, "konečně ses trefil!"

"Už je po ní?" zeptal se hlas z patra pode mnou.

"Jo," řekla žena a její ~~řekla~~ ~~řekl~~ krápy radostně ~~řekla~~ ~~řekl~~ ^{přeslapy na} ~~by po~~ střeše dílny.

Zahleděl jsem se dolů. Spatřil jsem muže jak odhazuje drát a nedopalek cigarety. Uplivl si. Muž ve vestě odstranil cihly a vzal klec do náruče.

Ženy si spokojeně založily ruce a daly se do řeči se sousedkou z vedlejšího činžáku.

~~řekla~~ " Jedli jsme a představte si!" řekla stařena, " za bílýho dne ^{nam} ~~běhají~~ ^{před} ~~pod~~ našimi okny!"

Muži sestoupili se schodů. První nesl klec s mrtvými kryšami, dru-

N o v ý k l o b o u k

Sedím na lavici a čtu článek, kvůli kterému zde čekám již dobré dvě hodiny. Se mnou tu sedí Pepa Fliček, drobný brunet s věčně ustaraným obličejem, s vlasy pečlivě rozdělenými pěšinkou. Několik pih mistrně posazených kolem očí podtrhuje vytřeštěný pohled za silnými brýlemi na malém myším rypáčku. Jeho ukazovák stále bloudí s brýlemi na špičce nosu, zatím co druhou rukou se opírá o moje rameno a nahlíží do novin, kde oba čteme znovu a znovu článek pod názvem: "Rita na cestě Evropou!"

Po pravdě řečeno, Rita není Pepův typ. Pepa miluje Bergmannovou, ale protože přijíždí ~~bloudí~~^{žena} mého srdce, přišel ji Pepa vítat již z toho důvodu, že má pro Ingrid dopis a počítá bezpečně, že se Rita s Ingrid jistě stýká a pošle-li dopis po Ritě, dostane jej Ingrid přímo do ruky.

Okamžik, kdy místní rozhlas oznámil přistání letadla z Paříže, zastihl nás připravené. Pepana s bílou obálkou a mne s fotografií Rity, na kterou se mě podepíše. Oba jsme se tlačili davem ke dveřím, odkud ji všichni čekali. Čím blíže ke dveřím, stával se postup obtížnější. Konečně jsme uvízli tři řady od fotoreportérů, kteří zde s námi čekali na slavný okamžik, ~~xx~~^{kdy} se Rita objeví.

S námahou jsem zvedl ruku k svátečnímu klobouku, který jsem si vzal na tento slavný okamžik, kdy žena mého srdce přijíždí do našeho města, abych jej podle hmatu upravil. Chtěl jsem na ni učinit rozhodný dojem. Snažil jsem si vzpomenout alespoň na některou z těch duchaplných vět, které mi po celou noc vířily hlavou, neboť

říct něco hloupého dovede každý.

Chystal jsem se na originální řeč, na správnou graci gest, jež by mě rázem oddělila od ~~ostat~~ lidí, kteří sem přišli jen pro sensaci. Chtěl jsem, aby si mě rázem zapamatovala. Proto jsem přemluvil Pepu, neboť ovládal částečně angličtinu, aby jí přeložil, co jí budu chtít říct. V ruce jsem držel její fotografii, tiskl jsem ji k prsům, aby se nepomačkala. Všichni jsme hleděli napjatě ke východu. Pojeanou jsem byl stisknut a vržen ^{zpět} vlnou, jež se tlačila z boku na nás. Dostal jsem se za vysokého pána v šedém převlečníku. Opřel jsem se mocně zpět a uhnul do strany. Měl jsem opět dobrý výhled.

Konečně nastal slavný okamžik. Magnesiová světla zablikala, spouště aparátů zacvakaly a objevila se ona, v pastelovém kloboučku, s báječně nabarvenými rty. Snažil jsem se protlačit vpřed, za každou cenu, ale snahu býtí jí co nejbližší měl každý z čekajících. K svému zoufalství jsem zpozoroval, že místo abych se blížil k ní, jsem davem unášen zpět. Protiproud, ve kterém se nacházel Pepa, se protlačil k Ritě. Ztratil jsem fotografii, ~~už jako~~ tlustý pán v loveckém kabátku, jenž se ^{mohutně} vzepřel skutečnosti, že je odnášen od Rity, mi ji loktem vyrazil. Kdosi mě v tom chumlu srazil nový sváteční klobouk, chtěl jsem se pro něj sehnout, ale moje snaha byla v tom okamžiku právě tak marná, jako přání protlačit se k Ritě.

Po chvílce opět zacvakaly spouště fotoaparátů a špalírem jsem spatřil špičku pastelového kloboučku, jejího skvělého klobouku s pérem, jak mizí dveřmi východu.

Celá masa se hnula tím směrem. Dveře nestačily mase ctitelů. Bylo slyšet výkřiky nadšení.

Vyprostil jsem se z davu a dal se do hledání klobouku. Nalezl jsem jich několik, ale žádný se nepodobal tomu, jenž zdobil mou hlavu před pěti minutami. Konečně jsem našel něco, co mohlo být kdysi mým svátečním kloboukem. Alespoň stuha byla stejná. Klobouk byl ale prošlápnut a zle potrhán.

Dlouho jsem vybíral, než jsem se rozhodl pro klobouk, jenž se nejvíce přibližoval pojmu, co si vlastně představujeme pod tím slovem. Nasadil jsem si hučku na hlavu a vyšel ven.

Venku stál Pepa zasněně opřený o drsnou stěnu budovy a vzdychal.

Je ti špatně? povídám. Šlápl ti někdo na nohu?

Kdes byl? Je nádherná!

Mluvil jsi s ní?

Ne, ale byl jsem u ní docela blízko!

Dals jí dopis pro Ingrid?

Nedal, byl jsem blázen, že jsem miloval tam tu! ~~mluvil tamně.~~

Díval jsem se mu do očí ^{přes} ~~xx~~ tlusté brýle. Jeho velké krátkozraké oči se snivě ~~xxxxxxx~~ přivíraly.

Co jí říkáš?

Je to něco, co se může zbožňovat!

Nevím, co se to náhle ve mě zlomilo. Dostal jsem vztek na Pepovu věrolomnost, neboť on miloval Ingrid a jenom kvůli mě šel se mnou vítat Ritu.

Mě se vůbec nelíbí! povídám pomalu, myslel jsem, že bude mít ty vlasy jako v "Modélce"!

Je báječná!

Tohle mě ~~xxx~~ dráždilo ještě o zlomek víc, než můj pohřbený sváteční klobouk.

Půjdeme? zeptal jsem se netrpělivě.

Počkej chvílku, musím si to všechno zopakovat, dokud je to ve mě živé. Jdu napřed! povídám.

Dal jsem se cestou od letiště. Vše pozvolna mizelo, vzdalovalo se, jak se čas tvrdě hrnul na své místo a ve mě vzrůstala nová láska k sladké Ingrid Bergmannové, jež v "Plynových lampách" vyhrála všechny finesy týrané duše.

Píši nyní dopis a pozorně pročítám stránky časopisů, kdy se konečně objeví vytoužená zpráva, že Ingrid navštíví naše město.

Mám pro ni dopis, ve kterém píši vše to, co prostými slovy nelze říct. Přečtu vám ho :

Vážená slečno !

Nemyslete si, že vám píši jen proto, že právě nemám nic na práci. Jsem truhlář a mým jediným snem je, abych Vám řekl o pocitu, který se ve mě rozmáhá, spatřím-li Vaši tvář. Nejvíce jste na mne působila ve filmu "Plynové lampy", ve kterém jste dokázala nemožné, to jest, potlačila jste lásku, která ve Vás vzklíčila k muži, jenž Vám namlouval, že jste šílená.

Nechci se dotýkati Vašich citů k němu, neboť vím, že velká láska okamžitě nemizí, ale mám za to, že i taková věc přejde, když ji důkladně rozložíme a promyslíme v sobě. Kdyby si lidé rozmyslili vše to, co v příštích okamžicích provedou, jistě by mnoho věcí na světě nebylo.

Chtěl bych stručně říci, že to, co dáváte na filmovém plátně milionům, jednou budete musit dát někomu, kdo na to všechno bude musit stačit sám.

Chtěl bych Vám něco říci o sobě. Jsem menší postavy, za-

městnáním truhlář, černovlasý, mám zelené oči, velký orlí nos a je mi pětadvacet. Ještě nikdy v životě jsem ve filmu nehrál, mám totiž malou vadu v řeči, částečně zadržávám, jsem-li rozčilen.

Píši Vám proto, že se mě líbí, jak dovedete zvládnout každou úlohu na Vás kladenou bez ohledu na ty, jež Vás sledují. Buďte-li mít jednou čas, přijďte se podívat do Prahy. Je to město, které by Vás určitě nezklamalo. Městem protéká řeka Vltava, překlenutá dvanácti mosty. Praze vévodí Hradčana s pověstným Svatováclavským chrámem. Jest to kolébka českých králů. O kus dál je kopec porostlý hebkým trávníkem a vysázený stromy. Nad tím vším se tyčí Petřínská rozhledna, z které, kdybyste měla štěstí, mohla byste vidět celé město jako na dlani. Pod Vámi by se třpytila Vltava, na obzoru k nebi by se tyčily prsty věží. Město je krásně položeno v údolí.

Praha je ideálním místem pro Vás - věřte mi.

Zvu Vás co nejsrdečněji za všechny, jež si váží Vašeho velkého umění.

Váš

Ludvík Hemele.

Koupil jsem si nový klobouk. Krásný, světlý, sváteční klobouk od "Čekana".

Je ještě krásnější než ten, který jsem měl pro Ritu.

Nosím jej jen v neděli. Je ohromný. Rád se na sebe dívám, neboť člověk se musí stále pozorovat, hledí-li na něho miliony očí, jež mu závidí jeho veliké štěstí.

Z t r a c e n ý

Konečně utichly kroky pronásledovatelů. Zmírnil běh na slabý klus, potom šel krokem, napadáje na levou zraněnou nohu. Teprve před malou chvílí ztichly hlasy a hrdelní zvuky pronásledovatelů, jimiž se dorozumívali jak zaskočit, nadběhnout a překvapit. Nerozuměl jejich řeči. Hlasy též mohly znamenat ztrátu stopy, či nález věci důležité pro pronásledovatele, tedy věci neméně vážné pro pronásledovaného.

Snad je zmýlil lehký vánek, či marná honba končící před soumrakem v blízkosti vápencových skal. Hlasy mohly též znamenat konec pronásledování, začátek či léčku, podlý úskok. Snad se ~~též~~ jen přestali ~~jen~~ dohadovat, snad se již dostal do léčky, mezi dvě souběžné stěny, které se nakonec setkají ve tmě.

Možná že se šeptem radí. Snad vánek je jejich šepotem. Či oběhli vzdálená skaliska? Je také možné, že si sedli do písku a večerí. Snad se vzdali pronásledování, či jsou na dosah.

Zastavil se a naslouchal noci.

Klid, ticho, šelest ptáků v oblacích.

Sluky táhnou přes pohoří do lesů, odkud byl ráno tak krutě vyplašen a štván až sem na pokraj moře, na vápencový hřeben, jenž se tyčí s^utmě nad mořem.

Nepřátelé! Možná, že si obalili chodidla a nyní se kvapně blíží, pitvorně hopkující po písčínách. Mohl též získat na rychlosti a nechat je kdesi ztracené.

Měl by raději počkat? Měl by počkat, až se opět ozvou hlasy ve vzdálených ozvěnách skalisek? Pod nohami šelestí písek. Místy je

cítit i větší štěrka. Blíží se tedy k pohoří! Ale z které strany? Blíží-li se od jihu, musí dát pozor na příčný sráz táhnoucí se středem pohoří, aby nesrazil hlavu.

Jde-li však od severu může zamířit přímo.

Jak dlouho již jde? Jak dlouho naslouhá? Co šelestí v povětří? Či snad šelest přichází ze země z přilehlé pouště? Je to snad nový pronásledovatel, jenž narazil na čerstvou stopu? Chce snad jeho jako ostatní?

Po několika krocích se opět zastavil.

Jdou od rána za jeho pachem a čekají až zemdlen ulehne?

Mýlí jej sluch?

Byl nešťasten, že neslyší šelest, jejich měkké dorozumívající se hlasy.

Snad potkám člověka, pomyslí si. U moře. Alespoň taková byla jeho utkvělá myšlenka, že moře je příhodné pro pobyt člověka. Alespoň o mnoho příhodnější než poušť.

Moře se svým pobřežím, s vyvrženými rybami, s břehy věčně omývanými vlnami, křik vodního ptactva.

Možná že potkám ozbrojeného člověka, pomyslí si. Ozbrojeného puškou, pistolí, nebo ~~nožem~~ loveckým tesákem. Snad potkám člověka jemuž patří tato ~~ta~~ zem, neboť dnes není prakticky země bez vládce.

Z nějaké příčiny vzpomněl si na Kájíčka Bergra, pokřiveného obrnou, s nudlí u nosu. Kájíček měl vždycky žízeň na něho. Píchal ho berlou, plival naň. Vždycky jej Kájíček napadl ze zadu, ze zálohy, sprostě. Ale vždycky byl odhozen, vždy byl obrán o svou berlu.

A Kájíček se zase otřepal, doplazil se pro ni a opět čekal na svůj skok, jako ~~okřídlený~~ na lásku.

Řekl mu tenkrát u domu, když šli ze školy Belgickou ulicí, když jej dopadl při plížení za svým stínem, řekl mu zkrátka jak si to mysleli

JIŘÍ KOLÁŘ

/Nar.24.září 1914/

MATKA ZOBALOVÁ

- Cizímu dřít nebudeš
mám z toho džbány z nohou a ruce hýn
Okoukáš doma vaření praní i jak sednout k šití
Probít život mezi regály
uhnít nad stolem s lejstry pro nic
nebo strkat kus železa do stroje
k tomu je dost mužských
V každém krámu pochyťáš jen zlodějnu
v kanceláři když nenastrčíš
skončíš jako pohunek
a v žádné továrně nevíš komu dřeš
jednou bys nedovedla utřít dítěti zobák
Když dokážeš zastat služku
udržet jehlu postát u kamen
pořádně nakoupit chodit čistá
můžeš mít kopu dětí a knihy
ani film ti neutečou
počítat dokážeš prvního
kdy ti muž
odměří tvoje na dlaň
Vyplácet se budeš sama z toho
co zbytečně nerozházíš
klepouch nejsí ani zlá
tak ušetříš dost
To jsou mámy?
v bytě děvečku
a haranty vidí jednou denně

není divu že takový kluk
zapře tátu
copak ví
kdo to je?
Kníže pán pro tebe nepřijede!

JITKA ZOBALOVÁ

- Chodím sto let za opicemi
a jiné holky si kupují
prvního jak prvního něco nového
Říct slovo o horách nebo tanečních
znamená vidět tě bradou vzhůru
dřeš a táta myslí že ležíš
nenechám se nikdy uvázat k plotně
k pračce ani ke stroji
jsou miliony provdaných
a žádná nekoukla pod pokličku
Zašívát drhnout loupát brambory nemusím umět
zestarát s holýma rukama dokáže i chodník
Ela byla ve škole ošlapek
šla mydlit a teď sedí v pokladně
já vzor
záplatuji u mámy monterky
smrad z jídel prádla parket není mor
a troška čoudu trhá plíce
koho uženu když nepřijdu mezi živou duši?
Je lepší prosedět život u telefonu
prostát ho u hřebenů
a procourat v tramvaji než galeje v žuchyni
Chci slušně bydlet
ne v kouzni ve střeše s koupelnou z laboru
mám strach někoho přivést
na výbavu seženu za rok u párků;
k filmu jdou jen děvky
a v čem žijí to nevidíš

moje děti nesmějí prosit o šesták
Přijdu o chvíli déle a někdo mě zkazil
kdybych uměla tak ondulovat kontovat
a bruslit jako růženec!
Budu poctivá čistotná červená poupátko
do padesáti
a první kdo se chytne
uteče druhý den
Tropím smích plachostí
bázní tančit pít kouřit
Nemuselas mě mít když nechceš
abych žila po svém!

PORTRÉT DÁMY

- Proč mu to trpíš?

Můj se mnou div neprotahoval fajfku,
kdepak vyluxovat,uložit šaty,utřít botu,
stoupnout k pračce nebo vysypat popelníček,
kouřil sotva otevřel oči,
spal s lahví,káva nezmizela se stolu,
neuměla jsem nakoupit,ustlat,uvařit,
kluk vyrůstal špinavý a stačily dvě díry,
vyhrožoval rozvodem,skákal z okna,
hrál chcípáka,šílel,já byla otrok;
jak ho necháš zvyknout,
dostane rohy
a udělá z teba popelářku,
pak si začne s jinou!
Teď nekouří,nepije,kávu podávám sama.
Ukázala bych mu nebe,
kdyby neřekl kam jde,kdy přijde,
rodina není kurník.
Chtít na procházku když hrála Sparta?
Tos měla vidět!
Do lázní jezdila jen banda,
služebná pro tři byl přepych,
kadeřnici do domu braly jen coury,
kdepak společnost,koncert,auto nebo prsten,
nedej slůvkem na dobu
a pitomosti charakteru,
my jsme to zavinily?
Nosils květiny,nos peníze! mohlas být jinde
než nájemnicí v činžáku.Máš nový svetr,né?

OSMÁ BOLEST

- Pudeš s tátou!

ale ne abys přišel zas jako tatar,

když chceš, neujde ti myš,

pamatuj, s kým zastavíte,

koho zdravil,

proč se otáčel.

Nikam nezevluj,

doved dotáhnout rodinu na mizinu,

dokáže i lhát,

nejši už kluk, abys nepoznal

komu telefonuje,

probendil sto zlatých hokejek!

Nesundám ruce z práce ve dne v noci

a nesmím dát ani na vlastní dítě,

dávej pozor,

kdyby tě lákal do divadla,

nikam nechoď,

slíbil ti vyprávět Olympiádu,

tak ať vypravuje.

Nepřekračuj mi práh s čokoládou

a němý jako hrob,

nenech si nabulíkovat, co máš mluvit,

víš sám, že si nevidí do huby,

tu chvíličku to vydržíš snadno,

nebo mě chceš už také vidět pod zemi?

Beztoho mi pomalu

nic už nezbyvá, Bože, s vámi se všemi.

JOSEF HIRŠAL

/Nar. 24. července 1920/

TENTO NEDEĽNÍ VEČER

Tento nedělní večer jsme ohřáli
kousíček našeho osudu teplem plynových
kamen a našeho přátelství.
Pili jsme oranžový čaj a vykouřili spoustu
cigaret.

A když přátelé odešli, otevřel jsem okno
abych vypustil ty mraky tabákového kouře.
Venku hučela sněhová vánice, kreslící
bezpočet hustých bílých vodorovných čar
ve světle zmítající se pouliční lampy.
Vzpomněl jsem si na tebe. Sedíš u stolu
pod bílým světlem lustru a těžce přemáháš
spánek... Kdyby ten ze čtyřky pořád nezvonil,
na chvíli bych si zdřímala ... Tomu ze šestky
budu muset dát injekci, už to s ním není
k vydržení ...

Táhneš těžce druhou pálku čtyřadvacítky.
Sněhová vánice neúnavně dopadá na nemocnici.
Sedíš samotinká pod bílým světlem lustru
a posloucháš ... Sténá to sněhová bouře
nebo tvých padesát nemocných na oddělení ...
Možná, že vzpomínáš na včerejší večer,
který jsme spolu protančili, prozpívali,
propili
na počest tvých světlých chloupků na šíji
/ tak skvěle doplněných zelenými sanetovými
šaty a těžkým zlatým řetězem náhrdelníku /.
Řeklas mi, že jsi nevěděla, že také dovedu
zpívat.

DALEKO I BLÍZKO

Jak strašně
jseš blízko živočišného těla.
Jak strašně
vidíš nemohoucnost živočišného těla,
které se nechá řezat, píchat,
které polyká léky,
které se vzpouzí, vzpírá,
které stóná okoralými rty,
které vyměšuje a které se rozkládá,
které se napíná mocnou vůlí,
které je pokryto proleženinami,
které je smýkáno bolestí, strachem,
nadějí,
které se chvěje před ...

Jak strašně
jseš blízko,
jak důvěrně,
sestřičko,
se silnýma rukama, oblýma,
které proti světlu zdvihají
injekční stříkačku.

Tiše si při tom zpíváš.

Kdo se to vysmívá?
Ne, to ne, to nedělejte,
nic zde není k smíchu,
také ne k pláči.

Cítíte,
jak město obklopuje
kruh hlubokých a mlčících opramů?
Až sem je cítit
jejich siroba a lhostejnost.

Až sem ...

SOBOTA

Potácí se po náměstí
plném louží a bláta,
v kapse už nemá z dnešní výplaty
ani korunu,
ale zato už nakoupil,
to ano ...

to, co sem vypil,
to nepočítám,
ale nákup sem udělal,
to zas jo,

a ohlédne se na svůj nákup,
nové
šaty,
nové
boty,
nová
košile,
nový
klobouk,
všechno pěkně v řadě
svázáno provázkem
táhne za sebou blátem náměstí ...

Kdo se to směje?

CO JE TO OKAMŽIK

Ve třetím poschodí
administrativní budovy továrny
mladá kreslička otvírá okno,
chce se nadýchat čerstvého vzduchu
a noční oblohy s padající hvězdou ...
a dole pod oknem
člověk
pádí ...
letí ...
ale marně ...
ohně letí s ním ...
je celý v plameni,
celého jej postříkal chemický roztok
a vznal se na něm ...
už je z něho škvarek ...

Dráha padající hvězdy,
smrt člověka,
posunek zděšené ruky mladé kresličky
chytající se za srdce ...

Baterie rusů a švábů se stěhují
do jiného oddělení,
než to vybuchne zase tam.

POMYŠLENÍ

Na co na všechno
můžeš pomyslit
v té chvíli, kdy si zapaluješ
cigaretu a objednáváš láhev vína ...
To záleží na okolnostech ...
Máš-li za sebou odpolední šichtu
se žhavými cestami ingotů,
žárem u martinských pecí,
duněním rovnaček drátu,
pak si možná pomyslíš,
že právě v tuto chvíli
provádí mladý dělník odpich,
žhavá ocel vyráží jako plamen,
dělník uskakuje právě včas,
ale kovová tyč mu padá do nádrže
spolu s ohnivým proudem,
a dříve než dopadne je sama ohnivým proudem,
sakra, být to tak já,
pomyslí si dělník,
jako ten Němec,
co prý tam skočil ...

odhodíš zhaslou zápalku
a zhluboka vdechneš tabákový kouř,
pak jej s úlevou vypouštíš ...

KAVÁRNA OPERA

Sedává tu takhle
každý večer.
Hrozně se jí líbí vibrafon
a ještě více vibrafonista.
Má hluboký
drsny hlas
a často si dává hrát
svoji oblíbenou,
její název má vytetován na ruce,
La paloma,
a pod tím věnování
Tvůj Pepa.

Moře, pohádka má ...

NOC PŘICHÁZÍ

Černá tma leží na Mostě,
těžká, plná kouře a prachu šachot,
s řídkými ostrůvky světla
na mrzké dlažbě a kolejích tramvaje,

jedinou hvězdu nevidím ...

Můj osud v této chvíli
je osudem řinčící tramvaje,
noční, prázdné ...
a nechápu proto
jejího smyslu.
Ledaže její smysl je v tom,
aby dojela v pořádku na Zahražany ...

Hlouček dělníků se vrací ze šichty,
jdou prostředkem ulice
a v kapsách mají sevřené dlaně na rukojetích
nožů,
zase cikáni někoho přepadli.

Jejich kroky pohlcuje noc ...

EMIL JULIS

NOV. 21 1920

Máš pravdu, je toho mnoho, co jeden v druhém ...

Právě v této chvíli jsou mezi námi nataženy

dlouhé,

studené ruce černé tmy a sněhové bouře.

Stopy mých odešlých přátel, které se rozbíhaly

od dveří mého domu, zapadly sněhem. A přece

v tomto městě a v této chvíli víme o sobě jenom

my dva,

každý na jedné straně hučící sněhové vánice.

VŠEDNÍ

- Dobré jitro, říkám každé ráno, když vcházím do místností kanceláře, kde pracuji.

- Dobré jitro, odpovídají mé kolegyně a kolegové. Kolegyní je mnohem víc. Úsměvy ...

- Jak jste se vyspala, jak jste se vyspal, ptám se dále. Potom mluvím ještě třeba o počasí nebo o včerejším biografu. A když nejsem v náladě,

neříkám nic. Když sedám za stůl, napadne mi náhle, že už hodinu steleš postele, myješ pacienty, vynášíš mísy, rozdělujeteš snídaně, dáváš injekce a léky. Možná, že jsi spěchala tolik, abys to stihla do šesti, že jsi neměla čas na růž nebo na vlasy, které teď skrýváš pod bílým čepcem sestry / nemáš ho ráda, ale teď se ti hodí /.. Dopoledne se pomalu převaluje ke svačině,

rušené občas rachotem přikládaného uhlí.

Když svačím, vzpomenu si náhle, že teď právě rozdělujeteš svačinu. Ti pacienti, kterým už je hej, pomáhají a spolu s jídlem roznášejí nějaký ten vtíp / aby sis nepřidala /. Mezi tím jsi vypravila některé pacienty na rentgen a do laborky na krev a měla jsi dva příjmy. Ten jeden byl na ex, zatracená práce ... Dopoledne se dále líně převaluje k páledni. Cifry tupě bzučí hlavou,

jenom občas se tak sepere má dáti s dal.
Když je chvíli hezky, tak slunce pomalu putuje
kanceláří, svítíc vždy dlouho na některý stůl.
V jeho světle dobře vidíš mraky prachu
a tabákového kouře. - To je protivné slunce,
říká slečna Housková a zakrývá okno novinami.
- Já se z toho zblázním, říká saldokontistka

*Věra ...

prosím tě, kde už mám tu chybu hledat, už jsem ...

A zatím ty jdeš s visitou, lékaři v bílém,
sestry v bílém, chodí od postele k posteli,
někdy jenom postojí, tiše mluví mezi sebou,
někdy usedají na postel a pacient se stává

loutkou v jejich rukou,

kterou všelijak obracejí, prohlížejí, poslouchají.

O každém nemocném si vedeš poznámky, všechno,
co je, teď jejich osud se ti vejde na rekurs ...

Já zatím odcházím na oběd a říkám si,

že to odpoledne už nějak uteče. Musím si přečíst
tu vyhlášku o zjednodušení v účetnictví.

Nedávno jsi mi řekla, že jsi teď nějaká divná.

Že ti bylo líto toho nemocného chlapce,

že bys byla nejraději brečela s ním ...

že jsi byla kolem něho celé odpoledne ...

TAKOVÝ OSAMĚLÝ DEN

Dnes bylo ostře studené ráno
a louže na ulicích byly slabě zamrzlé.
Neměl jsem čas oholit se
/ spěchal jsem do kanceláře /
a to mi bylo po celý den nepříjemné.
Dnešní noviny oznamovaly
zlevnění cen. Přední stránky novin.
Od roku 1945 již šesté ... Velké titulky ...
Zlevňují hlavně ceny masa, tuků,
masných výrobků, konserv ...
Úspora pro rodinu ... Pro mě to znamená
alespoň levnější večeři ... Saldokontistka
Věra
dala dnes výpověď. Co mohla také dělat.
Vydržela to štvání dost dlouho. Ředitel
na ní seděl, že se divím ... Ten oběd
ale nestál za nic. Knedlíky s marmeládou ...
protivně sladké ... Ireně říkal Karel, že
v Anglii jsou silně
proti nám. Starosta musel před zápasem
uklidnit obecnstvo.
To je po tom Maďarsku ... A co Egypt ...
Svět neví, kterou pálicí ránu si má držet
dříve ...
nad biografem se mu zdvíhák žaludek. Pro blbý ...
A tam na to lidé stojí frontu ...
Žmoulám den jako suchou zemli ...
Navečer se jdu, jak ty říkáš, cournout.
Večeře v automatu spolu se zprávami z olympiady

v Melbourne. Skobla třetí ve vrhu koulí ...
bronzová ...
Zátopková v hodů oštěpem až čtvrtá ...
je to pro nás zklamání, protože ...
Vítězka v pětázkovém běhu, Američanka ...
je profesorkou geologie ... na sport prý nemá
mnoho času ... celou dnešní noc proseděla
u okna a ...
po tomto závodě zanechává ... Večer, když
jsem přišel domů
a sedl si u kamen, uviděl jsem na stolku
stát dvě prázdné sklenky, které tu zůstaly
zapomenuty
z předešlého večera s tebou. A to už jsem si
nemohl
dále zamlčovat, že dnes večer nepřiješ ...
že tě neuvidím ...

AŽ DO PŮL JEDENÁCTÉ

Zdálo se mi, že jsem potkal v nočním městě krásnou nahou ženu. Bylo mi to divné a teprve těsně před probuzením jsem pochopil, že je to tanečnice z baru a že jde do práce - že je v pracovním. Vstal jsem pozdě a nerad. Vždycky nerad vstávám. Voda na holení byla studená. Na snídani už jsem neměl čas. V půli schodiště jsem si vzpomněl, že jsem asi nezamkl. Když jsem se vrátil, bylo samozřejmě zamčeno. Venku studený vítr s deštěm. Zima. V kanceláři teprve zatápěli... Šla do práce nahá s takovou samozřejmostí... ještě měla mít v ruce nějakou aktovku nebo bandasku ... Bolí mne z těch snů jenom hlava ... Co říkáte? Kam to máte zaúčtovat? Vždyť už jste se ptala několikrát, cožpak si to nemůžete pamatovat?... Já nevím, tyhle ženské z domácnosti, s těmi je potíže ... Ale co mají chudáci dělat ... Ještě k té kanceláři aby se staraly o rodinu, manžel je přece neuživí ... Venku stále prší. Co říkáte? Vy chcete nadiktovat ten dopis Frutě? Copak to nesvedete? No dobře, já vám to naklepu, ale až odpoledne ... Ještě abych dělal za ně, to mi tak scházelo ... Podrážděnost roste. Musím vyřídit ty penalizační faktury. Je devět hodin. Venku stále prší. Vezmu si kabát a dojdu pro nějakou svačinu, stejně jsem nesnídal. A ta hlava ... bolí hned po ránu. Neměl jsem včera pít. Nesmím to dát na sobě

znát - slečnu Rouskovou by bolela hned také.

Já vím, že tu chybu z poslední závěrky

ještě nenašla. A už je půlka měsíce!

Hrom aby do toho. A ten salám nestojí za nic.

- Dobře, slečno, hned jak se nasvačím, tak se do toho pustíme, musíme tu chybu přece najít ...

Je deset hodin. Venku stále prší ... Ovzduší kanceláře stále houstne. Kletby jsou vyslovovány neslyšně. Ženské na sebe mluví podrážděně, asi se pohádaly. Rychot psacích strojů zní zlověstně ...

Pořom znenadání nastala chvíle ticha. Překvapeně jsem se rozhlédl. Přestalo pršet, mraky se trhaly ...

Bylo půl jedenácté. A pak do ticha zazvonil telefon ...

Haló, jak se máš, řekla jsi na druhém konci drátu,

můžem se večer ... Kancelář zaplavilo slunce ...

Jiřinko, pusťte to radio, řekl jsem, když jsem položil telefon ... to se udělalo pěkně, co?

No, hned bych si to počasí koupila, řekla

Jiřinka.

JAKÝK PŘÁVEK JÁ MOHU TAKTO ...

Život máš rozdělený,
máš svá malá trápení a máš své velké bolesti,
dlouhou chvíli žiješ mezi svými padesáti nemocnými,
krátkou chvíli dáváš svou něžnost mně ...
ale tvá něžnost je tkanička nerozvázaná,
a není toho, kdo by ji rozvázal,
ani já ani kdokoliv jiný ji nerozváže ...
Chvíli věnuješ Praze obchodních domů,
biografů, malostranských paláců, poesie tramvají,
jasně červené poesii tramvají,
víš, co je to maloměsto?
To je kámen obalený hlinou,
to je řepná kampaň v cukrovaru,
to je výhled z činžáku na horu s vousy svatého
Ivana,
to je dobrý den všech lidí, kteří se potkávají,
to je budova c. a k. lidového soudu v tereziánském
slohu a morový sloup na náměstí V.I.Lenina,
to je prak vystřelující lidi do světa,
jenom mě ne,
to je jedna kavárna a dva biografy,
to je můj osamělý pokoj,
to jsou prázdné ulice večer po osmé,
to je chvíle, kdy ke mně přicházíš,
kdy mně přinášíš svá malá trápení a své velké
bolesti,
kdy si svůj život plně uvědomuješ anebo jej zapomínáš,

kdy jsi prostě veselá anebo smutná,
a ať jsi veselá nebo smutná,
vždycky miluješ jazz,
arrivederci Roma ...

řekni mi, proč býváš tak často hned veselá a hned
smutná?

Víš spoustu drobných událostí a klípků,
žiješ mnoha malými událostmi a přece při tom víš,
že událost je pro tebe jen jedna,
jako snad pro každého,
jseš s nad proto často smutná?

Ale teď se tě ptám,
co dále, co dále?

Vidíš přece, že na rozvázání té tkaničky nestačím,
že nemohu,

a ty mně nemůžeš pomoci,

protože jí máš svázané ruce,

jak mně tedy chceš pomoci k životu, když mi nemůžeš

dát to, co jediné ... na co mám ty a já plné právo ...

Můžeš mně dát to, na co myslel Othello, když řekl

a kdybych tě rád neměl, nicota vládne zas ?

Myslím na tebe s láskou a se smutkem ...

INTERMEZZO

Víte, já jsem chtěl jet
do toho Děčína,
mám tam nějaké peníze u své matky,
nechal jsem si je tam poslat
od svého bývalého zaměstnavatele,
na cestu jsem si musel od vás vypůjčit,
já bych se radši neviděl,
kdy já vám to jen vrátím,
to jste hodný, že mi počkáte,
víte, to může potkat jenom mě,
já už jsem takový smolař,
počkejte, já vám to musím říci
od začátku.

Tak v sobotu večer
přijdu domů - abyste rozuměl,
bydlím u rodičů Marušky,
to je moje nastávající,
ona je rozvedená a má dítě,
známe se půl druhého roku
a teď mě sem pozvala
abych bydlel s ní a její rodinou,
oni bydlí v Lenešicích,
aby se prý rodina se mnou
dobře seznámila.

Tak v sobotu večer

přijdu domů a k večeři byly lívance.
Víte, ne že bych lívance nerad,
ale rozhodně to není sobotní jídlo
a tak mě to nějak zarazilo,
ale nic jsem neříkal
a klidně jsem jedl ty lívance
a maminka, tedy nastávající tchyně,
najednou povídá:
já nevím, ale vy se pro naši Marušku
nehodíte,
víte, vy nejste nijak pro rodinu,
ona by potřebovala nějakého jiného,
který by také přinesl víc domů,
aby Maruška nemusela pořád chodit do práce
a sám vidíte, že vy tolik nemáte,
a takhle mluvila.

Ale maminko,
povídám jí, co to říkáte, to není možné,
my se přece s Maruškou máme rádi,
to víte, každý začátek je těžký,
to je pravda, že mnoho nemám,
že by musela zatím Maruška do práce,
ale já se budu snažit a později snad ...
To je právě to, že později a snad,
říkala maminka a kdo vám může věřit,
lepší bude, když Marušku necháte
a zase takhle začala.

Ale maminko,

povídám jí, co to zase říkáte, to není možné,
chodíme přeci s Maruškou tak dlouho,
všechno jsem kvůli ní udělal,
nechal v Praze dobré místo a garsonku,
tolik máme společného, tolik vzpomínek
a ty intimní styky,
to přece nejde jenom tak přejít a nechat,
a jak jsem řekl to slovo intimní styky,
tak se maminka strašně rozčilila,
začala na Marušku křičet,
že prý myslela, že má počestnou dceru
a ne žádnou couru a začala jí nadávat
a nakonec se tak strašně rozčilila,
že začala Marušku mlátit
a Maruška s křikem vyběhla na dvůr
a maminka za ní a chtěla ji mlátit ještě venku,
tak jsem nechal lívance
a šel jsem za nimi ven a říkám,
ale maminko,
co ji mlátíte, vždyť přece nejsme děti,
mně je dvacetdevět a Maruška má dítě,
ale ona začala nadávat i mně
a Maruška se mi pověsila kolem krku
a říkala Mirečku, tos neměl říkat,
Mirečku, tos neměl říkat.

Jedu do toho Děčína,

povídám jí a přivezu nějaké peníze
a ona mě líbala a říkala Mirečku,

já nevím, jak to dopadne a plakala
a maminka křičela aby šla ode mně
a abych už se radši nevracel...
Šel jsem tedy do Loun na nádraží,
že pojedu do toho Děčína
a poněvadž jsem měl čas,
šel jsem do nádražní restaurace na večeři,
dal jsem si guláš
a jak jsem ten guláš jedl,
tak vám na mě přišla taková lítost,
taková strašná lítost
a já jsem nemohl odjet,
musel jsem se vrátit.

A tak jsem se vrátil,
ale doma jsem nikoho nenašel,
tak jsem šel k dědečkovi,
to je mamčin otec a Maruška tam často chodila,
ale jen jsem vlezl do dveří,
viděl jsem, že je tam celá rodina
a už to začlo,
dědeček ani neslezl s postele
a hned začal hrozně křičet
a s ním celá rodina,
že se Maruška chtěla kvůli mě topit
a ven, křičeli na mě, ven a víckrát ať vas
nevidíme.

A tak jsem šel,

ale každý kámen po té cestě jsem obřečel,
a z Lenešic do Loun je hezký kus cesty,
a celou noc na tom nádraží jsem obřečel,
protože jsem zůstal jako kůl v plotě
a ani jsem se neměl kde vyspat
a všechny věci mně tam zůstaly,
ale já se jí nevzdám,
já tam budu pořád chodit,
já neustoupím,
vždyť ...

STRANOU VŠECH ASPALTOVÝCH SILNIC

Stranou všech asfaltových silnic
ohromná oranžová koule
padá na rozpadávající se barabiznu,
ale rodina, která večeří v hliněné cimbě
jako v Betlémě,
netuší tuto skoro každodenní tragedii
/ když není zrovna zataženo /,
protože tato oranžová koule
je nakonec vždycky pohlcena horou,
horou mastodontem,
přesličkovou horou.

Co zůstane nakonec,
je nokturno větru,
zpívajícího osamělému obrysu hory,
hory mastodonta,
přesličkové hory
a vycházejícímu měsíci.

Ale o tom už svatá rodina
také neví,
protože zhasla petrolejku živoření
a šla spát.

VADÍ, NEVADÍ

Radostné je vítání toho,
koho očekáváme a jdeme mu naproti na nádraží.
To přece vůbec nevadí, že prší a že je temný
večer,
kterým jen řídce svítí chuchvalce světél.

Avante, avante, křičí mladý cikán v pěkném obleku,
ale krysa, velká vypasená krysa
dívá se na něho dál
a ani se nehne.
Co je to? dupe mladý cikán,
avante, avante,
ale krysa je stín a neslyšnost přilepená na zdi,
na staré otlučené cukrovarské zdi.

Radostné je vítání toho ,,,

Co vítají ti zpívající vojáci?
Vždyť noc nepředá jejich zpěv dnu,
zůstane pohřben v blátě ulice - ublácené čepobití,
ráno bývá moudřejší večera ...
narodí se den už poblíknutý, ochraptělý,
haló pane kapitáne,
za kolik to vlastně máme ...

Radostné je vítání toho ...

Několik ajsenboňáků s lucernami
stojí na pozadí černého prostoru nádraží,

vypadají jako Karafiátovi broučci ...
Přijel odněkud z pohraničí, to víte
jak byl nadržený a ona byla moc pěkná,
pořád tady za ní chodil, ale nechtěla mu dát,
vojákově že nedá, každému že dá, ale vojákově ne,
že by jí zkazil ...

Radostné je vítání toho ...

Konečně.

Lokomotiva syčí a dlouze duní ...
To ty jsi jiný strojuvůdce,
kdepak ty a Franta, to ty jsi jiný machr,
tomu musím pořád říkat přimáčkni,
člověče no tak přimáčkni, jak dlouho budu
mezi těmi nárazníky čekat ...
Kdepak Franta a ty, to chrastítko ...

Radostné je vítání toho ...

Ale poněvaď nikdo nepřijel,
jde se holým stromořadím tmy a deště domů ...

DALŠÍ, PROSÍM

červená rozpařená tvář ženy
propouští jej do místnosti
s vanou,
otlučeným zrcadlem s poličkou,
starou rozviklanou židlí pavoučího tvaru,
ústředním topením zakrytým dřevěným rámem
s drátěným pletivem,
věšákem na šaty,
otevřeným oknem s podzimními stromy a řekou,
strojním mlýnem, který vypadá jako starý zámek,
trochu tlící.

Voda šumí a bublá do vany,
z jednoho kohoutku teče teplá a z druhého
studená,
jestlipak jsou v rovnováze, pomyslí si
a zkouší vodu rukou. Voda je horká
a kouří se z ní. Musím pustit více studenou ...
ani nevím, kdo se tu koupal přede mnou ...
vedle se šla koupat moc pěkná ženská,
taková štíhlá a přece tak plná nadra ...
Asi se svléká a vstępuje do vany stejně jako já ...

Voda je horká a muž leží ve vaně.

Fudu celý malátný, příjemně malátný ...

jestlipak je ona také malátná ...
má asi dlouhé vláčné údy pokryté světlými
chloupky
a zvolna jimi pohybuje v horké vodě ...
jako se pohybují šlahouny vodní rostliny,
ňadra plují po hladině ... chtěl bych být hráč
vodního póla ....
anebo masérem v ženském oddělení,
ale fuj, každá není jako ona ...
Jaké by to bylo, ležet s ní ve vaně
a hladit její dlouhé malátné tělo,
oblévat je svým hlazením jako voda,
horká ... zmalátnující ...

Z vody se kouří a žena leží ve vaně.

Díval se na mě jako by mě svlékal,
ale není na tom vlastně nic zlého,
mám přece pěkné tělo ...
Ta voda je horká, jsem celá malátná ...
Co si jenom večer vezmu na sebe.
Ty zelené sametové šaty už jsem měla několikrát,
už jsou okoukané,
nejvyšší čas, abych si pořídila něco nového ...
kdyby tu tak někde byla dírka a on se na mě
díval ...
nesmím si namočit vlasy,
jak bych večer vypadala,
stejně pořád nechce slyšet o tom,

aby si mě vzal ...
měl takový hladový pohled ...
jsem celá malátná ...

A žena i muž ležící ve vaně
uviděli současně své šaty visící na věšáku,
osaměle visící ...

HRDINA DNE

S počátku to šlo docela dobře.
Pěkně se mu dýchalo
a i když protivník hrál tvrdě ...

Vždycky jsem byl pěkně rychlý, myslel si,
kampak na mě s mou rychlostí,
já měl na míč vždycky rychlý start.

Teď si dej ne něho pozor, říkali mu v poločase,
jak sis dal ten gól, tak za tebou půjde.
A teď jej opravdu za sebou cítil,
spolu s přibývajícím únavou.
Obsazuje mě dobře, ale já ~~se~~ mu utrhnu,
to by v tom byl čert, abych se mu neutrh.
Rychle se vracel k brance
kde mělo několik žlutých dresů plno práce
a pak viděl, jak míč přešel na druhou stranu
a proto vyrazil.

Míč přešel do středu
a pak šla přihrávka na něho,
ale nebyla dost přesná, zdržel se
a zahlédl jeho modrý dres vedle sebe.
Teď ho musím obejít, řekl si
a pak ucítil, že má obličej v trávě
a uslyšel zavytí smečky na tribuně.
Chvilí zůstal ležet, potom si řekl přeci vstanu
a jak vstával, ucítil prudkou bolest v noze

a udělalo se mu mdlo.

Setřásl to se sebe.

Začínají surovět, prevítí, řekl si.

Šel pomalu a s bolestí k němu a

nezačínej s tím, rozumíš, nech toho.

Nebav se, odpověděl mu.

Kéž by mi zase přihráli,

já mu to ukážu, prevítovi.

Pak dostal míč rovnou z výkopu,

přihrál ho do středu a teď, řekl si, teď

a prudce vyrazil,

ale slyšel ho stále za sebou

a když dostal míč zase zpět,

nemohl se dostat hned přes záložníka,

je to směla, ti mě drží,

otočil se a přihrál nazpět na žlutý dres,

ale současně cítil, jak se válí po zemi

s prudkými bolestmi v noze a ve slabinách

a opět uslyšel zavytí smečky na tribuně.

Když mu ale pomohli, mohl vstát

a jít ke skupině gestikulujících a řvoucích hráčů a

tak si přece začal, ty prevíte, tak přece.

A uhodil plnou dlaní

a uslyšel zavytí smečky s druhé strany hřiště.

Pak ucítil prudký úder do spánku

a opět se mu udělalo mdlo.

Chtělo se mu strašně sednout si ...

lehnout ...

padnout ...

ale udržel se na nohou

a pomalu se vlekl k šatnám.

Měl bych se umýt ...

Všiml si, že má roztržený dres
a chránítka na noze tahá za sebou.
Kolem byli lidé a něco křičeli
s rudými grimasami ...

Měl bych se umýt, to je to hlavní ...

Ale pak si sedl v šatně,
někdo mu něco říkal,
zavrtěl hlavou ...
Vytí smeček venku nastalo
a lidé ze šatny odešli.

Měl bych se přece umýt, to je to hlavní ...

Ale zůstal sedět
s rukama visícíma
z klína.

Jsem takový prázdný ... to je to nejhorší,
musím to překonat,
tu prázdnotu ...

ČERNÝ DEN

Pomalů najížděl na start.
Dva kilometry pod ním po proudu
byly třepetající se vlajkoslávy cíle.
Neviděl je, ale v duchu slyšel jejich ...
Na tomhle závodě
záleží hodně, řekl mu předseda,
když tenhle závod vyhraješ,
tak tě to místo nemine. Pamatuj na to.
Jestli chceš to místo, tak musíš jet na výhru.
Udělám co můžu, odpověděl mu,
to víte, že udělám co můžu.
Hrozně bych to místo rád.
Když dal pomocník startéra pokyn,
zájel k bojce. Ahoj, řekl mu plavčík.
Ahoj, odpověděl mu, aby ti pánbůh ručičky
pozlatil, drž mě jako pírkó. Bez starostí,
řekl plavčík, máte pěknou loď. Jo, skif je to
pěkný ... Utáhl si ještě nohy a rohlédl se.
Poslední skifař najížděl na bojku. Zhluboka
nabral dech a těžce polkl. Zatracená tréma.
A pak už koukal jen po startérovi. Musím
hned ujet, snad se mi to povede ... jinak nevím.
Pánové ... hrudník je olověný ... tíha ...
jste připraveni ... zadržovaný dech až v krku ...
napětí ... které protrhává praporek
a bleskurychlé údery vesel, ve kterých už není
slyšet megafon se svým vpřed ...

Pět! Šest! Sedm!

Deset ostrých sekaných temp, ve kterých se

celý soustředil,
vnímal jenom rachot vesel v havlinkách
a nepatrně porušenou rovnováhu lodí.
Pak rychlý pohled na bojku za sebe,
start byl celkem dobrý, má svůj směr.
Pohledy koutkem oka na obě strany ...
je nepatrně napřed ... to by šlo ...
Veškerá tréma je pryč ... normálka.
Hlídá směr, hlídá soupeře, pravidelné tempo.
V pěti stech metrech zahlédne na břehu
vysokou lihovarskou cisternu ... bude šest set
metrů, hrome začíná to být ostrý, ten
Děčínský se na mě tlačí ... chytá druhý dech ...
Sakra, říká si, sakra já už nemůžu,
že jsem ten závod jel ... to místo ...
to místo ... zatracený předseda ...
ale musím ... to přejde ... to přece musí
přejít ...

Pak se opět uvolnil a začal pravidelně dýchat,
ale zjistil, že už nejede první... Neřád,
ten mě dostal ... ten mě dostal ...

využil to ...
teď musím za ním. Na kilometru nasazuje několikrát
řadu ostrých, ale soupeř jej hlídá ...
Je to smůla, že jsme sami tak vysunutý.
Dře se, těžce se dře ...
Kdyby ten předseda alespoň druhé ...
jako by mu to nestačilo, aby ukázal činnost ...
je to marný ... ztrácím čím dál víc ...
Tři sta metrů před finišem byl vzadu o deset
lodí.

ČTYŘI BÁSNĚ V PRÓZE

A

ČTYŘI VE VERŠÍCH

Bosé nohy běžely prašnou silnicí, hlava se kývala se strany na stranu. Vysoké letní odpolední nebe. Slunce pálilo. Naproti se belhal chromý Švaříček na dvou dřevěných protézách.

- Sem ti říkal, abys večer přišel. Měls vidět Šustráka, když se to zjevilo. Bílý, vysoký aspoň dva metry. Div, že se to vešlo do síně. A na prsou to mělo tři krvavý body.

Dětské oči zíraly bez mrknutí. S větví hrušky máslovky visely dolů zachycené klasy zralé pšenice, pohybující se sem tam, sem tam v mírném vánku. Plavá hlava se nachýlila vpřed.

- Já bych teda večír přišel. Ale mám jen osmdesát halířů.

- Á, jen přijď! To už se ňák udělá.

Z otevřeného okna zazněla zavrzaná píseň Lepá naše domovina.

Mrzák, nohy pokrčeny v kolenou v teskném zkroucení, ruce nataženy na berlích podepřených pod rameny, se jízlivě usmíval.

- To teda uvidíš věci! Hlavně tu knihu mi nezapomeň přinýst. Já bych si ji taky moc rád přečet. Vem ji pod kabát a přines ji!

- Já teda přijdu.

Silnice měkká a hebká, plot ze zšedlých tyček s obou stran. Odcházející Švaříček se už smíchem netajil. Rychle se odkymácel na svých umělých údech a zmizel v zatáčce. Bosé nohy běžely dál.

Černavé a žlutavé obličej, uprostřed stolu svíčka, u dveří svinutý pes v polospánku. Hřbety rukou, zbledlé míhavým světlem, tvoří kruh. Mrtvo a ticho. Náhlé údivné zaúpění na chvíli zaplašilo hostnoucí mlhu v pravém koutě světnice.

- Pssst!

Černavé a žlutavé obličej, uprostřed stolu svíčka, u dveří svinutý pes v polospánku. A náhle Jasná Hlava otevřela ústa.

- Je - - zde - - vlhko a stín - - noci dlouhé - - dlouhé - -
skořápky dosud nerozklovány - - nějaká - - duše se - - potácí mezi
- - kříži.

Ruce, zbledlé míhavým světlem, tvoří kruh. A náhle výkřik:

- Ježíšmarjá!

Vlčák vyskočil a vycenil zuby. Svíčka uprostřed stolu zhasla.

- To máte z toho, já to říkal, abyste neblbli, to máte z toho,
eště se z toho zjančí, takovej fakan!

- Rozsviňte, stojí to na kamnech. Sirky jsou hned vedle.

Do vzteklého psího vrčení se mísí nejrůznější hlasy. Nechyběl zde
ani pátý Hlas vesmíru s kruhovým, jakoby rybím otvorem úst.

Nízké, přihrblé stavení s rozchlupacenými slaměnými došky pod rozložitou hruškou zelinkou. A podzim v listěch žlutě šelestí. Šedivá prkenná dvířka jsou dosud na petlici, starej Šustr má klíč.

- Začne se asi od pondělka. Dědek už větrá lísky.

- Já bych pak přišel pro vopečky.

- Jo, loni mě moh zabít. Kulich seděl pod stromem, oči dokořán a já nes plný kapsy. Zahoukal a dědek byl tu. Těch facek! Pak mě ještě, skoro ke konci, načapala Pětivoká.

- Dal bych tucet úplně novejšch a jednu skleněnou vykulovačku. To bych jich musel dostat aspoň čepici.

Šustrákovy oči se zakoulely, špinavá ruka sevřená v pěst se dotkla špičky nosu.

- No, eště se uvidí.

Nehty s černými půlměsíčky poškrabávaly nahé hubené lýtko.

- A jak to vypadá pod střechou?

- Tys tam ještě nebyl? Pojď se kouknout! Ani bys neřek, jaký je tam teplo. Úplnej hic. Já tam jednou vlez a div sem nešláp na Hurigu. Jednou sem ho tam taky viděl s Tonkou Peterovou. Ďáli tam tento.

Tento! Podzim v zlatavém, hořce voňavém listí, které sem létá se staré hrušky zelinky. Tento! Černá seknička s malým světlíkem, tváře a čelo hoří. Tento! Lenka v rákosí, puškvorec voní, sukénky na kolena vykasané. Ďáli tam tento!

- Já viděl jednou ve stohu s někým z Konecchlumí avizačku.

- To já viděl v lese Barku Štejnovu s Kindlem. To teďa byla pozi-

čuraj

Na trní, zakrývající černou díru ve štítě, dve nabodnutí brouci.

- Podívej se na toho prevíta! To tady je žuhýk.

- Ty, co kdybysme sem přivedli Pepku. Dal bych ti dvě skleněčky.

- Já myslím, že by asi nešla. Jednou sem ji chtěl vytáhnout na žabák a strejc mě sflákal bičem. Já tam tede podruhá nejdu!

Sušárna cíví, otřásá se, došky šustí a nebe, červencové, planoucí nebe jako by se chechtalo.

- Něco přes tři sta. Mají je ve výkladě a sou to zrovna třiačtyřicítky.

- Černý?

- Černý perforovaný.

Bosýma nohama vstupoval k srdci chlad podlahy. Venku řídce sněžilo.

- Zrovna teď tam bejt nemusíš. Za půl hodiny zavřou a noc je na spadnutí.

- Nikam nejezdí, ozval se ženský hlas jakoby z dálky, máš dost času ráno. Je tam tma a silnice je samá ledovatka.

V okně se zatřepotala černá orlí křídla. Koňská hlava nad žlabem zařičela ke tmavému klenutí.

- Sem tam za čtvrt hodiny i při vopatrný jízdě. Zejtra by mohlo bejt pozdě. A nedostanu je nikde, ani v Jičíně. Už je prostě nedělaj.

Naražená těžká bagančata dvakrát dupla o dlaždice. Tři malí, ohniví mužičci o kousek dál prudce boxovali.

- Já ti povídám, abys nikam nejezdil. Na asfaltě dostaneš smyk ajncvaj A budou tě moc sbírat vidlema.

Vyčítavé oči zaclonila tma. Nehnutě tkvěl venku dravý černý pták.

→ Nejezdí!

- Hergot, sem snad malej kluk, nebo co? Vy jen pořád něco máte.

- Á, tak ho nech. Ale koukej jet vopatrně.

Prudce zavál chlad otevíraných a přibouchnutých dveří.

Tak zase na tý slámě. A nohe bolí. A tělo bolí. Himlhergot, sem už jak ten pes. I tomu psu je lepší. Kdyby byl člověk aspoň v kriminále. A i odtud mě vyhnali. Bába jedna. Učí mluvit slepice. Hnátu už bolestí necejtím. Barák je Lojzův. Všecko je pryč i harmonika. To eště před rokem na prasečích hodech Ve Stodole - - - A už se nedoplezím

nikam. Nikam. Jen na petro na slámu. Kdyby mi to aspoň uřízli. Kdepák. Doktor mě vyhodil. Nebude se se mnou ordinovat. A zejma na krku. Člověk nemůže už ani spát. Spát. Kdybych tak věděl kam dali ten provaz. Šmarjá Jozef!

- Jen aby to moc nekrvácelo. Zabal tu hlavu do papíru. Tak.

A dej na to eště noviny.

- A dáš si to dospod?

- Jo. A na to nasypem ty jabka.

Za oknem lomozil vítr. Sed sténal. Hodiny odbily osm. A žárovka zticha lila svůj jas.

- Už aby ses šla pomalu strojit. Jede to za deset minut devět.

A nezapomeň si přestoupit.

- Snaž neježu prvně. Tak mi vyber nějaký pěkný.

- To už sou zas sedmý Vánoce. Utíká to, ale kam to utíká? A Jarka je už tři roky mrtvej.

- Bylo to taky akorát den před Štědrým dnem.

Papíry šustily, kroky běhaly sem tam. Zpod hraničky dříví zamrkaly myší oči.

- Tak už jdi. A pozdravuj je. Ať přijedou na Novej rok.

Na dveřích stodoly plandala čerstvě stažená králičí kůže.

Telegrafní tyče se vynořovaly ze tmy jako dlouzí, černí panáci. Jeden, dva, tři, čtyři, jeden, dva, tři, čtyři. Po řadě černých dlouhých bílý sloup jako hrbaté, přikrčené strašidlo. A bezlisté slívy, sem tam hvězda v namuchlaných koru'nách.

Zase smyk, krucinál! Nač padesát to nepůjde. Jestlipak tam ještě dorazím. Zejtra by mohlo bejt pozdě. Že sem neřek tomu Kameníkovi,

moh sem je mít doma. Za deset minut sem tam. Jen abych se někde nevyház, bylo by škoda mašiny. To by měl zas fotr řečí! Stejně mi to, himl, už nebeví. A zejtra bude Štědrej den. To by teda byly hezký svátky, někde ve špitále.

Telegraŕní tyče se vynořovaly ze tmy jako dlouzí, černí panáci. Jeden, dva, tři, čtyři, jeden, dva, tři - - - Padesát pět.

- Hergot! - - -

Namuchlané koruny slív náhě samý jas. Jako by vybuchla malá, smaragdově jasná hvězda. Prskavka, akorát den před Štědrým večerem. Nádrž zakloktala, píst pracoval dál. Jen nohy v těžkých bagančatech zvolna vychlábaly. A reflektor svítil do špinavé, zleđovatělé trávy.

Seno samej ocín. Tak to mají králíci žrát! Jen co se dobelhám k tomu trámu. Ty budou ráno koukat. Jen ať to mladá má. Ať to dostane hezky pod stromeček. A bába taky. To bude: Panenko Mariá! A mně tam bude dóbře, rozhodně líp. Bude toh plná náves a plnej lokál. A pak se zas pustěj do ferbla.

Ulička, stěny i střechy temně modré. Jen malé ostrůvky sněhu, vikýřem letmo zahlédnuté, svítí jako blankyt za letního stmívání.

Provaz už drhne o dřevo, s trouchnivého trámu padá snetí s drobnými třískami.

Tak, teď eště smyčku. Takhle voddělal Růžička Máňu Kyselou. Už je to třicet roků. To taky tenkrát bylo! Kdyby byl pod ty nohy aspoň nákej špalek nebo stolička. Táhle si vezmu čtvrtník. Jen urazit mu držedlo a vobrátit. Tak.

- Ach, odkud přicházíš ty krásný, světly, se srdcem zprahlým k lásce mé, rcí! Ó, kterak nevědět, když nemoc, chudoba a pohrdání, sestry

mé, na cestách tvých tě věrně zprovázely. Jen přistup blíž, sem k trati
mému pojdě - - -

Chrrrrrrrrrr - rr - r - - r - -

Ze zdola, z uličky vplazila se sem tenká bílá nit:

- - čičko má, holčičko, holčičko má,
než půjdeš spát, než půjdeš, než půjdeš spát,
hubičku poslední, poslední,
dřív než se rozední, rozední,
musíš mi dát, mi musíš, musíš mi dát - - -

Pak ještě zakvokaly dvě, tři slepice, ukládající se k spánku ve
větších jabloně. /Kurník už byl na petlici./ Dál už jen tma. A ticho.

Černá, kluzká stezka podél trati. Krok co krok špendlík vzpomínky.
Snad jsem ani neměla vystupovat. Snad jsem měla jet dál. Dál?
Na konec světa. Nebo objíždět kolem dokola. A ten, ten mě poslal.
Co ví o tom dopise? A já jej musela spálit. Jabka a králíka. Budou
mít pěknou radost. Rádi mne uvidí. Mne. Mámu, které byl ukradenej
jedinej zbytej syn. A k tomu takovou - - - A všecko ona. Zlodějka.
Mrcha.

V dálce štěkají psi, kokrhá kohout, rámusí auto. Hvězdy se šklebí,
měsíc se šklebí, les hartusí svou tmou.

Tady. A jak to studí! Maria Parno, matko milosrdenství, živote
sladkosti, tys naděje naše - - - - obrať k nám své milosrdné oči - -
Blíží se, letí, vytřeštěně, s rámusem, bez mrknutí - - -

Pět rozvalených, okrvavených chuchvalců v rozkutálených jablkách.

Jeden z nich dočista nahý: mrtvý, stažený králík.

Třaslavé, promořené ráno - Štědrý den.

Umrlý Ruda, čelo jako papír, promodralý nos trčící k žlutě začazenému stropu světnice, se otrásl jakoby úlekem. Nad barákem nebesa - jedna náruč.

- Pan Nevrátil, puste pana Navrátila, ještě se s ním musí rozloučit pan Navrátil, dyť byli jako bratři.

Malý, hrbatý holič s nafialovělým bambulovitým nosem se jako krocen nadýmá a natřásá. Hromádka kopyt v koutě je přikryta barevným salupem, který se trochu svezl. Věneček z myrty drncá o sukovitou podlahu, bílá, hedvábná pentle je s obou stran povolena. Malé růžové ucho zachycuje tlumená, mírným vztekem omlžená slova.

- Tady se nesměj! Tady nejseš někde na svarbě. Tohle je funus. Z trouby voní sekaná a smažené řízky.

- Víko, dejte sem už to víko, kam zas krucityrkn dali víko.

Bum, buch, prásk, bum buch !!!

Čtyři hasiči s červeně olemovanými čepicemi vynášejí. Lehce sklonění, paže napjaté, do dlaní řeže ostrá spodní hrana.

- Rubíne, pozor, je tam ten lavor, doleva, doleva, ještě krok, tak! Heligon je plný blyskotavého třpytu. Drnomistr Mitlačovský piští na klárinet, křivé nohy roztaženy jako brána.

Zasviť mi ty slunko zlaté .....

Zamračený kapelník se zlatou páskou na čepici, černé vousy nakroucený na křídlovku přímo vyzpěvuje.

- Já myslá, že už přídu pozdě, prozrazuje důvěrně bílá, uzolovaná drůžička mláďenci Ludvovi, jehož límec o tři čísla větší než krk připomíná chomout. A už spustily zpěvačky, kterým vévodí pronikavý, roztřesený hlas sopranistky Dušice:

Spěj v ódný svět, spěj v dálný světa kraj .....

Černá drůžička se zlomenou svící stojí u kozího chlívka. Koza mečí, drůžička stojí jako socha.

- Prej dyž umřel, říká jí mládenec, tak se jim měly zastavit hodiny. Byly čtyři a deset minut ráno.

Černobílá ponrava se pomalu dává do pohybu. Velitel Myška jde vedle Vilíma Antoše, dlouhého jako bidlo.

- Za Volnou Myšlenku bude mluvit učitel Koťátko.

- A za hasičskej sbor?

- Votruba.

- To měl teda Ruča štígro, že mu to vyšlo akorát na neděli. To je někýho lidu!

Na rohu uličky, před koloniálním obchodem se prodral před čumily blázen Imlauf. Točí se na jedné noze, druhá je zdvižena vzhůru.

- Frk, frk, čistá práce!

Hrbatý holič Navrátil, nafialovělý nos skloněn k zemi, teskně a důstojně kráčí mezi rodinnými příslušníky hned za rakví. Neč návší nebese - jedna náruč.

Čeká v dálce
 vykloněná z okna,
 teskně věrnýma očima obzírá
 lesknoucí se střechy.
 Několik holubů či vran
 přelétává nebe,
 několik ovcí či vlků
 probíhá ulicí.
 A všecy dveře domu jsou zamčeny klíčem,
 kterým se odmyká, někdy i odemkne ráj.
 Byt je uklizen,
 nikde stopa prachu.
 Touha, stesk, oči v střechách
 kdysi kýmsi zakletých zámků.

A já, nehybný, sedřen z kůže,
 od paty k hlavě obalen mouchami -
 a já, žertující, v nádherné náladě,
 vesele bavící se se známými - - -

Křista, kde jsme se potkali s andělem, trvají.
 Stále jsou.
 Hlas, který svoluje, s hlasem, jenž zakazuje,
 prozpěvují zde jedinou věčnou píseň
 bez začátku, bez prostředku, bez konce.

Několik vlků či ovcí probíhá ulicí,
 několik vran či holubů přelétává nebe.

Nejkratší, nejširší z pekelných chodeb,
začínajících ještě na zemi a v čase,
je plná zavřených dveří
a marných zvonění.

Kroky zmatené,
slova němá,
ohluchlo naslouchání.

Zbytečně prší mrtvá voda slz,
nestačí zmírnit ani vlastní žížeň.

A v mysli se jak kočka tlapkou myje
minulé štěstí
a v srdci, v zmatku, jako myši piští
pochyby, výčitky, výhružky, prosby
a hryzá šedá, věčně zlá a hladná
krysa prokletí.

Na jednom, bližším konci čas,
na druhém, vzdáleném, se věčnost zamihotá.
Zoufale nutno zvonit u všech dveří,
zoufale nutno sám si stvrdit pravdu
všech strašných tušení.

Jen chladno, mráz a led,
jen žár, oheň a dým,
nelidsky nahému obtížně věrní společníci.

Na jednom, bližším konci čas,
na druhém, vzdáleném, se věčnost zamihotá.

Podivný sen:

Téměř slepý, čím dál víc slepnoucí muž
 šel městskou ulicí, která se zvolna svažovala
 k jakémusi kostelu, ve smu ke kostelu sv. Markéty.
 Potácel se, pravou ruku napřaženou,
 dotýkal se chodců, zdí, zastavujících aut,
 koní, dětí i psů, řeznického tovaryše, vedoucího
 na dlouhém provaze červené telátka,
 výkladů, oken i dveří.
 Kde se dotknul, vyhrkla krev.
 Šel jsem těsně za ním, téměř v jeho stopách.
 Básník, říkal jsem si.
 Tohle je básník, jehož jméno neznám.
 Neodvažoval jsem se ho oslovit,
 neodvažoval jsem se promluvit.
 Šel jsem za ním a tryskající prameny krve
 třísnily mé šaty, ruce i obličej.
 Tak jsme došli až do dveří kostela.
 A v kostele se tančilo.
 Věděl jsem, že se tu spolu setkáme,
 vím, že jsem šel vlastně za tebou,
 že zde máme již kdysi v pračávně smluvené setkání.
 Jen jedná starost pronásledovala:
 co mi řekneš, takto zbrocenému,
 jak ti vysvětlím, jak se omluvím .....

Muž stanul na prahu a já vešel dál.

Vyhnul se mi, slepé, vyhasínající oči upíraje
do hustého šera, plného jaksi smutně tančících párů.
A náhle - bylas u mne,
svíral jsem tě v objetí, tančili jsme.
Vlasy, pleť, oči, ňadra přitištěná na mou hrud',
vše blízké a známé.
Tohle přece již bylo, říkal jsem si,
vzpomínka ležela kdesi na dně duše, srdce i těla.
Cítil jsem, jak se chvěješ,
každou tvou cévu jsem cítil, každý nerv.
Tančili jsme při hlasu varhan,
slavně se vznášejícím ke tmavému, neviditelnému klenutí.
Na oltáři plamuly dlouhé, zažloutlé svíce,
k jejich jasu se však nikdo neotáčel.
Na chvíli ozletil tvůj obličej letmý svit.
A zase dál. Mé dlouhé, pлавné kroky splývaly s tvými.
Bál jsem se tančit blízko ke dveřím,
bál jsem se ruky slepnoucího básníka,
bál jsem se, aby se nedotkl tebe.
Než jsem si však mohl uvědomit nebezpečí,
zavadily jsme oba svými do sebe zaklesnutými prsty,
svýma napřáženými pažema o Neznámého v rohu dveří.
Z jeho úst, očí i uší vyhrkla krev.
Neznámý padl na kamenné dlaždice.
Oba jsme se sklonili a oba
jsme rázem rozeznali jeho podobu.
V hrůze procitění uvědomil jsem si jasně jen jednu věc:
ostatní páry v šeru tančily dál.

A zas ty oči odněkud z hloubky
a zas ta měkká křídla, o kterých víš.
Připoután k balvanu tak zcela bez závidi,
milován balvanem,
sám s ním srostlý láskou ...
Jsou sny, kdy se měním v hada
a jiné, kdy jsem pes.
Jak se v nich uleví,
Jak voní vzduch a jak je blízká zem!
Tam oči nádherně tonou v květinách
/ všecky jsou na dosah,
některé dokonce jako stromy
nebesa hlavou zaclánějí/
a vteřina má všecka tajemství.
Nevím, že jsem se zrodil, nevím, že umřu.
Plazím se či poskakují s hrobu na hrob ....
Zkrátka šťastné, nejšťastnější sny.
Pak zas ty oči odněkud z hloubky,
zas měkká křídla, o kterých víš.
Balvan, prastarý balvan,
můj miláček, můj zhoubce .....

JAN ZÁBRANA

4.
/Nar. 4. června 1931/

Ze sbírky

ČERNÁ LYRIKA

/1953/

1

Vítr strkal do zmačkaného
belicího naníru
a ten se otáčel, zvedal a padal
jako dva rvoucí se psi.

Po ulici přicházela stařena.
"Pojď sem, papírku,"
řekla nahlas.
"Tebe zrovna potřebuju."

Snad právě proto, že nevím
kde končí vesmír,
můžu říct: bylo to v něm.
A k tomu nebe,
padající v časném podzimu
kolem páté odpoledne
do naší ulice.

Tetě A.M.

Stařeno
v nemocnici
usne k večeru.

Když se probudí,
myslí, že má sen:

ostatní nemocné ženy
jsou s lůžek
a přecházejí do sále.

/Žárovky slabě svítí
a podzim venku
je skoro vítán./

A ženy roztahují
sálem obrovskou plachtu
skoro záchrannou.

/Kdyby chtěl
s nebe seskočit
jak hasič uzdravující anďel./

Až později
jedna vysvětluje
procitlé stařeně:

muž našel v lese
opuštěný náčák.
Budou z něho
běžečné nepromokavé pláště.

5

Ospalý muž,
který sotva dostihne vlak
a ještě zrychleně dýchá
rozsazen
mezi zavazadly,
nyní,

když mladá a svěží průvodčí
mu vystavuje jízdenku,
a pečlivě přepočítává
peníze znátly,

se ptá:

"Už vás hodně lidí ošidilo?"

Odpoví mu ranním,
dobře probuzeným hlasem:
"Velmi mnoho, pane."

A on
v té chvíli neví,
zda zdvihla
nebo spustila
závory na cestě
stále hebčí a hebčí,
končící ložem.

Strhující podobnost
stárnoucích mužů.

Tak tenhle: úsměv mu plihne
kolem úst
jak pěna při holení.
V přemlněném voze
dává si záležet,
aby vstal křehce
jak ohnutá ruže.

"Posaďte se děvče."

Ale ona,
jak ukrývá ruku s prstenem
v kapse,
ucítí průvan
mezi chlopněmi srdce
a malá růžová ústa,
jimiž neprošlo ještě
tuhé sousto.

Je den, kdy osvětlení
se střídá v barvách
olova a síry,
kdy poběhlík obzor
na zavolání počká.

6

Vydýchané sály.
Pan Penicillin
mé rozespalé oči.

Mladá sestra
tiše vylouzne
ze svítání
s teploměry.

Pokoj plný
odloučených,
jatých mužů.

Stanové město
vyrostlo přes noc
a pod dekami
štíři
jak na svatého Jiří - - -

Je ještě mladá,
mnoho mužů pozná
te dívka
a všem se pomstí
za ty přistižené.

Celé dětství
chodil chlapec
večer otci
se džbánečkem
přes průjezdy.

Leccos zaslech:
byl to známý
rájík pudů
u výčepu.

Dostával tak
dobrou míru
i do svého
džbánku léta.

A průjezdy,
které páchly
láským čpavkem,
pěstily ho:

stávaly tam
pivní láhve,
jednou prázdné,
jednou plné,
jako ženy
před a potom.

18

Ženy pijáků,
mající stále
nové nádoby,
povlékající
dvakrát do týdne,
stejně objímané
jako škrtívané,

ne ty roznaříkané,
ty tiché,

které víc tuší
než vědí,
co že je hoře mužů,
proč oni
vždycky znova a znova
až do spálení chřtánů,

ty bludné,
které z lásky
neznají pro ně
jiného daru
než zase láhev,

osudové,
báječné
ženy pijáků.

24

Ze těch dlouhých nocí
naklání se někdy
až ke svému srdci:

osmnáctiletý,
s kravatou řevou,
v citronových botkách,
ještě tam chodíš,
frajere marný a planý.

Ale tam dál, tam hlouběji a dřív
libovým hlasem řvou chlápci,
ponížení
ženitbou svých starších bratří.

Slinami usmýkán,
jak od úst padal,
byl tehdy hněv,
ten malomocný výtvor.

28

Znáte to.

Ve chvíli, kdy tam nikdo není,
chlapec prvně vejde do obchodu,
strašně se stydí, váhá,
/prodavač se blíží/,
pak zrudne a vyhrkne:
"Dejte mi zubní pastu!"

Znáte to.

Je to na celý život.

19

Slyšel jsem zpívat děti.

Celou noc jsem pak plakal
sám ve svém bytě.

Znal jsem už zázraky,
které se měly
teprv dověděti.

Znal jsem je
a nebyl o nic lepší.
Znal. „ byl zapomenutější
než košťál v zahradě.

Zatrpkle prochází
lázeňský parou.

Jako voskovic
na stejno lita
jsou zažloutlá těla
s plamínkem hlavy.

Housle tajenného
- co svět světem lidské -
hrajou mu pořád,
že už se jimi
nemá proč pyšnit.

Pro ledacos
má krev vychladlou.
Takových nahých
celý den vidí...

Jak se má nadchnout
pak večer doma
tou svojí nahou?

Dobře ví,
co málokdo jen,
od dětství
tím mlékem kojen.

Jak vy ho vidíte,
tak on se nevidí,
když kapesníky vzorkuje,
když se tak plouží.

Poznal svou radost
dřív než druzí.
Ohlíží se,
zvláště v konci často,
a kdo chce vidět,
muže vidět:

neodbytně
jako malé lstivá myška
roztomile za ním honká
to jeho zdraví
podřyté.

Chlapec, představen její matce,
si vezme židli, zvolna hledí
na prazdroj té, která mu sedí
a muže má jak na drátkách.
Ví, jak se píší knihy zlaté
a ví jak škubnout za opratě,
když koně jímá únava.
Měsíční vata ucpává
všechny ty nebezpečné škvíry.

A obě ženy stávají se
trubkami, které chytře vřeští
na ústup nebo na útok.
Ty obě ženy, které tiše
odměřují mu den a rok.
V úporném spádu časomíry,
která z nich obou vystupuje,
jsou jak dva dávné orloje.

Nastupoval do tramvaje
se strachem,
aby tam neviděl krásnou mladou holku.
Ale stalo se mu něco horšího,
uviděl tam krásného mladého kluka.

Něco horšího, říkám,
poněvadž nebýt
je horší než nemít.

43

Až do nemožnosti
napínají ženy
trpělivost mužů.

Jako jsi zkoušival
na školní zahradě
v dětství
tětivu luku.

Jednoho dne...

Teď víš, co je čeká.

Rozpálená jak pláty kamen.
Lrok jako vědro vylévané.
Slyš syčet těžkopádné hady:

to jsou ta mladá léta.

V zátýlku kuchyně
hovoří s matkou.
Je cítit mokrý flanel
pod čehličkou.

Hledí látku
tak jako včera jeho krk.
Mluví se o něm, říká:

"Nepoznám do dnes,
že jsem ještě nikdy
neztratila hlavu."

Hrnce v policích
do večera tiché.
Za oknem ptákům
čerstvě nasypáno.

Jeďnou jí celá ta lež
snadně na nohu
jak špatně přichycená cihlička.

Odhodili jsme tolik kapel,
které nám hrály a hrály.

Pustá je v podletí slavnost,
když na jaře z města
ořešlí vandrem tovaryši.

Slizké jsou ryby,
na které muž chodí.

Samá jde přes náměstí,
po všech těch jiskrách,
románech, sukních
stažených v nose.

Stárne nám madam Bovary,
stárne a v bocích kolébá se.

54

V rozlehlých lesích
kdysi zde zabili srnce,
sběhli se, pili
pryžovatící krev.

A dnes jen dráty
a dnes jen dlažba,
horké párky, mince,
bílá zástěra.

Nezapomeň, že město
není souzeno
tomuto místu navždy.

Světlá a kamzičí
vyvádí odtud
stezka.

Hledal jsem za věcmi.
Ve městě za nimi
jsou zas jen ony.

Bral jsem je s jejich míst,
dával je do kapes,
ale nezahřály mě.

Koulel jsem je,
když byly kulaté
a do hranatých strkal.

Jako kluk,
jako výrostek,
jako muž.

Bylo jich všude plno,
nepomáhaly v ničem,
nežily vůbec,
byly.

Vyšklebovaly se,
šťastné, že jsou
bez závazků,
že vzniklé,
že nenarozené.

Marně jsem volal:
"Pojď růst z mé podlahy, trávo!
Skoncuj to s nima!"

Nešla, pamatovala si,
jak umím zradit.

Tak to mám za to.

60

Zabili kachně - jedli je.
Z malého masa
kouřilo se,
škubali lačně
ke kostem upjatá vlákna.

Tu horkou snídani
jsi tehdá nosila na stůl
zralá a sama.

Dodnes, když vzpomenu
na tebe s nima,
jako když katruju oisek
do smutné, tekoucí vody...

64

Nebudu hledat krásnější než jsi ty,
běhat od jedné k druhé,

poněvadž milovat ženu
je osud právě tak,
jako barva vlasů,
nemoc
nebo doba, ve které žijeme.

Ze sbírky

A N Á L Y

/1955/

S e n t i m e n t á l n í
c e s t a

Z muže na muže napínala
své vlasy - šňůry na prádlo.
Mediky v patách! A tak zrála...
Až v létě!.. Koho napadlo!

Před koncem nitě, kterou šila,
před zdřevnatěním kedluben,
Šomková ve snu netušila,
co za orchestr je ten... ten...

Jí se to nestalo! Temp naznak
znalá, kde čekal zázrak,
v zahradě řekla: "Jen se cvič!"

Nech už si, višni, sladkou mízu!
Chtěla to, zašla do rybízů,
hledala rty a řekla: "Míč!"

D o b ř e
o r i e n t o v a n é   ž e n y

Shon v nejtárně je ustavičný,
smrad, paví ocas elektrod.
Má puhejř, malé číslo bot.
Ze špatně, křivě srostlé klíční

kosti mu bolest znova střílí
až do zad. Bude zahanben
báječnou výkonností žen.
Vidí, co toho navařily

a míchá ho to: nevydělá.
Neschopen. Rány jako z děla
mu vadí. Jim ne. Svařečky,

zakryté kuklou, celé v kůži,
čipernější než mnozí muži,
už spálily své vařečky.

V e č e r
s l a m ě n ě h o v d o v c e

Píchá ho v prsou. Vezme zábal,
zatím co žena půjde na bál
s dcerou. "Lež pěkně, Karle! Slib!
Ať jsi mi ráno jako hřib!"

Vyplašen? Přece by se nebál
léku! Ten se už dávno vstřebal.
Muži ho berou: je to lék
všech doživotních manželek.

Je už jen smutný a jak vrah ví
čím zabije: schovanou lahví!
Ze zólogické přijde host.

A přece ne! Má zkušenost,
která je lepší: znova zkusí
zas po létech číst staré Rusy.

D í t ě   r o z h o d u j e   d r u h ý
p o l o č a s

S.H.

Převíjí, koupe, krmí, chová -
a dítě vrůstá do doby.
Kdyby ses ty tak do růžova
chtěl vyspat z vlastní podoby!

Dítě se ve snu bojí zvířat,
horké se budí, usíná.
A ty, ty nevíš, kde se přihrát.
Matky to vědí: u syna.

Piš komu chceš míč rozpačitý!
Víš co víš: musí skončit v síti!
U starých hřišť jak tréner stát...

Ne, tím se nenech odpískat,
kdo neví, že se děti rodí
jen z ženy a ne ze svobody.

D o ž í n k y   v   l é t ě
1 9 4 5

Byl velký výběr čerstvých vdov.
Drhly... Měl přijet Chlestakov.
A v hadrech v lese našel hajný
cár dobisu, cár: "Lieber Heini!"

Bratranec volal: "Přijď pak domů!
Do sklepa!" - Líh čěl po všech vsích.
Šel pro klíč. V kause cinkalo mu
pár zlatých zubů německých.

Na návsi hudba kutálela.
Pak přijel Austin. Šofér klel.
Vítali: chléb, sůl... Slova vřela,

plál kroj, pokud jim nezbuchřel.
Pan ministr řek lidem něžně:
"Skončily první svobodné žně."

T e c h n i c k ý . r o z v o j

Tu nejistotu zahlédneš
u starých lidí: v jejich tupém
vzhledu, když vystupují vstupem
a čelí výtkám: "Co mi chceš?"

Svět mění se v svět z našich hlav.
Zvykáme těžko. Žijem styly,
které už tady kdysi byly
a rozbíjíme první stav.

Nás ještě letadla a zdviže
nezbavily vší zemské tíže. .
Jednou však skončí se ten spor

a stavby prázdninových chat
, se budou hodit do dramát
tak dobře jako Elsinor.

M i l o s t n é   z v í ř á t k o

Noc. Rychlík na Karlovy Vary
upomínal spíš na kozlík.
Do rána tři vlakové štáry
a ani jednou... To je cvik!

Ten večer jsem tě orvně viděl,
urousanou a sprostou... Myš!
Ale ta noc! Ten pytel šidel!
Ve dvojce! Starý, šedý plyš...

Jak rybě háček zasekla jsi
jazyk, krk omotala vlasy,
černými vlasy... Co ty víš!

Tu láska lásce vyučuje,
ta vše, co zrovna je hned kuje...
Takovou myš si zrotiviš!

V e s n i c k ý   c i r k u s

Přestárlý medvěd pouští chlup
a všichni koně mají štánek.
Chlap v tričku leze do chalup
a prosí o med, o heřmánek.

Jako úd k lásce roste stan
za vsí a všechno je v něm nové,
jak by byl prvně vztyčován.
Jdou vybubnovat. Paňácové

se bijí do vycpaných pupků,
psi bez náhubků honí čubku.
Večer je plno. Hromotluk

popadne krásnou lesklou trubku...
Tak nějak skřívou žáby z luk.
A plachta v dešti má ten zvuk.

T v á   p ř í š t í   l é t a

Ta představa strach nažene:
bezbarvé vlasy, zuby vadné...
To pak i srdce rychle chladne
jak sádlo s plotny stažené.

Tvůj velký život mnoha let
má v sobě menší, kde vše klíčí.
Je to ten, který ohraničí
tvých třináct a tvých čtyřicet.

Co potom? Budeš si zvat hosty,
číst knížky, slýchat hrkání
pozvolna ucpávaných cév,

vařit čaj dlouze srkaný...
To už budeš mít po starosti
až přestane ti chodit krev.

M l a d í   O v i d i o v é
s e   l o u č í

J.K.

A už zas podzim. Těla žen
odvandrovala krásně hnědá
a jenom plavčík s prutem sedá
na brknech prázdných plováren.

Poslední týdny duní jazz,
ružový silon ve vložkách
voní a jiskří jako v sadech
koncert a jako v řece jez.

Ještě to slyší. Neohluchli.
A ještě běží koně v Chuchli,
ještě je motor zahluší,

kolínskou ještě za uši...
Poslední týdny honí vodu.
A dohoní ji u odvodů.

V e č e r n í   v l a k y

Večerní vlaky houkávaly
za Humbolicem, nad proužky žit
a ruské harmoniky hrály
u školy: ... puť daljok ležit...

ve čtyřicátém pátém roce,
v tom roce prvních cigaret,
kdy pustly vsi a zmuštlé kotce
se otevřely jako svět.

Večerní vlaky odvážely
k vysněné pražské závratí.
V noci z neděle na pondělí

jsem odjel. Kraj byl zavátý
a z vlaku někde na trati
vypadlo mládí - hlávka zelí.

Ze sbirky

L É T A S H E L M U T H E M

/1956/

Move then with new desires,
For where we used to build and love
Is no man's land, and only ghosts can live
Between two fires.

Cecil Day Lewis

T r o l e j b u s

nastup si, nastup než zapadnou
ty dveře na vzduch,
snad odjedeš, snad ujedeš
životu na dluh.

Z úst chlebový a mentolový pach,
z náhodného přimáčknutí
- vztah.

A kdyby vůz ztratil město, jímž projíždí,
kdyby zajel do neznámé krajiny,
nikdy bychom se neshledali
se svými Žižkovy, se svými Karlíný.

V míjených, lékárnách se přebírají v drogách,
o gram se stačí splést, o gram,
někdo umře a jejich bílé pláště s ním.

Pro nic za nic
vylévají hovorkové srdce i zde,
snad to potřebují jak před spaním knížku,
po ránu zubní pastu
k jízdě
s pausami stejných stanic.

Kdyby svět umřel, zatím co jsme ve voze,
my bychom ještě chvíli
žili,
muži nuceni zamilovat se do přítomných žen,
ženy do přítomných mužů,
třeba do toho s kulatou hlavou,
nebylo by na vybranou.

Kdyby zdraví přestalo být tím, čeho je odjakživa víc,
kdybychom proseděli u svých nemocí déle než u svých lásek
a den se stal čtyřadvacetihodinovou nepříjemností - - -

Hle, co se stalo za jízdy ve voze,
hle, jací vešli tam a jací vystupují,
hle, jak se podebraly rány, o kterých nevěděli.

S o u m r a k

z e s t r á n ě n a d R a d o t í n e m

Nebe přečárané čmouhami
žraločích tryskáčů,
na kterém orlům
létat nedaří se,
nebe před námi a za námi,
kam hvězdám nechce se,
kde mraky rostou
jak na chlebě plíseň.

Tady nevzdání či vzdání
je otázkou několika let,
co bylo přímé
se už zauzlilo
a trhliny jsou štipovány
bavlnkou z vlasů tvé lásky
anebo možná
z vlasů tvé matky -
bavlnkou bílou.

Sedmnáct hodin. Pták za ptákem
si zvyká chodit. Našlapuje
opatrně století i den,
kterýkoli a jediný.
Listonoš, vracející se soumrakem
od posledního dopisu,
pohrává si s ohněm dějin
této země a pevniny.

Vlny jezera ve Slapech
rozvalují se netečně
nad korunami stromů,
nad zápražími, nad kamnovci,
ze kterých vyráží už mech.
Chladnoucím žárovištěm obzoru
potácí se čest a hrdost mužů
jak prchající Slavníkovci.

Brzo podávají večeři
v nemocničních sálech.
Pak dlouhá noc -
světla a mouchy na stropě.
Rez ukládá se v páteři
a všude. Na nebi voda
už čeká. Za chvíli začne pršet
na tomto setmělém místě,
hluboko v Evropě.

F o t b a l i s t é

Jedenáct vybraných,
oblečených do koverkotu,
přechází po ocelových schodech letadla,
které co nevidět vzletí.

Odpoledne se láme,
muži s aparáty
přišli na poslední chvíli.

Ale druzí...
těm není přáno,
těm se nepoštěstí:
rozpálení,
politi potem,
se strníští vousů na tvářích,
dál zápolí se stroji, s orbou
v začarovaných kruzích.
Poledne se přehouplo,
blíží se večer,
už už s tím praštit,
ale naděje ... snad děti...
snad za sto let...

Jedenáct zářivých
prolomilo kruhy
díky kličkám, neslábnucímu dechu,
pevným hrudím, schopnosti dobíhat
a dobré míře...
Den, dva dny po přistání
dravě jak děti
budou se sápat

po míči, podobném orsu,
zatím co druzí
rozloží zmlácené hnáty
kolem ukecaných beden.

Pokojská v hotelu
vyvolené země
prohlíží naposled karafy proti světlu
a staví je plné na noční stolky.
Správce hřiště stahuje provazem
na vozíku trávu s hrací plochy
a odváží ji králíkům a koze.

Jedenáct vybraných,
dobře kloubených a zdravých,
při nástupu do letadla
podhaluje liliové květy chrupů
poslední vlně podvečerního světla,
ženoucí se k nim letištní travou.

l i o j e m a l é m ě s t o

/Úryvek/

Mé město v zimě od světa
odříznou ledy, závěje a sníh.

Polední vlak už neřijel.

Přednosta vyjde, dá zhasnout ve výtopně,
vločky sněhu padají na černou pelerinku
jak kostky cukru
do psích tlam

a přednosta se rozpomíná
na jednu ... zní mu .. zná ji z mladých let,
z let služby ve velkém železničním uzlu,
slýchanou po nocích, tmavou a barovou.

Krás! Zatne ústa, aby se nenadýchal.
Jazyk je v teple! Ten si tam zdřímne!
Pozdě! Hřib satan je pozřen,
nápěv se vrací
a jako ženu za ta léta,
bere jej stále níž a níž,
do konce dne bude jej slyšet a broukat,
tmavý a barový.

Zachází zpátky do světnice,
nad bubínkem víří paličky tepla,
svlékne se do vesty, otevře tlustý román...
Pozdě! Nápěv se vrací
a jako ženu za ta léta,

bere jej stále níž a níž.

Mé město v zimě od světa
odříznou ledy, závěje a sníh.

V takových dnech si manželé
v postelích leccos prohovoří.
Sousedé na sobě seberou košile.

V takových dnech
nedávej koni oves!
Je vystátý a hníla by v něm krev.

Vě skleních klesá hladina mouru,
sterci umírají,
u skel se drolí kyt.

Mé město v zimě od světa
odříznou ledy, závěje a sníh.

Flivni na okno horkou slinu - praskne!
V továrnách stojí polovička stavů.
Z vesnic nepřišli.
Z dětí se stávají vědmy.

Lidé, na které jsem si vzpomněl
dneska dopoledne

- 1 Chovatel poštáků v devět za nedělního rána
vystává před domem, šle metou chodník,
v řídkém a mrazivém dešti,
klepe se, aby přišel aspoň jeden,
aby jeden z těch jeho přišel první
v řídkém a mrazivém dešti.
Nepřijde, - ó, to pak prokleje oběd,
vlažné pivo a oschlé zákusky, -
věrně nosí to své, to, co ho těší a týrá,
ale já taky
mám své.
- 2 Helmuth měl modročerné vlasy,
ustupující s čela rok od roku,
listoval v noci karty a karty,
předával osud a bridgové triky,
jednou se zpozdl, spletli ho, zmátli,
chlapi mu zalehli ~~výčep~~ o šesté výčep
a nedočkal se.
Dnes už má po všem, kdo mu to tam sladí, -
pustil jsem osud a zapomněl bridgové triky,
Helmuth, můj mrtvý přítel,
znal dobře
kotouč kabátu mezi dvěma prkny,
dosažitelný měkký chuchvalec vrstev,
kde klopy doléhají, mezi nimi jizva,
kotouč zmaštěný vaselinou,
kdykoli saháš pro něco zapomenutého.
- 3 Před rokem - prošedlý muž vychází po ránu z domu,
pod pažďím lékařský zahraniční žurnál na křídě,

je srpen, před hospodou skládají led,
mrazí ho, vzpomene na tu, které se musí zbavit,
žena to ví, děti to tuší a účet za benzin...
Ta, které se musí zbavit, byla moje,
mačkal klakson Opla pod jejím oknem,
byl jsem tam, nevěděl to,
přikryla mi hlavu polštářem a dlouho umlouvala,
dostal ji nakonec přece, uměl v tom chodit,
ale dětské sandály jí nezul,
ty jsem zul já.

- 4 A míru dovršuje můj strýc; vypravuje
o půdě, příznivé bylinám a žitu,
o tom, jak se v nebi vyvalují kopce mraků,
a končí zvoláním: "Mech ožral stavidlo,
tečka nám hrkne voda do stavení!" -
Bydlel v chajdě, v chajdě u rybníka,
můj strýc, ten, co prorokoval, oral, vláčel
a nikdy nepřijal námezdní práci.

L y n c h

E.F.

V zájezdních hospodách
a o desáté ráno,
kdy závozníci
přetřásají vše;
je ještě spousta chlapů mezi muži,
od uhlí, oleje
svědivé šaty,
od uhlí, oleje
řevnivé řeči, -
a zemi znají nazpaměť.

Žen jako listí,
brzo začne padat.
"Přijď, přijď až zejtra,
večír mám co dělat,
celej den zlobí,
spojka proklouzává."

Žen jako listí,
silnice mává stromy jako žezly,
ve tři už pálí patro i čípek,
kterou si, kterou
žlutorudou šálu
na krk uvázat,
silnice mává stromy jako žezly,
pod plachtou všecko.
co jsme nerozvezli.

Usýchá, roste
na plicích, žebrech

zlámaný strom
a spravený drátem.

Žen jako listí,
je ještě spousta chlapů mezi muži
a každé ráno stahují si
záběstí koženým páskem,
aby víc uzvedli,
aby tě uzvedli,
váho a tího!

Lehoučká lehká
jak pazdeří
láska.

Ostruhy pod bílými stropy,
ve výši koňského hřbetu,
ve výši sedla
čistý žlutý samet,
ostruhy pod bílými stropy,
gynekologické křeslo,
muž nad mou tváří.
Bude to všecko
zase znova?
Muž nad mou tváří,
kde jste milované boky?
V kopřivách chodí
a u ohrad zpívá
muž nad mou tváří.
Nejspíš už nejsou hvězdy
nad bílými stropy,
světlo chladné jak říjnová voda,
kde jste milované boky,
světlo tam uvnitř - to nechladí, sálá.

Ve čtvrté třídě
zmačkal mi
kuře z pasteliny,
přiškvařil copy,
na vztek škrábal zeď.
Je ještě spousta chlapů mezi muži.

"Přestaňte, už to dál nechci,
jako když nehty škrábou zeď,
přestaňte, prvně, no jo, prvně,
muž nad mou tváří,
muž nad mým klínem,
zhasněte, nechci, aby viděl,
prvně, no jo, prvně, ,,,"
To je taky křeč,
váho a tího!

Lehoučká lehká
jak pazdeří
láska.

Žen jako listí,
brzo začne padat,
povolání líp nejmenovat,
sotva jim otrne
už se zas chlubí:
"Frajer,
na spojce houbal
bětítunu v kopci,
stála a řvala,
jakož i my
držíme a řveme."

Silnice mává stromy jako žezly,
pod plachtou všecko, co jsme nerozvezli.

Je ještě spousta chlapů mezi muži.

Dát k sobě všecko,
co k sobě patří:
roztává dehet,
chumelí peří.

Zavlhne kůže,
na ruku jde nám
co k sobě patří:
dehet a peří.

Teď pomalu usánat,
teď pomalu tišit:
celý život chodit v tomhle snu
a jednou
umřít v téhle špíně!

Usýchá, roste
na plicích, žebrech
zlámaný strom
a spravený drátem.

H r ú z y

Celý život

čekat na ženy s červenou krabicí u lékáren,
zkracovat vedle nich krok,
slyšet: "Ponožky se mi zjevují i ve snu!",
vidat stařeny, kytující okna na zimu,
utahovat klouzavý uzel vázanky u krku,
škrabat si krk a obě tváře žiletkou,
hlídat holiče, aby nenaplácal na vlasy mrtvý voňavý tuk,
odřezávat z pat žlutou, zatvrdlou kůži,
dráždit přes košili bradavku sponkou plnicího pera,
tahat malý tikavý stroječek na zápěstí,
přešlapovat ve dveřích, abys vykročil levou,
bouchnat na kaslík za každým vhozeným dopisem,
ssát síru zápalek,
leptat si kapsu po večerech prcky,
potkávat pěticí taxíků v barvě jak zahýbá sobotu co sobotu
dopoledne ke kostelu,
zvracet při vzpomínce na napudrovanou gumu v mládí,
neztratit momentku svlékající se tety,
dohadovat se, kdo načal nejmladší sestru,
fízlovat svou jak s kým a jestli ne s někým,
vykat jednomu, tykat druhému, zvykat si na třetího,
nesmět se napít na třešně,
bojovat za osmihodinovou spací dobu,
svažovat mléko neznámých, nikdy nespátrěných krav,
pozorovat ráno směr větru v plachtě a přikusovat housku,
vracet se do špitálů jak auto k benzinové pumpě,
vyvrzávat všechno teplo dveřmi,
nacházet zapíchnuté jehly v polštářích, záclonách, kobercích,
zapomenuté po bytě,

Obsah

Ze sbírky ČERNÁ LYRIKA

1
3
5
6
6
9
14
18
19
24
28
34
36
38
39
43
49
52
54
59
60
64

Ze sbírky ANÁLY

Sentimentální cesta
Dobře orientované ženy
Večer slaměného vdovce
Dítě rozhoduje druhý poločas
Dožínky v létě 1945
Technický rozvoj
Milostné zvířátko
Vesnický cirkus
Tvá příští léta
Mladí Ovidiové se loučí
Večerní vlaky

Ze sbírky LÉTA S HELMUTHEM

Trolejbus
Soumrak ze stráně nad Radotínem
Fotbalisté
Moje malé město
Lidé, na které jsem si vzpomněl dneska dopoledne
Lynch
Hrůzy

VÁCLAV HAVEL

/Nar. 5. října 1936/

144

N A O K R A J I J A R A

/ cyklus básní /

Praha, jaro 1956.

Ležel jsem na gauči a četl
noviny. Venku šlehaly dráty,
osamělé prádelní šňůry a větve, večer
houstl a teskně uzrával.

Směrnice druhé pětiletky.

Do první jsem vstupoval jako dítě,
do druhé jako mladý muž. Abych mohl žít,
můj otec budoval pětiletku,

ale pětiletka budovala zároveň me.

Ležel jsem na gauči a četl noviny.

Venku byl sychravý den. Vyšel jsem se projít,
límeč vzhůru, s cigaretou. Tehdy

jsme se potkali, druhý den jsi byla u me.

Za týden jsem tě po prvé políbil. A v pokoji
ležely ještě noviny s tučným titulem:

Na prahu druhé pětiletky...

Nedělní večer, ještě ne noc.

Vojáci se vracují z vycházek, Strahov rudne
a jeho obrysy měknou. Sami na obrovském
stadionu, sami a s námi úzkost.

Pes, strážník, mlenci, osamělá píseň.

A pod námi daleký řev města, v němž se rodí
první osvětlená okna. Nákaza se šíří. Oba
máme tento prostor rádi,

pro velikou pravdivost pocitů, jež navozuje.

Pravdivá místa. A noc propuká do houkání
smíchovských vlaků. Na to je báseň krátká.
Mlčíme. Million lidí teď usedá k večeři,

million lidí, kteří chtějí jíst, mluvit,

žít. Million lidí - jedno středně velké město.
A přece, co tomuhle městu může být, co mu je
po jedné začínající lásce ?

Větry s polí se shlukovaly
a výpadovými silnicemi vtrhovaly do Prahy
k divoké honičce spleť náměstí a ulic.
A první hvězda tiše přihlížela,

plna nekonečné shovívavosti.

Má hvězdo, buď ke mně shovívavá,
jsem asi neobratný milenec, často mám v duši
také vítr, krouží v ní pevně uzavřen

v krunýři mé nejistoty a bázně.

Mám v sobě asi příliš hlíny, a ta je těžká,
ztrhuje každý rozlet k zemi. Větry s polí
řádily po ulicích města,

i tvé počasí bylo měnlivé,

a já ti nedováděl říct, co pro mne znamenalo,
když jsi mi jednou přiznala svůj stesk.
Ale počkej, až vítr zvítězí nad hlínou...

Tvá duše je předměstí plné
zakouřených silnic, blátivých cest,
ohrad, hřbitovů a telegrafních tyčí,
plné životních dramát,

lidí, žijících kdesi na okraji naší
podivuhodné epochy. Čteš verše,
chtěla bys být herečkou a říkáš o sobě,
že jsi krutá jako bič boží

Procházím se po tvé duši,
vetřelec, bezbožný turista. A pomalu
poznávám, kam vedou ty asfaltové silnice,
blátivé cesty,

co je za těmi ohradami
a co je pohřbeno na těch hřbitovech.
A jak se tak orientují, zdá se mi, že počínám
rozumět tomu ukrutnému kraji.

Mohl bych psát : v duši

slyším ohlušující řev lásky, láska
spaluje mň vnitřnosti duše a tak dále,
ale vím, že by asi jenom mohla

znevážit myšlenky mého srdce

taková paráda silných slov.

Vždyť je to docela prosté: přede mnou leží
papír s nevypočítanými integrály,

v nitru bzučí úl nevytěžených veršů,

a při tom myslím na tebe, že teď asi také
počítáš, co komunální podnik dal
a co má dát.

Skutečně je to všechno

docela prosté. A abych si spočítal,
co pro mne znamená, že se s tebou večer uvidím,
na to nepotřebuji vůbec integrální počet.

Tohle je tedy jaro,

to jaro z písní, básní, a románů.

A i ty kvetoucí stromy, i ty květované šaty,

i ta vůně zatěžkávací mysl.

Mezi nás někdo vstoupil, snad město.

Stojíme každý na jednom jeho obzoru,

malíncí, každý ve vlastním světě, vzdálení.

A snad by stačilo jediné slovo:..

Tohle je tedy jaro.

Ta řeka skutečně šumí, jez, zeleň,

ptáci. Mít tak křídla a umět přeletět

za minutu z obzoru na obzor...

Trvalo půlden, než jsme se domluvili.

Ty, dcera Žižkova, já, ještě nezkušený

návštěvník spisovatelských kaváren. My dva,

kdesi na okraji jara.

Otevřel jsem okno,

do pokoje zavanul březnový večer.

Naproti přes dvůr visí lampa nízko

nad kuchyňským stolem,

sedí tam čtyřčlená⁷⁾ rodina a jí.

Oba budeme jednou členy takové rodiny,

snad už v příští pětiletce, lampa bude svítit

nízko nad stolem a klidně

budem jíst svůj socialistický chléb.

A myslím na sebe před rokem, sám

bloumal jsem večer ulicemi bez neonů,

pobouřen tajně kdejakou dvojicí.

Už si na to ani nevzpomínám

Snad si pod tou lampou také na sebe

už nebudeme ani vzpomínat. To je čas.

A čas je život. Možná je to tak lepší.

Je těžké tohle říkat.

Za oknem kavárny řádí plískanice,
Mlčíme s nezbytnými cigaretami, nevím,
jak bychom bez nich byli myslitelní.

Je těžké vysvětlovat to,

k čemu sami sobě bez obrany přihlížíme.
Stmívá se, na rozhledně září rudá hvězda,
aby milencům ve chvílích štěstí

připomínala, jak mají myslit,

jak pracovat a jak žít. Je těžké vysvětlovat
něco o tiše plápolajícím věčném plamínku
zvědavosti v duši,

zvědavosti, komu jsi dala v životě

nejvíc lásky. Snad je to špatné, ale věř,
to není žárlivost. Zapálíme si a budeme raději
hovořit o něčem jiném. Nechtěj pochopit.

Lije jak z konve. Světla trolejbusu
potvrzují mi blízkost tvého těla. ~~Když~~ A duši,
tu si mohu jen domýšlet, představovat
a v její blízkost doufat.

Nastoupili jsme, usedli.

Jsme zde, v Žižkovském trolejbusu,
v Praze, v Československu, v tomto věku.
Jsme zde a nezbyvá nám než souhlasit,

neboť nesouhlasit by bylo,

nesouhlasit s vlastní existencí.

Je těžké žít bez práva volit si svůj život,
ale žít je nutné.

Venku stále prší. Jsme zde,

vedle sebe, jsme určeni. A přece ještě cosi
je nám dovoleno měnit na této skutečnosti:
Můžem se mít víc rádi.

Bylo to jen tak mezi dvěma
věčnostmi polibků, vteřina myšlenky.
Viděl jsem náhle za okny sivý den,
někde v daleké budoucnosti,

my dva šli po mostě. Uprostřed
jsme se náhle zastavili, odprosili za vše špatné,
co jsme si kdy udělali, a pak rychle
odcházel každý na jinou stranu,

ty někam k herecké slávě, já, snad,
kamsi ke kamenitému údělu básníka
své země. A v téže minutě někde na světě
dva lidé se po prvé objali.

A já přál jemu, aby mu dala v budoucnosti
tolik něhy, kolik já neuměl dát tobě.
Ale to všechno byla jen těžká vteřina myšlenky
mezi dvěma věčnostmi polibků.

Svítá, žáby ve vašem rybníku
divoce kuňkají, ticho, nikde ani duše.
Stojíme sami u zdi, osázené
skleněnými střepeinami

pro ztížení života zlodějům.

Napadají mě příměry o sobě - zloději
a o tvé tváři - zdi se střepeinami, aby byla
má cesta k tvé duši složitější.

Usmíváš se, na všech stranách
blátivě svítá, myšlenky se vytrhují
polibkům z rukou, posedlé zvědavostí,
co to je láska v polovině 20. století,

v táboře míru. Ale na dně
toho šílenství uvědomuji si stále zřetelněji
několik prostých základních jistot :
...že žít je těžké, že tě mám rád...

156

JIŘÍ PAUKERT

/Nar.18. prosince 1935/

TEHDY JSEM ZAČÍNAL

Tehdy jsem začínal secesní rozhovory s mlčenlivou dámou;
mluvila nosem, bylo jí 34 let,
měla dvě fotografie /svého manžela a šestileté dcery/,
ocitla se na hradě, jako se ocítá na nebi mléčná dráha;
samozřejmě; byla stálicí, kde on byl povětrň...
Byla jaksi služební osobou,
vystupovala úředně,
měla malé něžné ruce
a něžné nohy obuté v půvabné malé bačkůrky
/dlaždice hradu chladily/;
byla osud; byla mlčící; byla vlídná;
byla spravedlnost sama;
a proto tedy tak špatně viděla

LOKAJ MNE POZVAL NA VEČEŘI

Lokaj mne pozval na večeři,
gratuloval jsem mu k svátku,
bylo Čenka nebo Oldřicha,
jeho manželka, věčný hypochondr, seděla na vydraženém gauči,
poslouchali radio, ztrnulí, ustrojení
/on ve dne prováděl, ona uklízela,
ón byl v noci alespoň myšlenkou záletný, óna měla záchvaty/;
čekali nyní, až přijde správce hradu s manželkou,
i na tomto hradě, vystrčeném v trans

/bylo to komické/ se odstupy zachovávaly.
Byl podkoní posledního majitele,
do postele mu vodil holky,
pomlouval ho za zády...
Správce přišel; paní je hubená;
všichni čtyři by mohli psát naturalistické romány,
jedí uzené,
rozhovor stále stejný, jídlo, nemoc, baron Haas...

NEVÍM, JESTLI TO STAČÍ

Nevím, jestli to stačí na báseň:
kuchařka,
stará slečna, špinavá, zašlá, ještě k stáru koketní a ruměnná tvář...
Pod sklem vycpaný čínský pinčl /hrad je plný vycpaných bytostí/,
na skříní album, Herr Baron.
Její bytost je trpkosladká jak šípková zavařenina,
vypráví sípavě:
"Tu noc, než se zastřelil, seděla jsem u něho,
byl jako dítě, prosil, abych odešla,
všichni ho zradili, všichni mu utekli.
Ve tři hodiny ráno..."

JELI JSME PO ŘECE TŘI

Jeli ~~взятые~~ jsme po řece tři v jedné loďce,
Zdeněk vesloval,

Milena ho potom vystřídala,
meztím co se koupal,
co stříbrně šílel s vodou...
Přivazoval loďku,
že se převleče, abysme šli napřed...
Byl jsem zlý, řekl jsem mu, že má díru na plavkách.
Šli jsme potom sami s Milenou nahoru k Cornštejnu;
křídově modré nebe;
viděl jsem kameny; říkal jsem jí, že nežiji nikdy přítomnost,
že ji rozkládám, ubívám, uvažuji.
Řekla mi /chápaš všechno nebo nic?/:
Tohle znám,
    ale nedělej to, Jiří, není to správné,
raduj se, trp a zmírej,
                    ale žij!
/Ale Zdeněk, ač slíbil, že nás dožene, stále nepřicházel./

A JÁ BROUČEK

Tesal jsem Tě, Charybdis,
a urazil Ti prsty, a ~~xxx~~ ruce,
pak i tělo, zbyla jen hlava.
Vlasy kousají, a hltáš
mne jako schodiště.
Teď matka strouhá perník;
kytice růží jak venkovské baroku
plní můj pokoj; ó jak najít míru,
jak si neustrouhnout prst!

OBRUČ V DEVĚT RÁNO

Kolo proměn, obruči v rukou chlapce!
Netrpělivá pálka tě žene vpřed.
Kam staromódní mladý matros
určí svá [†]pád? Kopřivy? Růže?
Je dřevo vskutku tak tvrdé?
A zná lýtko chlapce
hrboly ulic a díry kanálů?
Kolo proměn, kolo, vytažené v neděli odpoledne!
Kolo pod schody kostela.

ŽVANIVEC

Cívím na rám, za oknem Špilberk,
~~xxxxkafraxxxxkafraxxxx~~
kecá, kafra si, klátí se,
jak by znásilňoval židli,

o francouzské revoluci, a tak dál.
Známe ty vaše jelikož,
vaše kdyby, v důsledku toho,
konec konců, cílem je.
Známe vás, žvanivci,
i z Bonnarda máte strach.
A domy civí k nebi, půl páté,
krychličky zlé, oči osleplé.
Pokrývač řádně koná svou práci,
západ nakouzl lešení,
po práci postel chutná,
koňsky zdravě jde se spát.
Žvanivec zelévá ročenku ledovou modří,
půlnoc táhne; puristický noční stolek
skrápí lampička.

ÚLITBA

A nevím, že podlehnu,
a vím, že odpoledne jen ruku nadzdvihnout
bude mi čtvrtým prostorem.
Svícny vztyčeny kol mě
budou zas pro smích nahoru i dolů.
Ušlápnut, zbitý, jak krysa v koutě,
sám jsi jen k zoufání,
pošel bych rád.
Leč, mé něhy, jednomu říkané,
vy platily jste všem.
A tak i já, hniječ, budu čekat,
až někdo přese mne zas uzavře
nadějí kruh.

154

K A R E L   S O U Č E K ,

M A L Í Ř   N A Š Í   D O B Ý

Brno, prosinec 1956

Soubor sedmatřiceti obrazů Karla Součka, vystavovaný v září a říjnu ¹⁹⁵⁶ v brněnském Domě umění, znamená v našem výtvarném životě počin dost ojedinělý na to, než aby byl opomenut jedním katalogem a několika uznalými články. Těchto několik poznámek na okraj Součkovy výstavy si nechce v žádném případě činit nárok na zhodnocení útvaru tak složitého, a přece zas ústrojného, jako je Součkovo dílo. Chce spíše než řešit, právě jen vytknout a neznačit některé zásadní problémy, ať už rázu specifického či obecného, které se naskytly v souvislosti se Součkovou výstavou.

Autor exposice, nazvané "Člověk v mých obrazech", je dnes více než čtyřicetiletý, a nepředstupuje před veřejnost po prvé. Karel Souček je znám českému výtvarnému publiku už z let protektorátních a těsně poválečných jako jeden z celných představitelů tehdejší mladé generace. Působilo-lá jeho jméno na plakátech přesto jako překvapení, pak to bylo především proto, že se malíř na dobu téměř osmi let uchýlil do kladenského soukromí a přestal se v této době účastnit kulturního života. Žeň z tohoto období, vymezeného zhruba léty 1948 a 1956, představila právě brněnská výstava.

Ten, kdo znal Součkovu uměleckou orientaci před posledním jeho obdobím, nebude překvapen tematickou stránkou jeho děl. Zdrojem i měřítkem všeho uměleckého snažení, v souladu s tendencemi Skupiny 42, z které je pramení ne-

2 Jejen Součkův podnět, byl a je Součkoví člověk. Je tedy na malířovi, aby ho pravdivě nacházel a objevoval mezi vším tím co tento člověk vytváří, a čím je zpětně formován. Součkův člověk, zcela v soulase s typickým člověkem šnečka, je člověkem města. Prochází průjezdy, blouká pasážemi, odjíždí každodenně za svou prací z přeplněných nádraží, hltá v automatech narychlo svůj oběd, a večer unaven usíná v nádražní čekárně. Tím se tedy námětová oblast Součkových obrazů nijak podstatně nemění, i když i zde zůstává nepopiratelným faktem rozšíření a zprostřednění pohledu, který se citlivěji, bezprostředněji, a přece zas uváženěji naučil reagovat na danou skutečnost.

Není však možno nřící, že už po této stránce působily Součkovy obrazy jako objev naprostý nový. Čím byla dána tato okolnost je šnečjasno: v roce 1956 bylo paradoxně s díky kvitováno to, co se muselo v roce 1948 utéci z moře frázovitostí na ostrov, aby se nyní, když potopa ustupuje, vracelo o to bohatěji a srozumitelněji. Mnoho povrchních pozorovatelů však bylo při této příležitosti ochotno ustrnout právě na tom, že se omezilo na konstatování této tematické novosti, jež byla různě odívána mnohými pochvalnými epithety hlavně se strany těch, kteří by rádi hlásali umění věčného dne, aniž pochopili jeho genetické kořeny, ale naopak odtrženě od celkového vývoje, a v nejlepším případě z pudové reakce na epochu frázismu. Je třeba na tomto místě znovu a jasně zdůraznit, že umění Karla Součka nepadá s nebe, ale že je přímým pokračováním tendencí, předznamenanych v předchozích etapách jeho díla, a nedostí na tom, že je i přímým a vědomým navazováním na všechny ty zdravé tradice českého i světového moderního umění, je jejichž svrchovaným zákonem je-um

3 Je umělecká pravdivost, nic nezastírající, nic nekadeřící, ale přece zas bezpodmínečně vnášející do skutečností řád; a tedy nikoliv pravdivost monstrózní, zdrcující a nelidská, ale pravdivost určená člověku, a pro člověka, pravdivost, která by nepřezila ani vteřinu, kdyby se zastavilo její ustavičně pracující srdce, líčící s každým tepem znovu na naději.

To jinými slovy znamená tolik, že Součkovy dílo bylo diametrálně odlišné nejen od jalových pokusů, kterými bylo na dobu osmi let vytlačeno z českého kulturního života, ale že právě tak nemá co dělat se snahami těch, kteří by si nyní rádi přivlastnili výsledky poctivé a nekompromisní práce, na niž se zasloužili jen do té míry, že jí podráželi nohy, kde se jen k tomu naskytla příležitost.

Ostatně jen při brachu hlubším pohledu na Součkovy obrazy je divákovi okamžitě jasno, že ani coul plátna není poplatný těm, kteří nyní objektivně prohlašují za "moderní" prostě to, co je z vnějšího světa hlava nehlava pačováno do zděšených artefaktů, které, živeny tek dlouho jen dítětní kašičkou z nedomrlých abstrakcí se dnes div div nezadusí v přívalu sentimentality a naturalismu. Je žalostnou, a jen znovu opakovanou pravdou, že byl za poslední léta opomíjen i tento laciný recept, jak se stát "moderním", takže docházelo k pokusům naprosto nescouměřitelným se snahami každého skutečného umělce: apriorně přijaté zásady a pravidla, kterým se z bůhvíjaké domýšlivosti přisuzovala schopnost vytvořit realistické umění socialismu, byly transvestovány do nejpochybnějších zvetšelych a obnošených kostymů, z nichž byl obvykle impresionistický stříh považován ještě za bůhvíjakou módní novinku. Upravdě není

ani modernost ani uměleckost artefaktů zaručována pasivní popisností, jež tak ráda, nemajíc jiného východiska, vyúsťuje v molibankový žánr; a teprve už jí nemůžeme hledat tam, kde jsme diskursivně z těch či oněch posic určili předem fazonu, která nejen že nemá co dělat s racionálním substrátem skutečnosti, ale navíc zcela přirozeně postrádá sehemnější schopnosti totálního nazírání, a tím už sama s osudevou důsledností vyklesťuje jakýkoliv umělecký postup při dobývání reality.

Nic takového nenalezneme u Kozla Součka. Abychom pochopili nejen námět, thema, ale především vlastní smysl jeho obrazů, bylo by třeba zamyslet se důkladně nad povahou doby a prostředí, v níž Součkově dílo vyrůstá; takový úkol by vyžadoval především řádného vyšetření vztahů mezi dílem a dobou, zrevizování genetických i totálních kritérií a stanovení diagnosy této doby i tohoto díla; konečně by bylo nutno určit jejich vzájemnou podmíněnost a vystopovat další vývojové možnosti.

Jak z uvedeného vyplývá, bylo by třeba nejen vysvětlovat naší dobou Součkově dílo, ale také v zájmu pochopení kreačního aktu vysvětlit Součkovým dílem naši dobu, a nejen ji vysvětlit, ale také ukázat, do jaké míry jí Souček svými obrazy přivedl k životu, a jaká její tvář to je, kterou denně poznávají na ulicích ti, kteří shlédli brněnskou výstavu.

Čtenáři je již stě zřejmé, že je-li tu řeč o Součkovi, pak to neznamena, že by se obecné závěry týkaly jen jeho, na druhé straně je ovšem skutečností, že je to právě Součkově dílo, které znovu a se stále rostoucí naléhavostí vyvolává celý komplex starých i nových otázek.

5 V tomto smyslu jsou také uváženy další poznámky a náměty. Především se tedy otážíme, co pro Karla Součka znamenalo těch několik roků, strávených v ústraní. Léta pozorné kontemplace nebyla vlastně v pravém slova smyslu samotou, aby mohl malíř propadnout pokušení izolované spekulace, odtržené od života. Na nic takového prostě Souček neměl čas. Bylo tu každodenní zaměstnání - mimoumělecká práce, kterou musil živit sebe i rodinu, takže se znovu a znovu ocital uprostřed lidí, žil jejich problémy, nazíral do jejich žaludků a srdcí. Ostatně na Kladně není možno utéci životu, i kdyby člověk jen procházel ulicemi s rukama v kapse; kladenská kouřová clona, vzniklá z práce tisíců rukou a hlav, zahaluje všechny do stejné mlhy, do stejného osudového přítomí, ale nikoliv proto, aby je rozdělovala, býbrž, aby je slučovala, nevídaně, povědomě, tragicky a směle. Součkův únik od kulturničení k životu nebyl a nemohl být ani samotou tichou a ubíjející, která udělává slabé na úroveň peripetických kopletů skutečnosti. Kladenský šerosvit, spojující všechny věci v malířskou jednotu, naučí Součka zájmu o detail jen potud, pokud platí v celku jako nezbytná součást. Proto bude nahony vzdálen od popisného naturalismu: vše jednotící mlha dá vystupovat jen těm věcem, které jí dovešou prorazit, které mají a musí číci i přes ní - ba právě pro ní : pomáhající jí tak tvořit a vymezovat. A ještě do třetice na Součkovu dílo působí kladenská mlha : tato voda, rozptýlená do tisíců nepatrných kapiček, je současně Součkovou křestní vodou, křestní vodou severu, která určuje navždy jeho domovskou příslušnost. Vlhká a neurčitá rouška mlhy potlačuje tvrdě soucitných a něžných sfumát jen proto, aby tím zřetelněji signalizovala barvu: nebeť barva je Součkovi hlavním výrazovým i stavěbním prostředkem -

barvou u Součka všechno končí i začíná - je tu psychologicko-
 ckou a zruševňující složkou v díle právě tak, jako výpo-
 vědí o povrchu, kvalitě a jakosti; barva sama tu promlou-
 vá za věci jako poslední jejich substance, jako jádro, jde-li
 se až na kost, barva jako nejkrajnější a definitivně rozliš-
 ůující charakteristikou v posledním soudu spravedlivé mlhy.
 Řekli-li jsme barva, bylo řečeno také světlo, neboť není barvy
 bez světla. U Součka téměř vždy bude světlo do obrazu vnášeno,
 poněvadž šero, přítní, chabos, je v jeho obrazech na počátku
 je to apriorní složitost dnešní doby, kterou dostává do vlnku,
 a do níž přichází, aby jí teprve světlo přinesl; aby hořdoslo-
 va kračl, kde může, kračl zbožně a vroucně, protože pro lidi,
 dobře znaje ruh prometheovského mythu. Souček žije na padesáté
 rovnoběžce severní polokoule: to je dost na sever na to,
 aby z celého roku zbylo jen tři čtyři měsíce letního světla -
 to ostatní je bláto, déšť a vlhko; nebe, bohaté na mraky,
 nebo vůbec zatažené chronickým šedým zákalem, propouští jen
 tolik světla, aby do sebe lidé nevráželi na ulicích na bílé-
 ho dne. Všichni to známe - chiaroscuro, tisknoucí člověka
 k zemi, nutící k irracionálním stavbám, determinující k intui-
 tivní orientaci; nic tu není zřejmo a jasně vymezeno, jako na
 jihu, není tu slunečního paprsku, není tu zaslepující bělá-
 a kontrastní černí, kde ostře ohraničené věci vrhají zře-
 telné stíny. Naopak - často i ve dne je třeba rozsvítit, a
 tu jsme u zdroje pro Součka tak příznačného - umělé světlo.
 Jestliže primární osvětlení je tu jen proto, aby nebyla
 tma, pak jakákoliv snaha po rozlišení pochází už z rukou
 člověka, a není mu dána shůby a nezávisle na něm. Proto
 v Součkově díle najdeme rozehranou celou nejpodivnější škálu

barvou u Součka všechno končí i začíná - je mu psychologicko-
 ckou a ztřešňující složkou v díle právě tak, jako výpo-
 vědí o povrchu, kvalitě a jakosti; barva sama tu promlou-
 vá za věci jako poslední jejich substance, jako jádro, jde-li
 se až na kost, barva jako nejkrajnější a definitivně rozli-
 šující charakteristikou v posledním soudu spravedlivé mlhy.
 Řekli-li jsme barva, bylo řečeno také světlo, neboť není barvy
 bez světla. U Součka téměř vždy bude světlo do obrazu vnášeno,
 poněvadž šero, přítí, ohrob, je v jeho obrazech na počátku.
 Je to apriorní složitost dnešní doby, kterou dostává do vlnku,
 a do ní přichází, aby jí teprve světlo přinesl; aby hořdoslo-
 va kradl, kde může, kradl zbožně a vroucně, protože pro lidi,
 dobře znaje ruh prometheovského mythu. Souček žije na padesáté
 rovnoběžce severní polokoule: to je dost na sever na to,
 aby z celého roku zbylo jen tři čtyři měsíce letního světla -
 to ostatní je bláto, déšť a vlhko; nebe, bohaté na mraky,
 nebo vůbec zatažené chronickým šedým zákalom, propouští jen
 tolik světla, aby do sebe lidé nevráželi na ulicích za bílé-
 ho dne. Všichni to známe - chiaroscuro, tisknoucí člověka
 k zemi, nutící k irracionálním stavbám, determinující k intui-
 tivní orientaci; nic tu není zřejmo a jasně vymezeno, jako na
 jihu, není tu slunečního paprsku, není tu zaslpující bělá
 a kontrastní černí, kde ostře ohrančené věci vrhají zře-
 telné stíny. Naopak - často i ve dne je třeba rozsvítit, a
 tu jsme u zdroje pro Součka tak příznačného - umělé světlo.
 Jestliže primární osvětlení je tu jen proto, aby nebyla
 tma, pak jakákoliv snaha po rozlišení pochází už z rukou
 člověka, a není mu dána shůby a nezávisle na něm. Proto
 v Součkově díle najdeme rozehranou celou nejpodivnější škálu

a osvětlení - je ve skomírajících lárnkách národních
 šoků, v neurčitém, mdlém, a zlomeném světle zsinalých
 pasáží, v kterých se bloudí; světlo, odrážející se od
 stěn, od umělých hmot, skel, igalitu, dřezby a kovu, světlo,
 které se přes talikové průhledy zrádnými okny výkladů snaží
 ne zmást, ale vyvést k sobě, k pravému poznání věci. To je
 poznání důležitě, a ještě důležitější, žedosud ani v českém,
 ani ve světovém umění nebyla s takovou důsledností rozehrá-
 na celá harmonie světla do jakosti; pro většinu malířů
 pak existovalo buď jen světlo atelierové, či světlo plenaíru.
 Souček bourá poslední předsudky v tomto směru víc než důsled-
 ně, a staví nás tedy i po ~~část~~ této ^{stránce} rovnými nohama do nefal-
 šovaného, přechodného světa. Do jaké míry se bezprostředně zde ú-
 častnilo zase oněch několik kladenských let, a tentokrát i
 pražské prostředí, s kterým je Souček důvěrně obeznámen,
 netřeba komentovat. Člověk, pobíhající celé dny od výstavní
 síně do atelieru, člověk, rozumějící pod slovem plenaír od-
 vážný výlet se stojenem někde do krajiny, by sotva kdy měl
 schopnost vytvářet tyto součkovské, obdivuhodně viděné měšt-
 ské krajiny, krajiny na ruby, krajiny tak často vlastně in-
 teriérové.

Tím se dostáváme k vlastnímu znázorňovanému objektu
 v Součkových obrazech, a s plným vědomím, že nejde už jen o
 námětovou stránku, nýbrž o tu stránku díla, která ho bezpro-
 středně zpětně určuje, a která bývá obvykle nazývána obsahem.
 Součkův přístup k objektu je dvojitý, a přece v podstatě jen
 jeden. Dvojitý ve smyslu výběru a zpracování, jeden ve smyslu
 zdůvodnění tohoto výběru v díle samém: takže tradiční dilem-
 ma obsahu a formy je tu spojeno jako všude, kde lze mluvit

8 o skutečně uměleckém díle, v celku jednoduchý a jednoznačný.

Po této stránce je zajímavé, že k rozlišování obsahu a formy se obvykle uchylujeme tam, kde skutečně zvlášť existuje "obsah" a "forma", ale kde ve skutečnosti neexistuje ani umělecké dílo, ani to, co nazýváme formou a obsahem, a co přece je jen dvojitým projevem jedné věci. Je snadno prokazatelné, že obsah přestává být obsahem, je-li vně formy - t. j. zákonů, které ho nejen ovládají, ale slova tvoří. Naproti tomu rovněž forma nemůže existovat tam, kde nemá co určovat, vymezovat a řídit. Je tedy vyloučeno, aby byla forma a obsah v protikladu v tom smyslu, že by obraz obsahově špatný mohl být zvládnut uměleckou formou. Tento protiklad je vytvořen uměle. Lze tedy říci, že všude, kde se setkáme s vynikající formou, budeme brát na vědomí, že je vytvořena jen vynikajícím obsahem a naopak. Jestliže jsme ve skutečně dobré formě nenalezli obsah v dokonalé, a přesně reciproké harmonii s ní, pak to ještě není důkazem, že je to obsah formě neúměrný. Právě naopak: buďto jsme prohlásili za formu jistý druh artistní manýry, která s uměním nemá nic společného, nebo jsme se dopustili omylu stejně vážného - obsahu jsme podstrkovali roli tematiky, námětu, což je věc naprosto deztotalizující. Jisto je tolik, že v malé nádobě bude jen málo léčivé vody, i kdyby byla sebevíce nezdravě zvenšena; právě tak je jasné, že do hluboké nádoby se takovéto živé vody vejde úměrně její hloubce, nezávisle na tom, z kterého pramene jsme čerpali. Tím však není řečeno, že bychom se museli zříkat staré reciprocity mezi "co" a "jak". V tomto smyslu je každá věc, ať artefaktická,

9 ať pouze primární povahy v neporušitelné rovnováze, která určuje a podmiňuje existenci všech věcí. "Co" a "jak" "obsahu" a "formy" budeme tedy i nadále používat, ale nikoliv jako hodnoty destruktivní, nýbrž naopak jako hodnoty zjišťující a stavebné : půjde o to vytvořit z obou protikladů syntésu, jaksi znovu z obou konců vystavět dílo jako most nad skutečností, tentokrát arci ve smyslu racionálním. Půjde o to změnit výšku a nosnost mostního oblouku; tyto vlastnosti pak poznáme mimo jiné právě také per analogiam mezi "co" a "jak". Obojí je tu v naprosté rovnováze jako dvě mísky vah; zjistíme-li tedy na jedné z nich jisté hodnoty, bude třeba hledat jejich podmíněnost v reciprokých hodnotách na míse druhé.

Dokonalá rovnováha mezi "co" i "jak" má opět své genetické kořeny v kladenských Součkových letech. Souček uskutečňuje známý paroxysmus na sobě samém - čím více ho poměry donutily odsunout umění stranou, čím více byl odsouzen k tomu malovat po směně, udřený a unavený, tím více jeho umění roste, a rozvíjí se s netušenou rychlostí, živeno z nekonečně úrodné půdy autopsie. Věci nejsou nazírány nikterak mázdrou atelierové výjimečnosti, jakkoliv umění pro umění tady nutně padá, Součkovy obrazy přestávají být něčím zasvěcenckým, extravagantním, zvláštním, či kuriozním; stávají se zas, přetěžko se osvobozující z kletby individualistického nesrozumitelnosti právě prošlého věku, kusem nediskutovatelného, samozřejmého, neodstranitelného života.

Souček má nepopíratelnou výhodu proti všem meditujícím snílkům za okenními rámy, právě tak jako proti všem objeveným a placeným pozorovatelům života. Že zná život. Život:

to jest nejen vyšlapané, výjimečné, a konec konců nepravdivé cesty v myšlení a praxi ale všechny ty stezičky pochyb, cestičky každodennosti, všechny ty vyhledávané myší díry úniků a trýzně; že zná výjimečnou barvu radosti, která tryská ne z nevědomého dětského tance jen tak řídko, a přece zas nezvratitelně se jistě; že zná pocit soudržnosti a kontinuitního splývání, když je večer, a nádražní halou otřásají kola lokomotiv v osudovém rytmu a v tomtéž rytmu, jakým tluče i srdce všech - srdce matky, zavínující dítě, srdce vdovy, zborcené už jen do naděje že snad přece jen je ještě komu žít, srdce milenců, jimiž se počíná zas nový akord, spanile, sfumaticky a útle, srdce věducí stařeny, která ví, že vše, že vše je tento rytmus : tam a zpět; až sama chvíle trne nahlas, jak to neříci, jak to skrýt, jak to učinit nejtíšším, jak to zklít do radosti tam uvnitř, než nasedneme do vlaku, který nás odveze, aby vše zas začalo znova. Zde se tedy ocitá, a tím se stává umění Karla Součka, odsouzeno na osm let k smrti životem.

Proč to neříci : nestačil tu arci vnější podnět k samotě, o nikoliv i Musel být jistě Souček Součkem, tvrdým a nepoddajným, na kterém by si zlámal zuby kdějaký projev nepřízně času. Kvytvoření takového umění, které vzniká v poslední fázi dosavadní Součkova tvorby, nestačila však jen samota ve smyslu ústraní, samota vyčleňující umělce natolik z proudu favorizovaných malířů, aby nemohl podlehnout nebezpečí manýry, zapojené do obecného medloslužebnictví předepsané formě. Součkova samota je toho druhu, jak ji zná Leonardo da Vinci, je to samota, která je silou. Samota provázající každého umělce uprostřed lidí, samota, která

ho nutí, aby měl blíže k člověku, samota po lásce, po novém gestu slovu, samota, aby měli lidé k sobě blíže.

A tady jsme u dalšího kořene, a snad nejhlubšího ze všech, z něžž potom vyrůstá, a jímž je živeno ne pouze těch několik nejvyšších haluzí na kmeni malířova díla, ale celé toto dílo. Souček skutečně není romantický typ umělce - člověka výjimečného, stojícího uprostřed davu jako něco nepochopitelného, a výlučného, není také šosáckým, věcným a akademistním panáčkem, jemuž se celé umění vejde do několika předepsaných formulak, ba ani jeho bratrem z konce století, který táhne na obhajobu nepoutaného lidství do ulic a putyk s umaštěnou křticí pod praporem anarchismu a plané bohémy. Souček je v pravém slova smyslu umělec moderní, tak jak ho vytvořila jeho doba, a jak on se stvořil s ní; je to jedinec ve všem všudy stejný se svými spoluobčany, ale přece zas se od nich pronikavě odlišující zvýšeným pocitem lidství, silou umocněné existence, v níž je mu prožívat v jedné osobě život každého a všech; takto vzniklý rozpor mezi člověkem a vládním člověkem vyrovnává pak Souček ve vlastním procesu tvůrčím - a dovršuje ho v uměleckém díle. V tomto smyslu je nutno, aby se každý moderní umělec orientoval znovu a spůvodní silou na tento svět, který nás obklopuje : odtud u Součka a jiných umělců jeho typu příklon k realismu, ačci nově pojatému a chápanému. Současně však, a to podtrhuji, je tu stejně silný příklon k obnově všelidských hodnot, spouštěně je tu vůle, snaha i nutnost odpovědět na neměnné otázky o smyslu života, o poměru jedince a společnosti, o vztahu člověka k přírodě, k přírodě dynamické, v prostoru a času.

Součkář člověk je tedy vždy člověkem odněkud někam : nesený nejen svým soukromým osudem, svou determinací příčin a následků, ale zapojený do celého dramatu nutnosti a svobodné vůle, tak jak ji zná jen část v poměru k celku, jen celok ve vztahu k částem.

K pochopení historického a genetického smyslu Součkovy díla bylo by nad jiné třeba zamyslet se také nad ^{jeho} časovým zařazením do vývoje českého a také světového moderního umění. Vycházíme tu u obecně známého přesvědčení, že celý vývoj umění lze rozdělit geneticky na řetěz slohových epoch, vzájemně na sebe logicky navazujících, a nesených v té či oné době společnou jednotící ideou. Vznik těchto slohových epoch, podmíněných a specificky utvářených časově i teritoriálně, nelze však pozorovat odtřženě od předcházejících tendencí - naopak dochází k prolínání, a to k prolínání takové intenzity, že konec konců název určitého slohu je vlastně jen názvem převládajících, a hlavně proti umění předchozí epochy výrazně nových tendencí, jež vytvářejí ve smyslu rozhodujícího impulsu styl té či oné doby. Protože je dále známo, že v každém slohu, který měl možnost nerušeného vývoje bez vnějších zásahů, lze rozeznat tři stadia : ranné, vrcholné a pozdní /barokní/, jest s těchto posle možno tázati se, v jaké slohové epoše žije malíř Karel Souček; zda žije na počátku té či oné epochy, nebo na konci epochy jiné, a dále, do jaké míry se ztotožňuje s tendencemi, pro to které studium typickými - ~~těži~~ t. j. do jaké míry je práv své době, životnímu stylu své doby. K takové práci by bylo třeba především zhodnocení celého předchozího vývoje, zejména dosud téměř slohově nevyšetřovaného devatenáctého století, aby se nám totiž v tom či

onem světla jevil vývoj ~~toho~~ onoho útvaru, který navazuje na konec impresionismu ve smyslu jeho negace a který je obecně znám pod pojmem "moderní umění". Vysvětlení a zhodnocení onoho slohového období, od konce rokoka až do konce impresionismu, které nazývá Richard Hamann "sentimentálním naturalismem", a které přes zřetelné protichůdnosti je nesené v mnohém tak společným a spřízněným duchem, by se totiž vyjasnila nejen podstata a smysl tohoto slohového stadia, ale i perspektivy našeho nového uměleckého slohu, jenž v artefaktech, právě tak jako v našem povědomí už nepochybně existuje, ale čeká, právě tak jako předchozí epocha, teprve na osvětlení, ozřejmení případně sebeuvědomění v jeho nejposlednějším račionálním dosahu. Teprve na podkladě postihu všech rytmických zákonitostí v posledních fázích vývoje umění získali bychom oprávnění k soudu, jenž by byl práv genetickému chápání věci. Protože objevování těchto zákonitostí se obvykle značně opoždí za produkcí artefaktů, a v našem případě je jejich stanovení a vytěnění se opožděno asi o dvě stě, v nejlepším případě ostopadesát let, nezbylo by nám při zkoumání díla Karla Součka vzhledem k dnešní historické situaci v umění nic jiného, než postupovat při kritických soudech jako všichni naši předchůdci na poli dnešní umělecké kritiky: řídit se totiž současností daného díla a vycházet z předpokladu, že jen to umělecké dílo je dobré, které je současné. Čím je tento pojem pojem současnosti efemérnější, je-li zatím posuzovatelný více méně jen s totálních posic, tím více bylo by třeba podpořit jej maximem toho, co je tu zatím k dispozici z oblasti račionálního poznávání příslušných zainteresovaných vědních oborů.

Vytkli-li jsme jako měřítko pravosti umění jeho současnost, bude nutno všimnout si při této příležitosti některých jejích znaků. Lze tu v podstatě říci následující : v první řadě, že sice nikoliv každé nové umění je současným, zato však každé současné umění je novým. Novým v tom smyslu, že životní pocity a celý komplex určujících faktorů každého jedince, který toto umění vytvořil, byly jedinečné a neopakovatelné, pokud jim byl práv, a uměl své vidění člověka uvést v uměleckém díle do vztahu k člověku a naopak, slovem, pokud uměl vytvořit rovnováhu mezi podmíněností a svobodnou vůlí. Jakékoliv porušení této rovnováhy vede při převa-
ze determinace k opožděnému a bezmocnému přešlepowání na mí-
stě; změní-li se naopak vůle ve z vůli, aniž pochopilo své
připravené možnosti, nelze mluvit o umělecké produkci, ale
o sterilní a násilnické spekulaci.

Dále je třeba upozornit na určitý historický rys souča-
snosti ve smyslu analogie současného umění a podobnými jevy
v dějinách umění; vele novosti je to tedy podobnost s něčím,
co už známe, co už jsme v historii umění viděli vycházet z po-
dobných premis a co se podobně dovršovalo k obdobnému výrazu;
tedy jistá spřízněnost s těmi dobami v dějinách lidstva, kte-
ré byly nadány podobným myšlenkovým a uměleckým snažením. Ta-
to podobnost pak působí ve vědomí publika jako povědomost ,
což má dvojitý důsledek - v první řadě ten, že současný artefakt
nevnímáme už jako cizí, ale jako determinovaný příbuznými
historickými artefakty, takže jsme jakoby už předem připra-
veni, co v něm, jen v jiné rovině a jiné tónině, najdeme vy-
řešeno. Jestliže pak zasáhne diskursivní, vědní poznání hlu-
boko do vědomí publika ve smyslu apelace na příbuzné, para-
lelní jevy v historii umění, pak se může stát, že tu histo-

artefakty paradoxně sehrávají současnější roli, než artefakty předšivajících umělců epoch právě minulá. To lze přímo klasicky dokumentovat na renesančním zájmu o protorenesanci a zejména pak antiku, ve snaze po negaci pozdněgotického umění, po negaci, která by se mohla opřít o historickou zkušenost, čerpající z antických tradic.

Tento příklad nás nepřímo uvádí k důležitému upozornění. Jde totiž o to, jak už bylo řečeno, že se přechod od jednotlivých slohových epoch k druhým, a od jednotlivých stadií přímo uvnitř slohu k dalším stadiím děje pozvolna, nepřetžitě, a bez větších skoků, takže se přechasto táhnou residua minulých epoch hluboko do slohu nového, což platí zejména pro ranná a závěrečná stadia, a pro stadia, která by bylo nejlépe nazvat stadii předchozími. Musíme si totiž uvědomit, že měřítko slobovosti je chtěj nechtěj nekonečně jen vybetrahovaným schematem, a že byť i povolovalo řadu výjimek, bude nakonec přece jen pomůckou sice důležitou, ale přesto jen pomůckou, která nikdy neobsáhne život totálně, tak jak se tomu děje právě v umění. Proto by také bylo nesmyslné chtít oduzovat ku př. Fra Angelica ve jménu Masaccia, i když tento je pozdním gotikem, zatím co onen chápe svět již renesančně, a přece jsou oba syny téže doby. Ve skutečnosti oba ukazovali jen jednu z nespočítaných podob současnosti, oba jí byli právi, acoi každý po svém; a nelze tedy ztracovat jednoho ve jménu druhého jen proto, abychom dokázali správnost formulky. Složitost skutečnosti nás neopravňuje k schematicování, právě tak jako k paušálnímu odmítnutí všech měřítek a hledisek; vprvním případě bychom se sami odcouřili kúďěla falešných vykladačů, vdruhém případě k doživotní slepotě ve tmě relativismu.

Tolik tedy k druhému rysu současnosti, který jsme po

novosti, záležející v uskutečnění rovnováhy mezi determinací a svobodou, spatřovali v paralelitě se souměř- podobnými historickými jevy.

Kromě uvedených znaků je tu však nad jiné důležitá podobnost se světem současným, která je patrně nejvlastnější podstatou současnosti vůbec. Věci, lidé, a vztahy mezi nimi, jsou v jisté době lidmi se společnými pocity a ve společném prostředí vnímány podobně: vysloveny jedním z nich, nadaným schopností totálního a integrálního poznání v uměleckém díle, převedeny z pasivní roviny do roviny kreačního aktu a tedy vlastně v pravém slova smyslu teprve stveřeny, jsou učiněny každému z nich zjevné.

V tomto smyslu jsou však také neopakovatelné a jedinečné, a tím se dostáváme k poslednímu z podstatných znaků současnosti. Neopakovatelné proto, že sotva byly vysloveny, staly se vnímanou skutečností, a ne už potenciální artefaktickou hodnotou. Přesčas daného okamžiku se vlastně stává už minulostí: to prchavé a jedinečné v něm zaručuje věčnost v goethovském smyslu: věčnost odlišení, rozruznění od jiných uměleckých děl; to všelidské a věčné v něm mu naopak zaručuje jedinečnost - to jest platnost pro každý další vývojový stupeň. To je také důvod, proč v umění nelze mluvit o pokroku, ale jen o výveji, a proč lze v každém uměleckém díle najít nejen člověka někdejšího s jeho specifickými problémy, vypovídajícího o své době, ale také člověka dnešního, člověka budoucího.

To všechno je jen^h áznak kritérií, tak jak si po jejich stanovení umění Karla Součka přímo velá; a není náhodou, že Součkovo díle bere na petaz nejzákladnější uznávané pravdy; jako by chtělo obnovit od základu všechny hodnoty, jako by

17 je chtělo vrátit jejich původní obecně sdělovací a každému srozumitelné funkci. V této dělitelnosti, která u Součka na štěstí přichází ne už jen ve vůli, ale ve výsledku, ne už křečovitě a násilně, ale v majestátu, jako každé pravé zralé umění, spatřuji další základní rys Součkova díla. Nenásilnost Součkova pojetí sdělitelnosti tkví především v tom, že Součkovi je jako jednomu z prvních sdělitelnost nikoliv cílem, ale především prostředkem. Prostředkem k vyjádření toho, co Souček ví, a tehdy, co potřebuje sdělit, má-li zůstat jeho umění na živu. Protože Součkovo umění je z řady těch umění, která slouží, jako slouží vše živé řádu a vývoji přírody i společnosti. Ale nedostí na tom, Souček neslouží strocky, pasivně, nevědecky, ba ani pudevě z pouhé atavistické intuice, Souček slouží královsky, a jako vládce, čím více ví, tím více slouží, až už nepatří nikomu, nikomu zvláště, ale přece se tak dokonale rozdává všem ve svém díle, každý v něm najde kus sebe, kus člověka, kus života. A to je právě ten zázrak transsubstanciacce, vykoupáný prací, víra ve smysl naděje ve spravedlnost, a láska ke všemu kolem to jsou, které ho způsobují vždycky znova tam, kde se část stává celkem, kde z reality vyrůstá umělecké dílo.

Tato obžerná touha všechno kolem pozřítí, všedne pohltit, se vším se ztotožnit, za všechny trpětí, se všemi se radovat, všemi být každodenně vykupován, to je nejvlastnější stimulans, který proniká celé dílo Karla Součka. Skutečnost pohlcuje malíře, právě tak, jako on pohlcuje ji; její dravou tlamu, zívající prázdnými prostory nezapomenutelných pasáží vidíme, jak vypouští mateoucí dým: je tu slepota, mlha, chaos, nejhorší zbraň nutnosti proti svebodě tvůrce.

Ale Souček se nebojí přiklonit pod tuto nastavenou masku, a byť se před-~~ní~~ mu tisíckrát skutečnost měnila v rukou na hada, žábu, nebo jinou stvůru, hněte ji a poráží ji na kolena, hněte ji k obrazu člověka.

Kde to je tento Součkův člověk? Ach, poznáváme ho, je to jeden z nás, ve všem všudy, v tom kouzelném rozpjatí celého akordu zvířecí řeči, jež za něj smí promlouvat: je tu vše, jak říká sám malíř "od kekrhání keheuta až ke zpěvu slavíka. Vilné, zvířecí, nelidské, strašné pohyby vyčkávajících žen ve fatálním a děsném, edosebňující a zcizujícím přísavtu ranní fronty; ale i ty svrchevaně lidské, ty jakoby měkce pastorální tóny vnitřního míru neurasthenického zbloudilce, které promlouvají z každého smířeného gestu když ho vidíme kráčet labyrintem pasáží.

Co objevil Souček nad jiné, je lidské gesto, gesto důstojné dvacátého věku, gesto úměrné věku, ve kterém se vraždilo jak o dosud nikdy v historii, v kterém se probudil cit humanity úměrně tomuto vraždění. Je tu, je tu a musí tu být víra: je v každém pohybu Součkových ubohých lidí, hrdinných trpkých, ušlápnutých, a přece zas královsky pekerných a nesmálovavých. Kde si všiml, jak prodává cukrovím prodavačka? Jak se lidé chovají v krajčovském saloně, v restauracích, kavárnách, výdepech, nýdražích - na všech těchto suševých místech, kde se schází člověk s lidmi, člověk s člověkem? Akt tiché sdílnosti, tichého porozumění, podání ruky, zavěšení se do rámě spoutníka, akt služby bližnímu, neokázalé, vsední každodenní a trpké až ksladkosti houslí - to jsou gesta, která objevil Karel Souček.

Nic menšího než toto v gestu, v mluvě, v jediném hluku. Jež je malíři dovoleno? Souček ví, že žije na světě, že žije na světě, že žije na světě.

19 tím poví více. Jestli se mu přelije drama někdy do oblasti daumierovsko - goyovských maškar, nebude tam Souček doma, je to jeho nebezpečí, neboť drama aranžované vnějšně ho přivádí blizeučko k žánru, na šikmou plochu pathosu, jenž nezvládnut, zůstává dekorací. Žánr - toto veliké nebezpečí severu, zůstává mementem i Součkovi, mementem, kterého nezůstane ušetřen žádný umělec irracionality, každodennosti a sfumato, jestliže bude ráto vnášet k irracionálnímu poznatku zvenčí, místo aby se k němu doslova promaloval. Jsem spak místa v Součkově tvorbě, kde vtrhne tento žánr na plátno, a učiní z něj malířský vlys - lidské je paševáhe do dramaticky sevřené komposice vzrušenou barvou, která tolik upemíná, žel že v nekogativním smyslu, na Purkyněho - a dál i na Navrátila - nejlepšíc zdroje českých tradic, ke kterým se i v kladném smyslu Souček vědomě obrací.

Jakkoliv je možno poučit se v mnohém směru od těchto umělců epochy právě předchozí / a Souček to nezřídka dělá /, přece je omylné vycházet z těchto poznatků tam kde se týkají záměrů paralelních se Součkovým výtvarným názorem. Neboť, a to budiž řečeno hečně hlasitě, je-li třeba kde hledat paralely k Součkovu dílu, pak je to barok, který nás jimi zásebí v míře víc než svrchevané. Souček je skutečně v mnohém ohledu umělec barokní, umělec pozdně slohový.

To ostatně každý uvážlivý čtenář mohl vysoudit již z vytčených znaků, anebo přímo z artefaktů. Nabízí-li se nějaká historická paralela je zřetelnější, pak je na bíledni, že je to Rembrandt, jehož jméno má být na tomto místě vloženo. Je to šeresvit tam i zde, pronikavá intespance pod povrch lidí a věcí, irracionální přístup při dep. vání orimex reality, společný oběma. subordinální vřstava a sřstava, vřstava

roveň vytvářená světlem odstupňovaným co do intensity, i výtvarná mluva barvy. A konečně : optický přístup k věci, smyslové vnímání jevů, prozumění pro detail, jakost a kvalitu materiálu. Styčných bodů, prokazujících tuto paralelu je tedy víc než dost, sám Souček se k Rembrandtovi vědomě hlásí a

To tu budiž uvedeno nikoliv snad jako důkaz o té či oné závislosti Součkově na Rembrandtovi, nehé vadž společná jsou skutečně jen názvy problémů, které v jiné rovině nabývají jiné podoby; nadto jejich řešení je u obou víc než ^{dost} rozdílné. Na druhé straně by mohla být tato ekálnost svědectvím o něčem, co lze nazvat barokní povahou naší doby, jak to hned objasním, přistoupíme-li ovšem na daný předpoklad, že je totiž Součkově dílo věrnou kreací skutečnosti do umělecké roviny. Slovo barokní užívám tu především v tom významu, který označuje za "barokní" každé pozdní slohové stadium, ve kterém, vyvrcholuji a dosahují maximální realizace typické snahy té které epochy v tom smyslu, jak to prokázal Vojtěch Birnbaum. Šlo by tedy v Součkově případě o "barok "sentimentálního naturalismu", což stojí za uváženu. V tomto směru by bylo nutno vyšetřit podrobně Součkův vztah k tendencím "sentimentálního naturalismu" a ukázat jejich případné dovršení, rozvinutí a popření, tak jak se s ním nezřídka setkáváme u umělců, jejichž díla vůstují už do počátku epochy nové.

Zde bych mohl být obviňován z apriority, a právem, kdybych totiž neměl čím podležit tu novost, zde ve smyslu popření baroknosti, jak se začíná u Součka ve vydatné míře uplatňovat,

Bylo zde řečeno, že Souček zastírá jen potud, aby objasňoval, znečišťuje jen potud, aby očistil, a počíná si vůbec, časte mimoděk na zlost plytkým pozorovatelům, dost paradoxně, Pa-
 radox sám, obrácení skutečnosti na ruby, demonstrace pravdy maskou, a masky pravdou, kontrastní valérování a symbolika -
 te je celá aparatura jak ji rozehrává ne už barok, ale rokoko. Říkáměoli rokoko, mám tu na mysli ne jen závěrečnou fázi, která zděbňuje a bertí stavbu barokního umění. Mám tu na mysli obsah zcela nový, - přechodné údobí od jednoho slohu k druhému, od slohu právě umírajícího v těžkých generodních křečích, ke slohu, který počíná vítězně křičet a předíbat se na světlo příme z jeho lůna, takže sten umírající matky často k nerozlišení splývá se zvěstujícím pláčem dítěte. Mám tu namysli slohové stadium, které má svou paralelu na koci helenismu či při rozkladu umění starořímského, mám tu na mysli italské quattrocento se sfumatickým splýváním pozdní gotiky a rané renesance a konečně celé údobí od konce rokoka až do počátku klasicismu; s tímto posledním pak lze zejména shledávat nápadné paralely, zejména v dnešních snahách po jednotné dogmatické estetice, která je přímé úměrná takovým snahám v estetice empirové.

Bude proto bezpečnější a přesnější mluvit o "přípravném slohovém stadiu", za které bychom mohli považovat takové stadium jednotlivých slohů, ve kterém ještě nedospěl rodící se sloh k sebeuvědomění, k sebevyslovení uměleckými díly, takové stadium, které předchází pochopení, vyhlášení a obecnému přijetí nové nesné idey, vytvářející sloh. Je to tedy stadium, kdy se současně-nevěří už dávno v kriteria prá-

vě minulého slohového názoru, ale současně stadium, které
~~přiznává si právo k tomu, aby se stalo~~ kdy nová kritéria
 ještě nejsou vyslovena, protože ještě neuzrál jejich čas.
 Z tohoto důvodu má možnost v takovýchto slohových stadiích
 existovat vedle sebe celá řada pokusů o vyřčení nového ideá-
 lu, který by naučil lidi té které doby společnému způsobu
 života, který by dal té které době její jazyk a tedy i její
 smysl. Je to doba obnovení kritérií, doba, jejíž jedním zna-
 kem je svrchovaná nedůvěra k jakékoliv víře, vzrůstající jen
 tím, že ^{slohový} jeden pokus za druhým selhává. Na druhé straně úměr-
 ně s touto nedůvěrou vzrůstá snaha porozumět se, po každém
 nezdařeném pokusu je nutno zaujmout širší a integrálnější
 pohled na skutečnost, až konečně celé drama dospěje tak dale-
 ko, že nastává okamžik, kdy vědomí společnosti se stane na-
 tolik vědomím celé společnosti, t. j. na tolik se objektiví-
 suje, aby, vyslovene uměleckým dílem ve své složité jednotě,
 bylo pochopeno každým a všemi jako obecný symbol života doby.
 To ovšem nutně vyžaduje, aby si šla vstříc společnost s umě-
 ním, aby byly protrženy hráze specialisace a aby osobité,
 vyšlapané cesty a cestičky byly svedeny v jedné mohutné ře-
 čiště, ač mnohostranné, ale přece jedním směrem tekoucí.

A nyní uveďme historické analogie, které by alespoň
 v nejstručnější zkratce mohly osvětlit tento možný výklad
 naší doby. Ve složitosti naší doby byl časze neprávem spatřo-
 ván zjev ojedinelý v historii umění, a narchie byla spatřová-
 na tam, kde všechno bylo jen projevem řádu. Jak jsme již uve-
 dli, jsou tu paralely mimo jiné s italským quattrocentem a dá-
 le mezi přípravným údobím "sentimentálního naturalismu", vyme-
 zeným zhruba od vyvření rokoka až do vyzbění klasicismu.

Mám tedy na mysli hlavně ~~vymezení~~ útvar pozdní gotiky a rané renesance na jedné straně, na druhé straně pak to, co bývá nazýváno romantikou a klasicismem. Víme dobře, že na obou stranách docházelo k vzájemnému uchronickému prolínání jak tendencí "romantických" tak "klasických". Co tu tedy sledujeme, je paralelní vegetování dvou protiuměleckých, chůdných principů, z nichž první, analytický, optický, illusionistický, rozbíječský je vlastně jaksi zopakováním barokních tendencí doznívajícího slohu, a druhý, synthetický, pojmový, vymezující, stavebný, je už předznamenáním strůjných tendencí klíčícího slohu nového. První princip můžeme tradičně nazvat principem dionyským, druhý apollini- ským, ač si ne ve snaze schematizovat a převést každé umění na jeden z obou typů, ale právě naopak, se dobrým vědomím, že klasický případ ani prvního, ani druhého typu do všech důsledků nemůže existovat - a tedy obou názvů používáme jen k označení principu, který se ve větší či menší míře tam či zde uplatňuje.

Nyní je možno ukázat nápadné paralely mezi romanti- smem a pozdní gotikou, mezi klasicismem a ranou renesancí. Je nepochybné, že celá věc by vyžadovala důkladného ozřejme- ní; pro nedostatek místa uvedu tedy jen zjevy nejmarkantnější. Nepopíratelná podobnost romantismu a pozdní gotiky dosahuje přímého výrazu v díla Pfanza Pforra, na př. v obraze "Einig Rudelf's von Habsburg in Basel" ve Frankfurtu nad Mohanem z r. 1809 či 1810. Podobnost je tak nápadná, že se dokonce zdá, jakoby šlo jen o stylizaci pozdní gotiky, ač vyjádře- nou vlastními, velmi účinnými prostředky.

Městský výsek - vyseké gotisující domy, historicky kostymovaný průvod, záliba v detailu, přeplněnost, tytéž tendence v utváření prostoru atd. Mohlo by se namítnout, že u Pferra najdeme právě tak již rysy klasicistní, jako ve zjednodušování a sumárnosti draperií, místy v jistém poněkud mělkém a skříňovitém prostoru a vůbec v stylisační plošnosti klasicismu vlastní. Tyto rysy nesporně u Pferra jsou, ale což nebyly ve větší či menší míře i u těch nejzavilejších pozdních gotiků? To naopak jen dokazuje zjev, o kterém jsme mluvili - splývání apollinského a dionysického principu, ovšem v jednotu reciprokou té, které jsme ochotni říkat vrcholně slohová. Je to jednota disonance, jednota velmi účinná a svrchovaně nutná katharse po vysilující jednotě harmonie. Je to jednota disharmonická, která po svém, svým zvláštním způsobem, ale v žádném případě chaotickým, dává řád přípravným ůdebním.

Právě tak bychom našli paralely i pro druhý příklad, a zase by jich bylo příliš mnoho na to, než aby jeden, který uvedeme, mohl mluvit za všechny. Mám tu např. mysli Friedricha Overbecka, jehož podobnost s ranou renesancí je při nejmenším tak překvapivá, jako Pforrova s pozdní gotikou. Jestliže by k Pforrovu uvedenému obrazu sleužil jako vhodný pendant obraz Gentile Belliniho "Zázrak svatého kříže" v Benátkách, vlastně už z počátku quincecenta, z roku 1500; pak se nad jiné nabízí paralela k Overbeckově obrazu "Ver-mählung Mariä" v Posen z roku 1836 v díle Giovanni Belliniho, "Madona na trůně se svatými", Benátky, z roku 1505.

Tyto a mnohé další paralely by nás nutily k otázkám, kde se vzala podobná nálada v Itálii na poč. 16. století a v Německu na počátku století 19. Je tu mimě jiné ještě

případ Carstense, vědomě navazujícího na ranného a vrcholného Michelangela, před počátkem 19. století, je tu celá plejáda romantiků a klasicistů, více či méně příbuzných se snahami pozdní gotiky a ranné renesance. Jakkoliv samozřejmě nepovažují tyto vývody za víc než za námět k přemýšlení, přece se nabízí otázka vzhledem k charakteru naší doby.

Co to, je, a za co mám popvažovat ty zjevy, které se nám pak jeví souměrně zhruba kolem osy roku 1850 vůči klasicismu a romantice? Kde se vzala disharmonická výstavba obrazu u Arnalda Böcklina ve smyslu romantickém, u Anselma Feuerbacha ve smyslu klasicistním? Nesvědčí tentokrát již o krizi "sentimentálního naturalismu", která se pak vrcholí impresionismem? Nejsou Puvis de Chavannes a Paul Gauguin, ale i Hans von Marées již prvními výběžky na romantickém keřeni nového slohu? A kde je to Cézanne, kde je to Picasso, ne-li vůle vyhránit na nový výraz, ač ve smyslu klasičtých křeňů naší doby?!

Romantické připravují půdy, klasické do ní zasévají nové sémě, ale přece tato obojí teprve ve svůj čas dá narůst novému slohu. Ostatně - průkazné jsou Picassovy klasičtí keřeny v Davidovi, Ingresovi, ale i takovém Overbeckovi, jak o tom svědčí nad jiné jeho-obra- Overbeckův obraz "Vittoria Caldoni" v mnichovské Nové pinakothéce z roku 1822.

Z tohoto hlediska by se nám dnešní doba jevila jako konec přípravného údobí, které už už čeká na svůj manifest, na své vyslovení v novém slohu. Byla by to doba hranění, zahájená v malířství geniálními základními díly Paula Gauguina, Henriho Rousseaua, Cézanna, Van Gogha. a Picassa - a díly

mnohých dalších malířů, díly všech těch, kteří určují rozjetí, jež je třeba překlenout, určují vše to, na co v novém slohu nebude smět být zapomenuto, ale co v něm přesto bude obsaženo, a co se bude navzájem násobit a umocňovat až k společnému jmenovateli, srozumitelnému a sdělitelnému všem, protože v něm všichni budou obsaženi.

Co to konkrétně znamená : kdyby se dokázalo takovéto pojetí nového umění v plné šíři, znamenalo by to, že bychom byli nikoliv pouze právi, ale povinni navazovat na ty nejlepší tradice romantismu a klasicismu, které vždy po svém a ve vždy odlišných podmínkách přece jen předcházely slohového sebeuvědomění doby. Znamenalo by to orientaci na ranou renesanci, jak ji vidíme v díle Jana Zrzavého, orientaci na klasicismus, jak ji nacháváme u Picassa, orientaci na raná stadia řeckého archaického umění, či vůbec na symbolická stadia, kdy v symbolu obecně pochopitelném se dává doba poznat. Snahy o to jsme viděli zejména v kubistické symbolice moderního pojetí prostoru u nás hlavně u takového Bohumila Kubišty, který také jako jeden z prvních zavádí s Janem Zrzavým obsahovou malbu.

Co to znamená vzhledem ke Karlu Součkoví ? Během dovezování historických paralel jsem se úmyslně nezmiňoval o souvislosti naší doby ještě s jedním údobím přípravným, s údobím "manýrismu". Podle Richarda Hamanna je to údobím ležícím mezi ranným italským barekem a vrcholným sensualistickým barekem. I když půjde o nepřesnost, lze říci, že je to období, v němž se sváří zkemřající renesanční principy s pečínající vrcholně barokní náladou. Jak už samo jméno nasvědčuje, renesanční umění se stává "manýrem", je k nerozeznání prolínáno ranným barekem i tendencemi vrcholně barokními a vytváří tak zvlášť-

ní a původní dobovou náladu, v jiných teritoriích a u jiných umělců vyznívající buď spíš ještě renesančně, nebo už barokně, která dostala jméno manýrismus. Jde tedy vlastně o jakési přípravné období baroka - t.j. vrcholného baroka. Je to doba těžká, prosycená dusnou atmosférou, vyvěrající v burleskní, tajemnou, děsivou, předúsvitnou náladu. Šero a tajemství je téměř všude u Correggia bude prolemeno světelnými zdroji, náhle problesklym v temnotě, aby tu byl vytvořen barevný šerosvit; u nikoho menšího než u El Greca dojde svého vyjádření v úděsně lidském a vše přerůstajícím pathosu; Paul Vredeman de Vries se bude klaustrofobicky děsit prázdných prostor fantastických architektur a Petr Breughel starší dá výraz pesimismu této doby ^vzdrcujícím a groteskní revoltě lidství, v černém humoru člověka, který se raduje, výská na vepřových hedech, a oslepen padá k zemi, nenacházeje východiska.

Pocit absurdity v manýrismu má přímou obdobu v existencialistickém surrealismu Giorgia Chirica - jeho architektury a jeho manekýni nemohli vzniknout bez poučení touto dobou.

Jestliže jsem vyjmenovával ty nejpodstatnější ze znaků manýrismu, nebylo jistě možno nepomyslet při tom na Karla Součka. I zde tedy bylo by třeba hledat řečeny Součkova díla, i zde by se bylo třeba tázat, jaká je ta tato tragika, když je pozdě k ránu, a nebe blodne k úsvitu, zinalé těžce skere bez víry - neboť takto vchází na jeviště slunce. V tomto smyslu je Součkovo umění pesimistické, neboť umělec ví, že nic si nebude smět odpustit, nic ulehčit, a nic méně típět, že je třeba vypít tento kalich utrpení do dna; aby byl svět vykoupen, aby mu vzešlo světlo.

Ač by bylo možno ukázat nikoliv na jeden rys, ale řadu podobných rysů a styčných bodů, přesto tu upozorním na to, co je pro Součka v tomto ohledu nejtypičtější. Mluvil jsem na začátku o krajinách na ruby, krajinách městských a nadto interiérových, které Souček vytváří. Nuže, ne pouze pozdní gotika si libuje v dalekých a složitých průhledech, navezujících irracionální, neurčitý pocit prostoru, tak jak mu potom rozuměl v reciprokém dosahu surrealismus, tento klaustrofobický rys nacházíme i v manýristických architektonických obrazech, a skoro na všech obrazech Karla Součka. Podobná deba, podobné premisy, podobné náhledy pro dílo. Jsou to Součkovy pasáže, klikatící se a do neurčita směřující, jsou to výklady; dvojitě, trojitě pohledy z místnosti na ulici a z ulice do místnosti, jak o tom sám malíř píše. Nuže - to není žádné hračkaření, žádné efektičkaření, to je věc svrchovaně vážná. Jde tu o přeň necování prostoru, o prokládání prostorových rovin, tak jak to najdeme i v jiných oblastech umění /na př. u T. S. Eliota v jeho Pusté zemi/; je to konfrontace několika prostředí, v zájmu toho, aby člověk vylezl ze své ulity, a uvědomil si, že není sám na světě, ale že např. k se vším úzce souvisí, a nejen s nejbližším okolím, ale s lidmi cizími; neznámými; a že to vše není náhoda, byť se to ^{pro} jevíle tisíckrát složitě a nepechopitelně, ale zákon, nutnost a řád. Jde tu přesně o to, o čem jsme mluvili už tolikrát, a se jako refrén prací neustále Součkovým dílem - aby měl člověk blíž k člověku.

A Souček jde v mnohém dál; překonává surrealistický pocit irrealna, které zasahuje do reality; jako zcizující, strašná velmoc, netečná k esudu člověka. Vemte už nyní do rúk

nitivou toto bezradné trnutí. A tím se dostáváme k poslednímu rysu díla Karla Součka, kterém bych tu chtěl ještě hovořit, o popření baroknosti, rozkladu, minulosti, a ke snaze po vytyčení nových, obecně platných hodnot. Něž začneme hovořit o tomto rysu, je si třeba jasně uvědomit, že nemůžeme apriorně chtít, aby při vytyčování nového slohu hrála vždycky prim jen a jen apollinská, klasicistní složka v dějinách umění. Takto tomu bylo sice u řecké klasické epochy, či u renesance, nikoliv však na příklad u baroka. V odlehčovacích "přípravných údobích" není vždy jasno, která složka bude nakonec určující pro vrcholné slohové stadium, a která z obou to tedy bude, jež dá rozhodující punc době. Rozhodující -:neboť ta druhá, dočasně potlačovaná se nevzdá ani na vteřinu, bude na číhané, a bude vyvažovat, aby konečně vyvřela a potlačila svou soupeřkyni - tak jako jsme to viděli v klasicistním předproudu barokním - na př. ve Francii! Nadte tu nad jiné rozhodují podmínky teritoriální a národní, takže na př. Itálie a Francie má v zásadě spíše sklony racionální, vymezující, i když každá v jiném smyslu, a i když tato dovedla produkovat ve své severní části baroko, jež se jistě nevejde do této formulky, a ona vytvořila rokoko, které má s apollinským principem do činění přece jen velmi-málo.

Jak vidno, je tedy i zde situace velmi složitá a nesnáší schematicus. Přesto však je možno říci, že naše, české umění inklinovalo v dějinách umění vždycky spíše k principu dionyskému, principu iracionálnímu, a baroknímu, a že v tomto směru dosáhlo také dvakrát úrovně světové, jednou v poslední gotice, a po druhé právě v baroku. To stojí za uvážení.

/Z literatury je to Máchův MĚJ, záležitost navěskrz romantická, a bylo by možno se tázat, jak je se:tedy s mentalitou českého národa, když nedokázala produkovat ani, zdaleka k Máchovi

pendant klasicistního ražení./

Nebudeme a nechceme tu proročkovat, jaký to bude asi směr z těch dvou vytčených, jímž se tedy bude náš nový sloh ubírat, a jímž se tedy už ubírá. Tolik je jisto, že na jedné straně ani baroko při svém nástupu se nemohlo obejít bez spouštěcích a posilujících kořenů apollinských, na druhé straně pak. že nemáme nejméněho důvodu zatlačovat a odsuzovat ve jménu nového slohu díla, a spíše povahy romantické a irracionální, zbláštěn, přihlídneme-li k české národní mentalitě a historickému pozadí věci. Konečně je možno upozornit na jeden znak nového slohu, který se začíná vynořovat stále jasněji : universálnost, srozumitelnost a nade vše potřebná prostota, tak jak ji vzývá v jedné své básni Boris Pasternak:

NUŽE po těchto premisách můžeme přistoupit až třeba k destruktivnějším výkladům o tom, v čem spatřujeme popření baroknosti u Karla Součka. Mám tu na mysli baroknost ve smyslu pozdně slohovém - birnbaumovském - baroknost až do maxima rozvíjející satry, dávno objevené hodnoty. Jelikož tu není možno dovozovat všechny formální rysy, které by podperovaly tuto tezi ve smyslu vytyčení klasických kořenů v Součkově díle, uvedu jen jediný argument, tentokrát opět ve formě srovnání Součka s dvěma typy zde v úvahu přicházejících umělců, a posléze Součkovo odlišení od toho z obou, který mu bude typově příbuznější - v zájmu rozlišení charakteru naší i paralelní historické doby. Abychom tedy pochopili revalučnost Součkova díla v pravém světle, bude kvůli historické demonstraci třeba věnovat si ještě dvou zjevů, o kterých těžko lze nemluvit v souvislosti s Karlem Součkem - Watteau a Goye.

První náležití ještě zcela opaše staré, vyhrávající všechny její rytmy a možnosti až do takové krajnosti, aby jí popřel.

ã zůstal navždycky lidský; druhý, který geniálně předznamenává svým záměrem průběh slohu následujícího, jehož je také úhelným kamenem. Watteau náleží rokoku až po sám okraj proměňování; Goya z něj vychází už proměněn. Oba tak svrchovaně splácejí svůj účet, jsouce každý spuměřitelný a ocenitelný jen svou dobou, druhý nemyslitelný bez prvního a první druhým ospravedlněn.

Nyní je se tedy možno otázat, jakému typu umělce se podobá Karel Souček více, a jaká doba je bližší době naší, zda doba Watteauova, či doba Goyova. Ze všeho, co jsem v této studii o Karlu Součkovi uvedl, vyplývá odpověď jen jedna - Goya. Jakkoliv naprosto nechceme a nemůžeme zmenšovat genialitu Watteauovu, přece to specifické, co nám jeho doba odkazuje, cítíme mnohem spíš jako právě minulé, než jako tep přítomnosti, i když tu a tam se srdce zachvěje, ještě častěji než by se nám chytlo přiznat, vzpomínkou na náladu z fin de siècle. Ale nedejme se mýlit! Naše doba nečeká v předstírané selance na první výstřel zděla, nikoliv, v naší době se vraždilo už víc než dost, teklo příliš mnoho krve, než aby bylo možno Karlu Součkovi procházet melancholickými parky a háji, zasnívat se a vyloučit na rtech pierretovský úsměv o paroxysmu života.

Nikoliv, naše doba je doba každodenního dramatu a sváru, kdy vše staré bylo již smeteno, kdy nové se teprve těžce staví na vlastní hohy, kdy je nutno pemoci, jít do ulic a zachytit ten býčí zápas na život a na smrt. Je-li na rozdíl od bojevnosti Goyovy nebo Delacroixovy bojevnosti umění Karla Součka nakázalá, civilní, co nejprestálí a seucitně trpíká, pak to není proto, že by Karel Souček neuměl hojvat nahlas, ale prostě proto, že je to jemu i jeho době naprosto

cizí. Příliš mnoho se tu trpěle pro idey psané ohnivým písmem hořících letadel do rakvevé černi oblohy, příliš mnoho takových ideí skončilo na mrchevišti války.

Karel Souček ví, že dnešní boj o člověka je třeba začít jinak, úměrně dnešní době, a že tu první a nejmocnější zbraní bude ^{obrozené} cit (humanity, cit láska člověk, a k člověku. To chtějí říci lidé na obrazech Karla Součka, navzájem se podpírající, podávající si ruce, a vycházející ze ztmnělých pasáží a labyrintů domu Minotaurova vteřinu před tím, než se zřítí v troskách, jako druhdy Babylon. To chtějí říci tito lidé, pro něž nikoliv už prázdné slovo, ale tichý akt účinné lásky, která jako by se bála, že bude přece jen nakonec prezrazena, je prvním stavebním kamenem ke slohu naší doby.

VÁCLAV HAVEL

NAD PRÓZAMI BOHUMILA HRABALA

Chtěl bych v těchto řádcích říci několik myšlenek o próze Bohumila Hrabala, jak me napadaly, když jsem měl nedávno příležitost číst některé nové Hrabalovy povídky. Nepůjde tu tedy naprosto o vědeckou monografii, ale pouze o sdělení věcí, jež, myslím, je účelné v kontextu této knížky o Hrabalovi říci. Nebudu se při tom zabývat t h e m a t y jednotlivých povídek, ani jejich pravděpodobností či možným pochopením / ostatně většina příběhů a postav jsou skutečné/, ale pokusím se spíš hledat některé jejich obecnější l i t e r á r n í zákonitosti a myšlenková podložení. Nejprve předešlu přibližné konstatování Hrabalova u m ě l e c k é h o t y p u, potom se pokusím popsat vlastní m e t o d y jeho prózy, abych konečně mohl formulovat u m ě l e c k y n á z o r, jenž je možno za těmito prózami tušit, a jeho literárně - historickou situovanost. Tyto závěry pak, předpokládám, dosáhnou určité širší možné interpretace vzhledem k ostatním účastníkům této knížky a k její celkové koncepci. Dokumentovat své vývody budu především povídkami zde publikovanými.

Bohumlu Hrabalovi je nyní 43 let a má za sebou bohatý a rozrůzněný osud. Vystudovav práva, vystřídal množství různých zaměstnání, od místa u železnic, přes práci v hutích až po nynějšíxk zaměstnání ve Sběrných surovinách. Píše už mnoho let, dosud však, mimo malý, bibliofilský svazek, neměl příležitost publikovat. Osud, který už sám o sobě dost silně Hrabala vylučuje z představy průměrného životního příběhu českého spisovatele. A skutečně myslím, že v Hrabalovi jde v podstatě o nový umělecký typ české prózy.

Pokusím se tedy nyní tento typ charakterisovat na základě jeho odrazu v díle a především na základě osobní znalosti autora.

První, co si člověk po této stránce na Hrabalovi uvědomí, je evidentní fakt, že Hrabal není spisovatel, který žije bohatý lidský osud proto, aby měl z čeho psát, ale že naopak píše proto, že žije tento osud a že tento osud mu dává nesčíslná nutkání k psaní. Hrabal je obyčejný člověk, který píše, nikoliv spisovatel, který žije jako obyčejný člověk. Nežije proto, aby psal, ale píše proto, že žije. A ztráta kontaktu s tímto životem by mu byla i ztrátou potřeby psát. Tím je dán celkový charakter neliterárnosti a neprofesionalnosti jeho uměleckého typu.

Avšak to je ihned nutné zpřesnit. Neliterárnost jeho typu totiž naprosto neznamená, jak by snad bylo možno

očekávat, uměleckou nezáměrnost, samovolnost a spontaneitu projevu, či dokonce ztrátu moci nad výsledkem díla, Hrabal nedělá umění, jež by nechtělo být uměním, jež by vznikalo z prosté lidské nutnosti, nekonkretisované do žádného uměleckého názoru. Naopak, stačí dvakrát si přečíst kteroukoli jeho povídku, aby se člověk přesvědčil, že je velmi rafinovaně konstruována, že je výsledkem promyšleného a přesného uměleckého plánu. Ostatně, právě to je důležité - neliterárnost uměleckého názoru - Hrabal nepřemýšlí, nekonstruuje, neexperimentuje proto, že je prozaikem, literátem, že se ^{to} od něho očekává, ale prostě proto, že ho to baví, že to musí dělat, že každý den, každá hodina života, každý zážitek, každý lidský hlas, každý nový člověk, prostě všechno jej k tomu nutí. Svět jakoby Hrabalovi říkal : piš o mě - a Hrabal tedy píše. Zda mu za to někdo dá či nedá titul českého prozaika, českého spisovatele, to jej už nezajímá. H r a b a l n e c h c e b ý t s p i s o v a t e l e m, chce prostě psát co nejlépe to, čím žije.

Proč to však potřebuje psát ? Co jej k tomu žene? Co jej někde uvnitř odlišuje od ostatních železničářů, hutníků, pomocných dělníků, mezi něž patří ? Je to, myslím, i n t e n s i t a , s kterou svůj život žije, intensita, s kterou nese tento prostý osud železničáře, hutníka, dělníka, intensita, s kterou vidí svět kolem sebe, s kterou promýšlí jeho souvislosti, s kterou se snaží poznat a pochopit život kolem sebe. A t a t e i n t e n s i t a , kte-

rou můžeme úhrnně označit i n t e n s i t o u e x i s t e n c e , jej v poslední instanci nutí projadřovat samu sebe skrze psaní, vidění i život, poznání i chápání světa převádět do psaného slova.

Souhrně tedy tu nejde ani o typ spisovatele - diváka, jdoucího mezi lidmi s úmyslem psát o nich, není to typ autora sociálního románu, není to rovněž typ autora vylučujícího se extensitou a okázalou odlišností a vyjímečností svého pozemského živobytí z řad prostých lidí a negujícího svým životem život jejich, nejde tedy o typ prokletého autora, není to konečně ani hemingwayovský typ umělce, který záměrně a s velkými výdaji vyhledává nebezpečí a mezní životní situace, aby si v nich ověřoval opravdovost umění. Je to prostě typ umělce, který se svým vnějším životem nijak neodlišuje od tisíců průměrných lidí, ^{však} který (všechnu svoji odlišnost realizuje toliko v intenzitě, s kterou tento osud nese, a který ~~prostě~~ všechno lidské a člověčí má v sobě umocněně umocněno jen velkým neklidem a transcendentí poznání.

Takový, mám za to, je Hrabalův umělecký typ a tedy pohnutky jeho psaní. Byl zde ovšem tlumočen ve formě s d ě l e n í, nikoliv tedy d o k a z o v á n í literárně-kriticky průkazným materiálem. A tento popis, jako předběžná informace o autorovi, nám pomůže pochopit i umělecký smysl jeho prózy, jenž budeme sledovat nejprve rozбором jejích metod a potom formulací myšlenkového

zdůvodnění těchto metod.

1. Přečteme-li kteroukoli Hrabalovu povídku, první pocit z ní je, že tu šlo o d o k o n a l o u k o n c e n t r a c i několika, často i velkého počtu, drsně pravdivých lidských příběhů. Ne však příběhů kterýchkoli, ale příběhů při své prostotě a při důmyslně navozené samozřejmosti podání vždy nějak o s u d o v ý c h, vždy nějak všelidsky zajímavých a závažných. Hrabalovy povídky jsou přeplněny dějem, vždy zásadním a závažným, otevírajícím poznání vždy nějakého základního životního či osudově-životního příběhu jednoho, či více lidí. A dramata, rychle otevíraná i uzavíraná, jsou zároveň vždy, zdá se mi, v určitém smyslu o t ř e a n á, neboť navozují v čtenáři nutnost okamžitého a hlubokého zamyšlení o základních lidských věcech, neboť vždy otřesou čtenářovou základní a nejvnitřnější lidskou zkušeností, nutí je k jejímu novému prověření. Hrabalovy povídky jako by dovedly jít ~~tam~~ vždy tou nejprímější a nejkratší cestou k věci, k lidskému jádru, k podstatě. A v každém jejich odstavci jakoby š l o o ž i v o t, toto neustále napjatí je způsobeno mimořádnou ekonomikou a úsporností sdělení. To je takový první povšechný pocit z četby Hrabala.

2. S d ě l e n í samo se vyznačuje několika rysy: především tím, že vždycky vyjadřuje jenom s k u t k o v o u p o d s t a t u příběhu, omezujíc maximálně jakékoli komentáře k ní, jakékoli hodnocení a třídění do společenských a mravních schémat, omezujíc i popisy stavů, jež vnější

situace navozují, jsou celkově maximálně konkrétní a jedinečné. A to se formálně objevuje v radikálním omezení autorského vyprávění v třetí osobě, důrazem na p ř í m o u ř e ě, jako součást skutkové podstaty, na dialog a vyprávění postav. Vypravěč se objevuje jen jako nezbytný informátor o reálné základně přímých řečí, či jako nezbytná spojka jednotlivých pasáží, někde je autorské vyprávění v třetí osobě dokonce úplně potlačeno /celá povídka

S e t k á n í, první polovina U m ě l ý c h o s u d ů /.

3. Osudové příběhy a situace, takto maximálně stručně sdělované, vždy figurují pochopitelně v nějaké vzájemné literární souvislosti, neboť jich je v jedné povídce vždy velké množství. Jsou vlastně stavebními jednotkami Hrabalovy prózy. A do jakých struktur Hrabalovi nejčastěji strukturovají? Jaká je logika jejich kombinace ?

a/ První možností je, řekl bych, s o u ř a d ě n é s p o j e n í v němž si jsou příběhy rovnocenné v hierarchii významu vzhledem k celku povídky. Při tom mohou nastat dvě hlavní možnosti:

Příběhy mohou především následovat p o | s o b ě. Potom je jejich reálnou základnou je j e d n o t a p a s t a v y, jež prochází v povídce z prostoru do prostoru a v každém je zapojena buď jako svědek, nebo jako spoluherec do dialogu, z něhož jednotlivé příběhy vyplývají /nejlepším příkladem na to je povídka E m á n e k/, a nebo j e d n o t a m í s t a, kdy prostě více postav je přítomno a téměř

prostoru a střídají se v uceleném vyprávění jednotlivých příběhů / na př. povídky P á s e k, v tomto sborníku nepublikovaná, v níž je scéna odpočinku v Poldině huti, při němž se střídají dělníci ve vyprávění různých příběhů/.

Druhý příklad tohoto souřadného pojení je p a r a l e l n í rozvoj dvou či více příběhů, jejich různé prolínání / nejlepší ukázkou je první polovina U m ě l ý c h o s u d ů/.

b/ Druhá možnost je p o d ř a d n é p o j e n í, v němž se příběhy mohou rozvíjet v různých stupních závažnosti a ~~podrobnosti~~ podrobnosti vzhledem k celku povídky.

To se může realizovat jako p r o k l á d á n í hlavního děje vyprávěním / jedné z postav/ nebo prostým sdělením příběhu podružnějšího / na př. příběh Gastonova bratra vsunutý do ústředního příběhu Gastona v povídce L á s k a./

Jiným příkladem je t ř e t í h l a d í n a příběhu, totiž kratší příběh, vsunutý do vyprávění obšírnějšího příběhu v nějakém prvotním ději / to se vyskytuje u próz rozsáhlejších - v P á s k o v i a rovněž v M a j i t e l c e h u t í, nejdelší Hrabalově próze, mající charakter novely/.

A konečně k podřadnému řazení lze počítat i časté prolínání příběhu s nějakou r e á l n o u h l a d í n o u, jež sama o sobě epická není / na př. v E m á n k o v i, rozhovor Emánka je stařenou, kdy se prolíná její vyprávění s jeho odpovědmi na dotazy o závodní jídelně, nebo celá povídka V e č e r n í P r a h a, kde je vyprávěný příběh

neustále retardován konkrétní skutečností jízdy na motocyklu, ovšem opět, jako u Hrabala vždy, v dialogu/.

4. S vyzdvihnutím funkce dialogu stojí v popředí i funkce jazyka. Hrabal ji řeší tak, že všechny přímé řeči a někdy i vypravěčská intermezza píše h o v o r o v o u ř e č í , ovšem velmi umně pozdviženou do roviny umění. Dojem z grafické podoby těchto přímých řečí je přesně týž, jako sluchový dojem z hovorové či slangové řeči, přičemž ovšem zdaleka nejde o pouhý záznam této hovorové řeči. Hrabal totiž dobře cítí, že oko je konservativnější než ucho a že zachování proporcí mezi hladinami jazyka nelze proto dosahovat mechanickým přepisem textu do hovorové řeči, jenž by nutně musel působit přehnaně vulgárně. Závažné je i o d s t í n ě n í této řeči příznačnými výrazovými osobitostmi jednotlivých postav. / Dobrou kázkou důležité funkce této jazykové charakterisace jsou dvě oblíbená řešení Gastoha z povídky L á s k a , jež dávají teprve celé povídce její charakter a částečně i smysl./

5. Dalším významným rysem Hrabalových próz je jejich smysl pro tragickou g r o t e s k n o s t situací. Jde v podstatě o m e t o d u o z v l á š t ě n í , kdy tragická podstata jevu je ozvláštňována kontrastně popisem jeho groteskní a často i humorné vnější tvárnosti. Nikde se však nestává, že by se humornost vymanila z této své hlubší funkce a stala se samoúčelnou. Na to mají Hrabalovy povídky v sobě příliš kázně.

6. A posledním základním rysem, jenž ostatně se všem předchozími souvisí, vyvrcholuje je určitým způsobem, je celková reálná symboličnost této prózy. Hovořím výslovně o symboličnosti reálné, abych podtrhl, že symboly nejsou do reality vkládány / že tedy myšlená nebo možná symbolická interpretace většinou nedeformuje realitu ani její skutkové sdělení/, ale že z ní samovolně vyrůstají. Hrabal má totiž mimořádnou schopnost volit ty příběhy z reality, ty situace, jež je možno hluboce symbolicky interpretovat. Přičemž sám se ovšem střeží kdekoliv tuto interpretaci i v nejmenším sám načít, nechává je jí cele na vůli čtenáři./ Jako ukázkou bych jmenoval příběh člověka, vezoucího sodovky na slavnost odhalení pomníku, v povídce Emánek, kde dělovými salvami rozbité sodovky nám mohou navodit dobře symbol rozbití prostého lidského živobytí v nedávné době, deformované vnějšností, bombastičností a okázalou povrchností života./ A pokud přece jen silové pole, jež symboly v ději kolem sebe vytvářejí, deformuje nějak pravděpodobnost děje a svádí k určité hyperbole, je to v mezích možné řemeslně-umělecké deformace tematů. / Taková místa jsou dost silně v Pásekovi, možno je tušit i ve značné nadsázce Večerní Praha, kde dost svádí k pochybnostem, zda celý dialog by se skutečně mohl realizovat za jízdy motorky středem města ve večerních hodinách. A snad v této souvislosti je možné hovořit o jednom širším rysu Hrabalových próz, půso-

bícím jako mírná deformace, totiž o skutečnosti, že všechny Hrabalovy postavy mají zvláštní sklon k vyprávění osudových příběhů. Tato deformace popisu reality však není deformací svědectví o pravdě, které naopak podporuje, a o něž především, jak ukáží, v podstatě Hrabalovi jde./

Tento výčet některých, spíš formálních rysů Hrabalových próz neměl svůj účel v touze po literárně-kritické důkladnosti již takovýto esseyistický útvar beztak dosáhnout nemůže, ale v prosté skutečnosti, že všechny mají své filosofické podložení a zdůvodnění a že hledání tohoto pozadí nám umožní formulovat vlastní umělecký názor, jenž je možno za Hrabalovými prózami tušit.

Různé kombinace do různé podrobnosti rozepsaných lidských příběhů, jež jsem se tu snažil obrysovitě usoustavit, se v Hrabalově próze různě spolu kříží a vzájemně oplodňují / na př. v povídce U m ě l é o s u a y, kde jde o kombinaci dvou příběhů paralelních s jedním následným /, takže výsledná struktura je často dost komplikovaná. Celkový charakter takto dělané prózy působí dojmem stálého, bohatého a rozrůzněného k o n f r o n t o v á n í různých dějů z reality. Přitom však tento konfrontační charakter sex výrazně odlišuje od konfrontační linky v moderním románu, opsané na př. jmény Joyce a Sartre. Především jednotou

nějaké reálné základny, spojující příběhy do formální jednoty prostoru a času, dále potom zřejmou snahou, která sice u Srtra už je také, má tam však naprosto jiný účel i zařazení, aby nešlo o příběhy jen náhodně konfrontované, ale o příběhy nějak si obsahově korespondující, výsledek a smysl korespondence může být nejrůznější. / V Páskovi je několik příkladů na korespondenci kontrastní, povídka Umělé osudy konfrontuje příběh redaktora, zpěváka, a holiče pro zřejmý jednotný smysl, atd. atd. /

Jaký je myšlenkový podklad tohoto základního systému konfrontování a korespondování? Myslím, že spočívá v intenzivní touze navodit co nejpravdivější obraz světa, co nejobjektivnější ~~xxix~~ svědectví o něm. Žádná skutečnost, řekneme-li jí samu o sobě, popíšeme-li jí sebe věrněji, není totiž ještě pravdou, pravdou se stává teprve, řekneme-li jí v téže větě s jinou skutečností, v něčem skutečnosti své protikladnou. Běžná pravda, kterou si každý dokáže uvědomit, je vždy jen částí pravdy, pravdou jednostrannou, skreslenou, determinovanou perspektivou toho pohledu, jenž jí odhaluje, skutečná pravda umění, "pravdivější než pravda sama" ve smyslu Hemingweyova výroku, pravda, kterou si každý běžně uvědomit neumí a již objevovat je velikým posláním umění, pravda ne o skutečnosti, ale o osudu, spočívá v ozvláštnění věcí, v jejich vidění z více stran

v jejich konfrontaci s věcmi jinými, v hledání vždy té druhé, ne na prvý pohled zřejmé tváře věcí. A jedině takovéto hledání druhých stránek věcí zaručuje Hrabalovi skutečné minimum osobního perspektivního skreslení reality. A konfrontace, korespondence protikladných pravd, jsou nutně metodami, jež tento minimálně perspektivní pohled zaručují.

A Hrabal skutečně sám říká, že člověk se mýlí ve svých světových názorech, ale svět, v němž žije, jeho spodní pravda jako kontext jednotlivých skutečností, se mýlit nemůže. Člověk, jeho osobní názor; existenciální / zvláště potom přímo existenční ! / zájem na výsledku umění, nutně vnáší do díla perspektivu, skreslení, křeč. Proto také Hrabal podíl osobního vlivu v díle se snaží omezit na minimum. A hledá formální metody, jež mu svojí podstatou aspoň relativně zaručí neperspektivnost, hledá metody srovnávání pravd. A říká přímo, že jeho názor na svět čtenář nemá zajímat a také nezajímá, že čtenáře zajímá jen jeho svědectví o světě. A tento nejzákladnější názor ovšem dává podobu všem jednotlivým prostředkům jeho umění. Mimo vlastní strukturu příběhů, i sdělení jich z jejich skutkové podstaty, omezení každého hodnocení a výkladu stavů, metoda ozvláštnění, omezení autorského vyprávění, jako už určitého vměšování do reality, metoda reálných symbolů, všechno toto jsou zřejmé důsledky touhy vidět je reality, do její spodní

substanciální hladiny s co nejmenším skreslením. Jakoby prostě autor říkal z pozadí svých próz : hle, takový je svět, v němž žiješ, čtenáři, takoví jsou lidé, kteří tě obklopují, objektivně jsem tě informoval, a ty si s touto informací už nalož, jak sám umíš.

A jaký je v kontextu tohoto uměleckého názoru názor na s m y s l umění ? Jaký má takovéto umění d o s a h , v čem je jeho stranickost, jeho pragmatické funkce ? Asi v tom, že pravdivým a maximálně objektivním /pravdivým, opakují znovu, ve smyslu vnitřní " pravé" pravdy, nikoliv ve smyslu popisu náhodné vnější skutečnosti/ svědectvím o světě pomáhá umění v člověku prohlubovat jeho uvědomění světa a tím sebe, pomáhá mu ověřovat a prověřovat všechny jeho nejhlubší lidské hodnoty, a tímto u v ě d o m ě n í m mu vlastně už dává s v o b o d u dělat svět lepším, než je. Neboť znalost pravdy, co nejobsáhlejší a co nejhlubší, jediná dává člověku v umění p e r s p e k t i v y vést svět k lepšímu. Jedině tak může spisovatel člověku dnes skutečně posloužit. A nepochopí a neobjeví své skutečné perspektivy ten, kdo se bude snažit je přejímat suchou cestou, totiž už z perspektivních děl, předem vykonávajících uvědomovací práci za čtenáře a v podstatě tedy náhražkovitých. Neboť p e r s p e k t i v a přejíatá nikdy nemůže zcela nahradit p e r s p e k t i v u v y d o b ů t o u, perspektivu samu sebe neustále rodící z průkazného svědectví, v podstatě tedy jedinou perspektivu pravdivou, neboť z pravdy samozřejmě vzešlou.

Tak přibližně je možno vidět umělecký názor, který je v pozadí Hrabalových próz. Snad je zřejmá jeho podmínující souvislost s konkrétními Hrabalovými tvárnými postupy a jeho souvislost podmíněná s Hrabalovým uměleckým typem, v němž intenzita života vede k jeho poznání a neliterárnost k omezení všech literárních konvenčních výkladů světa. A zbývá tedy už jen situovat tento umělecký názor, či lépe řečeno umělecké úsilí, jehož je tento názor theoretickým odrazem, literárně historickým.

A hledíme-li na Hrabalovy povídky s tohoto hlediska, pak poznáváme, že co je především odlišuje od většiny české současné produkce prozaické je zřejmě v české próze naprosto nová celkově umělecká fraktura, nová autentičnost styku s realitou, nové způsoby sdělení. A má-li většina naší současné prozaické tvorby buď frakturu klasického předmoderního románu, či moderního románu psychologického, pak Hrabal má výrazně už umělecký postup, řekl bych, moderně-realistický. Přičemž zřejmá je korespondence tohoto úsilí s hlavní oblastí, kde se dnes uskutečňuje moderní realismus v próze, totiž s progresivní oblastí prózy americké. Je tím zaplňována mezera, která v celku českého umění byla, když moderně-realistické tendence počaly nastupovat už dříve v poesii a malířství / na př. ve válečné

Skupině 42 / , když nenalezly však ^{zatím} svůj výraz v próze.

A tak v závěru vidíme, že ústlí Bohumila Hrabala/i několika jeho přátel/ je vysvětlitelné i v souvislosti s obsáhlým světovým uměleckým prouděním, neboť lze mluvit o určité volné náležitosti k nastupujícímu moderně-realistickému umění, do něhož se po epoše diferencovaných směrů "klasického" moderního umění v posledních desetiletích počíná konsolidovat a ujednocovat logika uměleckého vývoje. A sledujeme-li cestu prózy od Joyce, k Hemingwayovi, či cestu filmu od Chaplina nebo Carného k Zavattinimu a Sicovi, vždy se přesvědčíme, že nám takoruka pod rukama probíhá historické přesouvání sil a že o konsolidaci a ujednocování umění reality v současné době už naprosto nelze mluvit, jen jako o novém moderním směru. A tyto změny v umění jsou tak obecné, či, chcete-li, tak speciální, že se uskutečňují dnes v umění obou světových soustav, v každém ovšem po svém.

Při tom všem však zatím jde pouze o obecnou a povšechnou basí, nikoli tedy o sloh epochy, a z pudy této obecné základní teprve vyrůstají osobité a původní umělecké činy. A myslím, že Bohumil Hrabal takovým osobitým a původním uměleckým zjevem je.

Co tedy říci na závěr? Jmenoval bych jednu přibližnou paralelu, totiž paralelu spisovatelského esudu Haškova a Hrabalova. Stejně totiž jako kdysi Hašek. Obávám se, že i Hrabal dlouho nebude mít ještě v oficiální představě

o poměru sil v české próze místo, jež mu přísluší, stejně jako Hašek, je nebezpečí, že i Hrabal bude se strany oficiálních prozaiků zatlačován do pozice periferního spisovatele vulgárního čtiva. Ale to je zřejmě vždy osud literatury, jež svědčí také o nepohodlných a nemilých věcech života a jež je vůbec jakkoli silná a původní a přichází přitom odjinud, než odkud bývá dobrá literatura konvenčně očekávána. Ostatně už holý fakt, že Hrabalovi je už přes čtyřicet, ale nenaskytla se ještě možnost vydat mu knížku, dost průkazně mluví v tomto smyslu. Hrabal ovšem není typ Richarda Weinerja, a nelze říci, že by nebezpečí nedocenění zrovna dvakrát těžce nesl. Hrabal prostě žije, žije realitou šťastnou i nešťastnou, píše, píše o lidském štěstí i neštěstí, jistě by byl rád, kdyby lidé mohli číst to, co napíše, avšak v každém případě pro to, že nemá náhodou někdy právě možnost tisknout, nepřestane psát, nebo nezačne psát jinak. Je to ~~totiž~~ vzácný typ umělce, který umí psát jen to, co cítí, že musí psát.

Ostatně, pokud jde o Hrabalovu cestu do literatury, snad hraje svoji úlohu fakt, že na této cestě nejde Hrabal sám, ale že má přátele, kteří v umění vycházejí s podobných pohnutek jako on a sledují i podobný cíl, totiž cíl přesvědčit, že život je bohatý, nelehký, různý a složitý, vždy jiný, než jaký by se nám právě hodilo, aby byl, Hrabalovými slovy řečeno, že prostě **ž i v o t j e v š u d e .**